

**T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**ÖMER SEYFETTİN'İN HİKÂYELERİNDE
TARİHİ KONU, MEKÂN VE KİŞİLER**

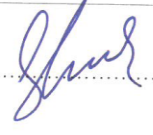
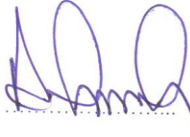
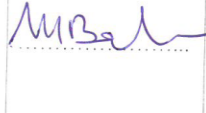
**HAZIRLAYAN
KHALED MAWAS**

**DANIŞMAN
PROF. DR. SELMA BAŞ**

VAN - 2019

KABUL VE ONAY SAYFASI

KABUL VE ONAY SAYFASI (EK-3)

KHALED MAWAS tarafından hazırlanan "ÖMER SEYFETTİN'İN HİKÂYELERİNDE TARİHİ KONU, MEKÂN VE KİŞİLER" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.	
Başkan/ Danışman: Prof. Dr. Selma BAŞ Türk Dili ve Edebiyatı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ ~~onaylamıyorum~~	
Üye: Unvanı: Prof. Dr. A. Mecit CANATAK Türk Dili ve Edebiyatı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ ~~onaylamıyorum~~	
Üye: Unvanı: Dr.Öğr. Üyesi Mehmet Bakır ŞENGÜL Türk Dili ve Edebiyatı, Bitlis Eren Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ ~~onaylamıyorum~~	
Yedek Üye: Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	.....
Yedek Üye: Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	.....
Tez Savunma Tarihi:	07.10.2019
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum. ..... Doç. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK BEYAN SAYFASI

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.
(Tarih)

KHALED MAWAS

Yüksek Lisans Tezi

KHALED MAWAS

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Ekim, 2019

**ÖMER SEYFETTİN'İN HİKÂYELERİNDE
TARİHİ KONU, MEKÂN VE KİŞİLER**

ÖZET

Türk edebiyatı tarihi açısından hikâyeciliğin önde gelen yazarlarından olan Ömer Seyfettin, kullandığı konuşma dilini yazıya dökme maharetini kurguladığı metinlerinde de göstermeyi başarmıştır. Ömer Seyfettin'in hikâyeleri, temel eğitim çağında bulunan hemen hemen tüm öğrencilerin beğeni ile okudukları eserlerin başında gelmektedir. Ömer Seyfettin, hikâyelerinde başta tarihe ışık tutan olaylar olmak üzere efsane, destan ve masallara yer vermiş, aynı zamanda hikâyelerinin kahramanlarını farklı türden tarihî figürlerle ve her kesimden insanlarla işlemiştir. O, eserlerinde çeşitli yörelerin kültürlerini ve Türk toplumunda yaşanan sosyal çarpıklıkları mizahi bir dille ele almıştır. Hikâyelerde özellikle milliliğe, millet ve dil bilincine yapılan vurgu, milli manevî değerlerin Türk toplumuna aktarılması için hikâyelerin araç olarak görüldüğü izlenimi uyandırmaktadır.

Bu çalışma ile Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde yer alan tarihî konu, mekân ve kişilerin tespit edilerek ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında birinci bölümde yazarın hayatı, edebî çevresi, eserleri ve eserlerinde işlediği görüşleri ele alınmıştır. İkinci bölümde hikâyelerde yer alan savaşlar, seferler ve çeşitli kutlamalar tarihî konular başlığı altında; yöreler, saraylar, kışlalar mekân başlığı altında; padişahlar, sadrazamlar, askerler ve halktan bireyler kişiler başlığı altında ele alınmıştır. Çalışmanın sonuç kısmında ise yapılan tespitler doğrultusunda değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Ömer Seyfettin, Hikâye, Tarihi Konu, Kahraman, Mekân

Sayfa Sayısı : 81

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Selma BAŞ

M.Sc. Thesis

KHALED MAWAS

**VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES**

October, 2019

HISTORICAL SUBJECT, PLACE AND PEOPLE

IN THE STORIES OF ÖMER SEYFETTİN

ABSTRACT

Ömer Seyfettin, one of the leading writers of small story telling in terms of the history of Turkish literature, has succeeded in showing his skill in translating the spoken language in his texts. Ömer Seyfettin's stories are the most read with appreciation among almost all students in the basic educationage. Ömer Seyfettin's stories included different types of heroes and people from all walks of life in the subjects that shed light on history, legends, epics and tales. He discussed the cultures of various regions and the social distortions experienced by society in a humorous way. In particular, he emphasized national values, nation and language awareness in his stories.

The aim of this study is to identify and put forward historical subjects, place and people in Ömer Seyfettin's stories. In the first part of the research, the life of the author, his literary environment, his works and his views on his works are discussed. In the second part, the wars, expeditions and various celebrations in the stories are handled under the title of historical subjects; the regions, palaces, barracks are handled under the title of place; sultans, grand viziers, soldiers and public handled under the title of people. In the conclusion part of the study, evaluations were made according to the findings.

Key Words : Ömer Seyfettin, Story, Historical Subject, Hero, Place

Quantity of Page : 81

Scientific Director : Professor Dr. Selma BAŞ

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER	VI
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	IX
ÖN SÖZ.....	X
GİRİŞ	1
1. ÖMER SEYFETTİN'İN YAŞAMI, EDEBİ ÇEVRESİ, FİKİRLERİ, ESERLERİ	4
1.1. Yaşam Serüveni	4
1.2. Edebî Çevresi	8
1.3. Fikirleri.....	10
1.3.1. Edebî Fikirleri	12
1.3.2. Eserlerinde İşlediği Fikirleri	14
1.3.2.1. Toplumsal Fikirleri	14
1.3.2.2. Siyasi Fikirleri	16
1.4. Eserleri.....	19
2. ÖMER SEYFETTİN'İN HİKÂYELERİNDE TARİHİ KONU, MEKÂN VE KİŞİLER	26
2.1. Tarihî Konular.....	26
2.1.1. Savaşlar ve Seferler.....	26
2.1.1.1. Zigetvar Kalesi ve Grişgal Palankası Kuşatması.....	26
2.1.2. Olaylar	27
2.1.2.1. Eflâk Olayları.....	27
2.1.2.2. Osmanlı-Rus Harbi (93 Harbi).....	28
2.1.2.3. Tanzimat	29
2.1.2.4. II. Meşrutiyet	30
2.1.2.5. 10 Temmuz Kutlamaları	33
2.1.2.6. Balkan Savaşı.....	35
2.1.2.7. I. Dünya Savaşı	36
2.1.2.8. Çanakkale Savaşı	37
2.2. Mekânlar	38
2.2.1. Yörelere ve Bölgeler	38
2.2.1.1. Kızılelma.....	38
2.2.1.2. Şam (Dimaşk)	40

2.2.1.3. Serez	41
2.2.1.4. Selanik	41
2.2.1.5. Vardar	42
2.2.1.6. Bulgaristan	43
2.2.1.7. Eflak.....	44
2.2.2. Saraylar	45
2.2.2.1. Topkapı Sarayı.....	45
2.2.3. Kışlalar	46
2.2.3.1. Otağ	46
2.2.4. Kaleler ve Burçlar	46
2.2.4.1. Dregley Kalesi ve Şalgo Burcu.....	46
2.3. Kişiler	47
2.3.1. Padişahlar	47
2.3.1.1. II. Bayezid.....	47
2.3.1.2. Yavuz Sultan Selim	48
2.3.1.3. Şah İsmail	48
2.3.1.4. Kanuni Sultan Süleyman.....	49
2.3.1.5. Selahaddin-i Eyyubî.....	49
2.3.2. Sadrazamlar ve Diğer Devlet Yöneticileri	49
2.3.2.1. Köse Vezir	49
2.3.2.2. Sokullu Mehmet Paşa	51
2.3.2.3. Gedik Ahmet Paşa	52
2.3.2.4. Muhsin Çelebi.....	52
2.3.3. Komutanlar/Askerler.....	55
2.3.3.1. Arslan Bey	55
2.3.3.2. Tosun Bey.....	56
2.3.3.3. Kara Memiş	59
2.3.3.4. Barhan Bey	60
2.3.3.5. Ferhat Ali Bey.....	61
2.3.3.6. İskender Paşa	62
2.3.3.7. Kuru Kadı, Deli Mehmet, Deli Hüsrev	63
2.3.3.8. Binbaşı Radko Balkaneski	66
2.3.4. İlim Adamları.....	68
2.3.4.1. Doğan.....	68
2.3.5. Milli Bilinci Oluşturmada Öne Çıkarılan Kişiler	70
2.3.5.1. Primo Türk Çocuğu (Oğuz) ve Kenan	70
2.3.5.2. Ahmet Nihat.....	75
SONUÇ.....	77

KAYNAKÇA..... 80

ÖZGEÇMİŞ

TEZ ORJİNALLİK RAPORU

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

a.g.e.
a.g.m.
Çev.
Haz.
MEB
S.
TDK
t.y.
Yay.
YKY

Açıklamalar

Adı geçen eser
Adı geçen makale
Çeviren
Hazırlayan
Milli Eğitim Bakanlığı
Sayı
Türk Dil Kurumu
Tarih yok
Yayımları
Yapı Kredi Yayınları

ÖN SÖZ

Türk edebiyatında hikâye, Tanzimat döneminde Batı edebiyatından alınan türlerden biridir. Başlangıçta hikâyenin geleneksel unsurlarla Batılı tekniklerin iç içe geçtiği örnekleri verilir. Tür ayrımını çok net olmadığı ilk dönemlerde hikâye daha çok romanın gölgesinde kalır. Milli Edebiyat döneminde eser veren Ömer Seyfettin'in bu türde ısrar etmesiyle birlikte hikâye kendine özgü sınırlarını belirler ve bağımsız bir tür haline gelir.

Ömer Seyfettin, ele aldığı konular ve kullandığı sade dil yönüyle de Türk edebiyatında her kesimden okurun en çok okuduğu yazarların başında gelir. Günümüzde tüm okul kütüphanelerinde, temel eğitim çağındaki çocukların özel kitaplıklarında hatta kitapçıların çocuk kitapları raflarında Ömer Seyfettin'e ait hikâyeler, ilk sırada yer almaktadır. Birçok ders kitabında da bu hikâyelere örnek metin olarak yer verilir. Bunun nedeni hem hikâyelerin anlaşılır bir şekilde anlatılması hem de değerler eğitimi ve milli bir bilinç yaratma noktasında kayda değer olaylara yer vermesidir. Ayrıca dikkat çeken diğer bir husus ise yabancılara Türkçe öğretimi alanında da Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin tercih edilen eserlerin başında geliyor oluşudur.

Ömer Seyfettin'in hikâyeleri, Türk edebiyatında hikâye türünün seçkin örnekleri arasında yer almaktadır. Yazar, Milli Edebiyat döneminde "Yeni Lisan" makalesiyle de öne çıkarılan sade dil kullanma anlayışını benimseyen ve bunu da eserlerine başarıyla uygulayan isimlerin başında gelir. Bu konuda öncü bir rol üstlenen Ömer Seyfettin, Türkçeyi kullanma konusundaki hassasiyetini, günlük konuşmaları hikâyelerine aktarırken de gösterir. Hikâyelerde süsten uzak, yalın ve akıcı dil kullanmayı tercih eden yazar, somut tasvirlerle kurguladığı olayların birbiriyle tutarlı olmasını önemsemiş, yalın anlatımıyla hikâyelerini okuyucuya sunmuştur. Mizahi üslupla toplumsal sorunların konu edildiği eserlerinde de dil bilincinden ödün vermeden milli değerleri işlemeyi amaç edinmiştir.

Ömer Seyfettin'in hikâyeleri, tarihî konu, mekân ve kişiler bakımından zengin bir malzeme sunmaktadır. Biz de bundan hareketle bu çalışmamızda Ömer

Seyfettin'in hikâyelerini, tarihî konu, mekân ve kişileri esas alarak incelemeye çalıştık.

Araştırmanın başından tamamlanma sürecine kadar ilgisini, desteğini ve katkılarını benden esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Selma BAŞ'a; tezin şekillenmesinde yardımını gördüğüm Necla ANKAY'a; çalışma boyunca yaşadığım onca zorluklar içerisinde beni cesaretlendiren sevgili eşim ve çocuklarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Khaled MAWAS

VAN-2019

GİRİŞ

Tabiatı gereği sosyal bir varlık olan insan; yaşamında yer eden olayları, acıları, mutlulukları, düşünceleri, duyguları ve hayalleri ifade etmek için sanata yönelmiştir. Sanat dalları içerisinde dili malzeme olarak kullanması yönüyle edebiyat, daha geniş bir kesime hitap etmiştir. Başlangıçta şiir türü öne çıkarken daha sonrasında nesre dayalı türler de kendi içindeki gelişim sürecini gerçekleştirmiştir. Türk edebiyatında daha eski dönemlere dayanan destan, halk hikayeleri, mesnevi gibi türler, Tanzimat sonrasında Batı'dan alınan hikâye ve roman türüne geçişte bir zemin hazırlamıştır.

Her yazar, hikâyeye kendine göre bir anlam ve işlev yüklemiştir. Kimi yazarlar, hikâyeyi yaşanmış ya da yaşanması olayları anlatan ve okura bir mesaj ileten bir araç olarak görmüştür. Kimi yazarlar ise hikâyeyi, insan yaşamının ve insan ruhunun en karmaşık ve gizli kalmış yönlerini irdeleyen estetik bir yapı olarak algılamıştır. Bazen büyük bir olay, bazen de farkına varmadığımız bir hayat, pek de önemsemediğimiz bir an, hikâyeye ile belirginleşerek dile gelir. Hikâyeye, yaşamın tümünden ziyade özel bir anısına ve ayrıntısına odaklanır. Bu nedenle bir anlamda “Hikâyeye, nüansları yakalama sanatıdır.”¹

Yaşamın olağan akışı içerisinde sıradan yaşantılar, pek de önemsenmeyen olaylar hikâyenin dünyasına girdiklerinde adeta yeniden keşfedilir. Tahkiye ile meşgul olan hayata ve insana ait olan şeylerin özel yönlerine kapı aralayarak okuyucuyu hikâyenin kendine has dünyasında gezintiye çıkarır.²

Okuyucu, hikâyeye ile hem hal olduğunda hayatın ve insan gerçekliğine ait gizil dünyanın sırlarına vakıf olmaya başlar. Yazar, ele aldığı konu ile aydınlatılmasını istediği olaylara ışık tutarak okuyucuyu olayların içine sokarken vermek istediği mesajı aktarma fırsatı da bulur.³

---

¹ Rasim Özdenören, *Ruhun Malzemeleri*, İz Yayıncılık, İstanbul, 1997, 141.

² Mehmet Kaplan, *Hikaye Tahlilleri*, Dergah Yayınları, İstanbul, 2004, 13.

³ Necip Tosun, “Postmodern Öykü ve Türk Öyküsünde Postmodernizmin Etkileri”, *Hece Dergisi Düşüncede, Edebiyatta, Sanatta Modernizmden Postmodernizme Özel Sayısı*: 138/139/140, Yıl:12, Ankara 2008, 377-378.

Ömer Seyfettin'in 1911 yılında Selanik'te çıkan *Genç Kelemler* dergisinde "Yeni Lisan" adlı makalesinin yayımlanması ile Millî Edebiyat döneminin başladığı kabul edilir. Milli Edebiyat, Türkçe'nin dil hareketi olarak yeniden ele alınışını, millî değerlere dönüşünü tüm edebî alanlarda gösteren bir akımdır. Edebiyat tarihinde olay hikâyeciliği olarak bilinen türün önemli temsilcilerinden biri olarak görülen Ömer Seyfettin, yüz elliden fazla hikâye, şiir, roman, piyes ve makale olmak üzere pek çok türde eser kaleme almış üretken bir yazardır. Düşünceleri, idealleri ve eserleri ile Türk hikâyeciliğine yön vererek yeni bir bakış açısı kazandıran Ömer Seyfettin, özellikle Türk edebiyat tarihinde küçük hikâye türünün oluşmasında önemli bir yere sahiptir.⁴

Araştırma, Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde geçen tarihî konular, mekânlar ve kişileri tespit etmeye yönelik nitel bir çalışmadır. Nitel araştırmada araştırmacı, araştırma amacına göre derinlemesine mülakat, odak grup görüşmesi, katılımcı gözlem ve doküman incelemesinden birini ya da birkaçını seçebilir.⁵ Bu araştırmada veriler, nitel araştırmalarda çokça kullanılan 'yazılı dokümanların incelenmesi' yöntemiyle toplanmıştır. Nitel araştırmalarda elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi olmak üzere iki teknikle yapılmaktadır. Betimsel analiz, derinlemesine analiz gerektirmeyen verilerin işlenmesinde kullanılırken, içerik analizi elde edilen verilerin daha yakından incelenmesini ve bu verileri açıklayan kavram ve temalara ulaşılmasını gerektirir.⁶ Araştırma kapsamında elde edilen veriler, 'betimsel analiz' tekniği ile analiz edilmiştir.

Bu çalışma ile Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde öne çıkan tarihî konuların, mekânlar ve kişilerin neler olduğunun ve bunların nasıl ele alındığının tespit edilmesi hedeflendi. İki bölümde ele alınan çalışmanın birinci bölümünde Ömer Seyfettin'in yaşam serüveni, eserleri, edebiyat ve sanata bakışı, edebî çevresi, fikirleri ele alındı. İkinci bölümde hikâyelerde işlenen tarihî konular, mekânlar ve kişiler tespit edilerek hikâyedeki bağlamı dikkate alınarak açıklandı. Ortaya konulan görüşler, eserlerden yapılan alıntılarla desteklenmiştir. Araştırmanın sonuç bölümünde ise incelenen

⁴ Ramazan Korkmaz vd., *Yeni Türk Türk edebiyatı El Kitabı*, 1839-2000, Grafiker Yayınları, Ankara, 2006, 172, 179.

⁵ Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008, 88.

⁶ Yıldırım ve Şimşek, a.g.e., 286.

hikâyelerden hareketle Ömer Seyfettin'in eserlerinde tarihî konuları, mekânlar ve kişileri nasıl ele aldığına dair yapılan tespit ve değerlendirmelere yer verildi. Kaynakçada incelenen ve yararlanılan kaynaklar, alfabetik olarak sıralandı.

Çalışmada TDK'nın yazım kuralları dikkate alındı. Hikâyelerden yapılan alıntılar, yazım ve noktalamalar olduğu gibi aktarıldı.

1. ÖMER SEYFETTİN'İN YAŞAMI, EDEBİ ÇEVRESİ, FİKİRLERİ, ESERLERİ

1.1. Yaşam Serüveni

“Yeni Lisan” makalesi ve Milli Edebiyat döneminde verdiği eserlerle öncü olarak kabul edilen Ömer Seyfettin, 11 Mart 1884 yılında Balıkesir'in Gönen ilçesinde doğar. Babası, aslen Kafkas Türklerinden olduğu bilinen Binbaşı Ömer Şevki Bey'dir. Annesi ise Ankaralı Yarbay Mehmet Bey'in kızı Fatma Hanım'dır. Ömer Bey ile Fatma Hanım'ın ikisi çok küçük yaşta vefat etmiş toplamda dört çocuğu bulunmaktadır. Ömer Seyfettin ise bu ailenin en küçüğüdür.⁷

Ömer Seyfettin ve ailesi, babasının resmi görevi sebebiyle bir dönem Gönen'de yaşarlar. Öğrenim yıllarına yaklaşık olarak dört yaşında başlamış olan Ömer Seyfettin, ilk olarak Gönen'de bulunan Reşit Efendi Mahalle Mektebi'nde öğrenim görmeye başlar. Ömer Şevki Bey'in görevi sebebiyle Gönen'den ailece İnebolu'ya daha sonra da oradan Ayancık'a taşınırlar. Burada Ömer Seyfettin'in okul hayatının tamamen yolundan çıktığını fark eden Fatma Hanım, kocasının da tayinini fırsat bilerek Ömer Seyfettin'i alıp İstanbul'a getirir.⁸

Ömer Seyfettin, burada dedesinin Koca Mustafa Paşa'daki konağına yerleşir ve “Salak Abla” hikâyesinde de tasvir ettiği gibi Yusuf Paşa'da bulunan özel Mekteb-i Osmaniye'ye kaydedilir. 1893 yılında babası, subay olması amacıyla Ömer Seyfettin'i Eyüp Baytar Rüştüyesi'ne yazdırır.⁹

1896 yılında Eyüp Baytar Rüştüyesi'nden mezun olan Ömer Seyfettin, sonrasında Kuleli Askeri İdadisi'ne yazılır. Buradan sonra ise Edirne Askeri İdadisi'ne nâkli gerçekleştirilen Ömer Seyfettin'in, buradaki eğitimine arkadaşı Aka Gündüz ile beraber devam ettiği bilinmektedir. İlk edebî eserleri olan şiirlerini buradaki öğrenciliği esnasında yazmıştır. Edebi hayatı ve edebiyata duyduğu yoğun

---

⁷Ömer Seyfettin, *Balkan Harbi Hatıraları*, (Haz.: Tahsin Yıldırım), 2. Baskı, DBY Yayınları, İstanbul, 2013, 12.

⁸Mujgan Cunbur, *Ömer Seyfettin'in Hayatı ve Eserleri, Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, AKDYYK Yayını, Ankara, 1992, 1.

⁹M. Fethi Gözler, *Bütün Yönleriyle Ömer Seyfettin*, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1976, 12.

ilgi de Edirne Askeri İdadisi'nde başlamıştır. Bu dönem ele aldığı eserler, çok beğenilmiştir.¹⁰

Ömer Seyfettin, 1900 yılında Askeri İdadi'den mezun olarak İstanbul'daki Kara Harp Okulu'na başlar. 1903 yılında Makedonya'nın karışmasıyla beraber sınavsız bir şekilde mezun olur. Bu esnada Harbiye'yi bitiren Ömer Seyfettin, 1903 senesinde piyade asteğmenlik rütbesi ile kura çeker ve merkezi Selânik'te bulunan bir orduya ataması yapılır. Bir süre sonra Kuşadası'nda bulunan bir tabura nakli gerçekleşir. Ömer Seyfettin'in edebî ve estetik alanlarına dair ilgisi bahsi geçen atama neticesinde İzmir'de gelişmeye devam eder. 1906 yılında İzmir jandarma okuluna öğretmen olarak ataması gerçekleşen Ömer Seyfettin için bu olay çok önemlidir. Çünkü bu sebeple İzmir'de fikir ve edebi anlamda sürdürülen eylemleri takip edebilmekte ve bu faaliyetlerden yararlanan gençlerle tanışabilmektedir. Nitekim Batı kültüründe oldukça iyi bir şekilde tanınan Baha Tevfik, Ömer Seyfettin'in Fransızca bilgisini artırabilmek için onu teşvik eder. Necip Bey ise sade ve Türkçe bir edebiyat yapması konusunda ona çeşitli fikirler verir. Bu dönemde Ömer Seyfettin, edebiyat ve sanat meraklılarından oluşan güzel bir çevre oluşturmaya başlar.¹¹

Yakup Kadri'ye göre bu dönemde Ömer Seyfettin, İzmir'de çok sayılan bir yazar haline gelmiştir. Ömer Seyfettin'in İzmir'de sadece edebiyatla değil, aynı zamanda siyasi geleceğiyle de alakalı hayatında çeşitli dönüm noktaları yaşanmıştır. Onun hem yazarlığında hem de siyasi anlamda olgunlaşmasında İzmir etkili olmuştur. İleride öncülüğünü yapacağı dilde Türkçülük fikrinin ilk tohumları da bu esnada atılmıştır.¹²

II. Meşrutiyet'in 1908 yılında ilan edilmesi ile beraber Ordu'nun Selanik'teki Nizamiye Taburu'na nakledilmesi gerçekleşir. Selanik merkezden Bulgaristan sınır bölümüne komutan olarak görevlendirilen Ömer Seyfettin'in edebî kimliği ve faaliyetleri, Balkanlar'da geçirdiği süreler içinde iyice olgunlaşmaya başlar. Selanik ve İstanbul'da yayınlanmakta olan çeşitli dergilere takma isimlerle hikâyeler, yazılar

---

¹⁰Cunbur, *a.g.e.*, 6

¹¹Seyfettin, *a.g.e.*, 17

¹²Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü bir Yazarın Romanı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010, 81.

ve şiirler göndermektedir. Edebiyat ve sanat icra edenler ile sürekli olarak temas halinde bulunan Ömer Seyfettin, “Yeni Lisan” hareketinin başlamasına da burada karar verir. Bir süre sonra farklı bir yere ataması yapılan Ömer Seyfettin, çeşitli yerlerde kısa süreli görevlerde bulunur.¹³

1909 yılında Rumeli’den İstanbul’a dönüşü gerçekleşir. 1909 yılında Köprülü’deki askeri rüştiyede üsteğmen rütbesiyle öğretmenlik yapmaya başlayan Ömer Seyfettin’in sınırlarda geçirdiği iki yıllık sürede kişilik ve görüşlerinde oldukça değişiklik yaşanır. Balkan çetecilerin Türk düşmanlığını dile getirdiği çeşitli eserlerinde burada edindiği izlenimleri dile getirir.¹⁴

1911 yılında mecburi hizmet karşılığı olarak aldığı tazminatı, Ziya Gökalp aracılığıyla ödedikten sonra ordudan ayrılan Ömer Seyfettin, Selanik’e yerleşir. Burada yazı faaliyetlerine ağırlık verir, milli uyanış ve bağımsızlık hareketlerinin sebeplerini araştırır. Bu dönemden sonra kendisi de Türk milletinin odak noktasına koyan Türkçülük düşüncesi ekseninde fikirler ortaya koyarak düşünce akımının mensupları arasındaki yerini alır. Burada yaşadığı dönem boyunca yayın hayatını da yakından takip eder ve çeşitli şiirler yazmaya devam eder. Bu dönemde İtalyanların Trablusgarp’ı işgal etmesiyle beraber Balkan Savaşları patlak verir.¹⁵

Ömer Seyfettin, 1912 yılında yeniden oraya çağrılır ve garp Ordusu’nun Sırp ve Yunan cephelerindeki savaşlarına aktif bir şekilde katılır. 1913 yılında yaptığı savunma esnasında Yunanlılara esir düşen Ömer Seyfettin, on ay boyunca esaret altında tutulur. Kasım 1913 yılında serbest bırakılan Ömer Seyfettin, Yunanistan’da geçirdiği esaret günlerini de yine önemli eserlerinde okurları ile paylaşır. Bazı kaynaklarda 1913’te esareti bittikten sonra İstanbul’a döndüğüne yer verilen Ömer Seyfettin’in bu durumuyla alakalı tarihi anlamda kesin belgelere rastlanmamıştır. Daha sonra askerlikten ayrılan Ömer Seyfettin, hayatının sonuna kadar tüm insanları, ortaya koyduğu eserler aracılığıyla eğitip onların kimliklerini meydana getirmek için çalışır. Ömer Seyfettin, yazarlık hayatında da öğretmenlik misyonunu aktif bir şekilde devam etmiştir. *Türk Sözü* dergisinin başyazarlığına getirilen Ömer Seyfettin,

---

¹³Alangu, *a.g.e.*, 99.

¹⁴Seyfettin, *a.g.e.*, 18.

¹⁵Cunbur, *a.g.e.*, 6-10.

bu dergide Türkçe düşüncenin sözcülüğünü yapan yazılar yazmaya başlar. 1914 yılında Kabataş Sultanisi'nde öğretmenliğe başlayan Ömer Seyfettin, ölene kadar bu görevini sürdürür.¹⁶

İstanbul Erkek Lisesi'nde öğretmenlik yapmaya başlayan Ömer Seyfettin, burada edebiyatın tüm inceliklerini öğretmenlik hayatında kullanmaya başlar. Aynı zamanda çeşitli dergi ve gazetelerde yazdığı yazılar ve hikâyeleri yayımlanmaya devam eder. Birinci Dünya Savaşı'nın devam ettiği bu sürelerde Çanakkale cephesi üzerinde bir savaş edebiyatı ortaya koymak istenmiştir. Bu sebeple Ömer Seyfettin, bir heyetle Çanakkale cephesini ziyarete gönderilir ve 1915 yılında burada tanıştığı Calibe hanımla evlenir. Fransız okulunda eğitim görmüş çok zarif bir hanım olan Calibe Hanım'ın Ömer Seyfettin ile yaptığı evliliğinden bir kız çocuğu olur. Ancak bu evlilik, ne yazık ki uzun sürmez. 1918 yılında Calibe Hanım'dan boşanan Ömer Seyfettin, ölene kadar acı, yalnızlık ve ıstıraplarla boğuşur.¹⁷

Birinci Dünya Savaşı'ndaki yenilgi ve bozulan evliliği, Ömer Seyfettin'i derin bir ruhsal bunalıma sokar. Ancak bu dönemde Ömer Seyfettin, çok fazla hikâye kaleme alır ve bu dönem onun edebî anlamda verimliliğinin oldukça arttığı bir dönem haline gelir. Seyfettin'in 1917 tarihinden 1920'ye kadar geçen dönemde yaklaşık olarak 10 kitap ve 125 tane hikâye yazdığı bilinmektedir. Hikâyeleri ve makaleleri *Yeni Mecmua*, *Büyük Mecmua*, *Yeni Dünya*, *Türk Kadını* gibi dergilerde ve çeşitli süreli yayınlarda yerini almıştır.¹⁸

Calibe hanımla boşanmasının ardından Kalamış'ta Cevat Paşa'nın konağını kiralayan Ömer Seyfettin, iyice buhran dolu günlere girer ve içine kapanır. Yalnızlığını ve boşanma acısını, sadece yazarak ve evindeki dostlarıyla geçirmeye çalışan yazar, edebî sohbetlerle bütün sıkıntılarını kurtulmaya çalışır. Ömer Seyfettin'in yaşadığı yalnızlık ve maddi imkânsızlıklar neticesinde hastalıkların arttığı bilinmektedir. Yüksek ateşle seyreden solunum rahatsızlıkları ve romatizmadan dolayı 4 Mart 1920 tarihinde hastaneye yatırılan Ömer Seyfettin, 6 Mart 1920 tarihinde vefat eder. Daha önce teşhisi konulamayan hastalığı, Ömer

---

¹⁶Alangu, *a.g.e.*, 239.

¹⁷Seyfettin, *a.g.e.*, 20.

¹⁸Seyfettin, *a.g.e.*, 22

Seyfettin'in ölümünün ardından yapılan otopsi ile doğru bir şekilde teşhis edilebilmiş ve hastalığın şeker hastalığı olduğu anlaşılmıştır.¹⁹

1.2. Edebî Çevresi

Ömer Seyfettin'in yazı ve düşünce hayatına yön vermiş olan edebiyat çevresi, genellikle Selanik, İzmir ve İstanbul olmak üzere üç dönemde incelenebilir. Ömer Seyfettin, öncelikle İzmir'de bulunmuştur; ancak onun hangi yıllarda burada olduğu konusunda görüş ayrılıkları mevcuttur. Tahir Alangu, Ömer Seyfettin'in bir kısmı Kuşadası'nda olmak üzere 1903 ve 1908 seneleri arasında beş yıl İzmir'de kaldığını öne sürmüştür.²⁰

Farklı bir kaynağa göre ise Ömer Seyfettin, 1904'ten 1909 yılına kadar Kuşadası ve İzmir'de yaklaşık olarak 4,5 yıl kalmıştır. Bu sürenin 3,5 yıla yakını Kuşadası'nda geri kalanı ise İzmir'de geçmiştir.²¹ Kısaca, çok kesin olmamakla birlikte Ömer Seyfettin, yaşamının 20 ile 25 yaş aralığını İzmir'de geçirmiştir.

Ömer Seyfettin, hayatının İzmir'de geçen kısmında haftalık *İzmir ve Ahenk* gazetelerinde yazılar yazmıştır. Burada onun düşüncesini en çok etkileyen yazar, Baha Tevfik olmuştur. 1912 yılında *Felsefe* adında ilk felsefi dergiyi çıkaran Baha Tevfik, yaşadığı ortamda evrimci, materyalist bir anlayışa sahip olmasıyla tanınmış bir düşünürdür.²² Ömer Seyfettin, Baha Tevfik'ten söz ederken “Yeni Lisan” teklifini ilk defa iki kişinin kabul ettiğini, bunların Baha Tevfik ve Ali Canip olduğunu belirtir. Baha Tevfik gibi Ali Canip de Yeni Lisan doğrultusunda eserler ortaya koymaktadır. Ömer Seyfettin'in eleştirilerine maruz kalmayan çoğu edebiyatçının temel özelliği, Yeni Lisan anlayışı doğrultusunda eserler ortaya koymalarıdır. Baha Tevfik dışında, Ömer Seyfettin'in Türkçe yazı yazma konusunda Türkçü Necip'den etkilendiği söylenebilir. Yine İzmir'de yaşadığı süreler içinde Şehabettin Süleyman ve Yakup Kadri ile tanışır. Yakup Kadri, Ömer Seyfettin'ini anlatırken onun nezih,

---

¹⁹Alangu, *a.g.e.*, 494.

²⁰Alangu, *a.g.e.*, 89

²¹ Ömer Faruk Huyugüzel, “Ömer Seyfettin'in İzmir Yılları ve Bu Devrede Yazdığı Hikâyeler”. Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfettin. İstanbul: Marmara Üniversitesi. 85.

²²Hilmi Ziya Ülgen, *Türkiyede Çağdaş Düşünce Tarihi*, Selçuk Yayınları, İstanbul, 1966, 365.

derin bir insan olduğunu söyler. Ancak eserlerinde bazı klişeler bulunduğunu da belirtir.²³

1910 yılında Ordu'dan istifa eden Ömer Seyfettin, Selanik'e gelir. Burada Ali Canip ve Ziya Gökalp ile beraber Yeni Lisan hareketinin öncülerinden biri olur. Bu hedef ekseninde *Genç Kalemler* dergisini çıkarmaya başlayan üçlü, dergide bu doğrultudaki makalelerini yayımlamaya başlar. Ömer Seyfettin'in "Yeni Lisan" adındaki makalesi, dergide isimsiz bir şekilde yayımlanır. Derginin yazar kadrosunda Ziya Gökalp'in de bulunmasıyla birlikte Yeni Lisan hareketi, Türkçülük hareketi ile özdeşleşir ve bu hareketin bir parçası haline gelir. Ömer Seyfettin'in düşünce dünyası üzerinde oldukça büyük etkisi bulunan Ziya Gökalp, verdiği konferanslar sayesinde Ömer Seyfettin ile tanışmıştır. Ziya Gökalp'in etkisi, Ömer Seyfettin'in hem düşüncelerine hem de diline yansımıştır. Harfleri kullanışı, temaların hikâyelerde işleniş şekli, halka yönelme konuları ve tarih anlamında Ziya Gökalp'ten etkilendiği söylenebilir. Ömer Seyfettin'in halk unsurlarına yönelmesini sağlayan Ziya Gökalp, ona Türkçülüğün tüm programı ile ortaya atılması gerektiğini söylemiştir. Bu sözler, Ömer Seyfettin'in Türk olma bilincinin kıvılcımlarını ateşlemiş ve onun askerlik günlerinde yaşadığı hatıraların tekrar belirlenmesine sebep olmuştur.²⁴

Ömer Seyfettin'in Selanik'ten sonra ölümüne kadar İstanbul'da kaldığı bilinmektedir. Burada yine Ali Canip Yöntem, Aka Gündüz ve Süreyya Salto ile irtibatını kesmeyen Ömer Seyfettin, boşandıktan sonra ise yerleştiği münferit yalıda Reşat Nuri, Yakup Kadri, Yusuf Ziya, Fuat Köprülü ve Salih Zeki tarafından hiçbir zaman yalnız bırakılmamıştır. Yine adı geçen isimler, Ömer Seyfettin'in öncülüğünü üstlendiği Yeni Lisan fikri doğrultusunda eserler ortaya koyan kişilerdir. Bunun yanı sıra roman kaleme alan yazarların yine Ömer Seyfettin gibi toplumsal sorunlar ekseninde eserler ortaya koyduğu da söylenebilir. Ömer Seyfettin'in sevdiği ve takdir ettiği kişiler kadar çok fazla eleştirdiği kişiler de bulunmaktadır. Bu eleştirilere en fazla muhatap olan isim ise Rıza Tevfik'tir. Efruz Bey serisinde yer alan

---

²³ Ömer Seyfettin, *Yeni Lisan ve Bir İstimzaç*, Mithatpaşa Sanayi Matbaası, Selanik. (t.y.), 125.

²⁴ Hülya Argunşah, *Ömer Seyfettin'in Bütün Eserleri Makaleler I*. Dergâh Yayınları, İstanbul, 1984, 171.

kahramanın fiziksel ve kişilik özellikleri, Rıza Tevfik'ten esinlenilmiştir. Rıza Tevfik ise Ömer Seyfettin'i, ısmarlama hikâye yazmakla suçlamaktadır.²⁵

Ömer Seyfettin'e göre Rıza Tevfik çok fazla eleştirilmesi gereken bir insandır. Onun bu kadar ötekileştirilmesinin sebebi ise onun Yeni Lisan anlayışını benimsememesi ve yazılarının altına filozof diye imza atmasıdır. Bunun yanı sıra Türkçülük akımının karşısında olması da onun Ömer Seyfettin tarafından eleştirilmesini sağlayan en büyük sebeptir. Ömer Seyfettin'in dili ölçüt olarak eleştirilerine hedef olarak belirlediği bir diğer isim ise Tevfik Fikret'tir. Çoğu eserini beğenmesine rağmen kullandığı dili skolastik olarak nitelendirdiğinden Tevfik Fikret ve arkadaşlarını doğal lisani kavrayabildikleri takdirde bizim klasiklerimizi okurları şeklinde eleştirmiştir.²⁶

Ömer Seyfettin'in dilini skolastik bulduğu bir diğer isim ise Yahya Kemal'dir. Yahya Kemal'in zihniyetini, Tanzimat'tan önceki zamana ait olmakla eleştiren Ömer Seyfettin, diğer bir eleştiri unsuru olarak ise Yahya Kemal'in Yunan kültürüne duyduğu ilgiyi öne sürer.²⁷

Sonuç itibariyle Ömer Seyfettin'in çok zengin bir edebiyat çevresine sahip olduğu söylenebilir. Onun bu kadar çeşitli fikirler ve farklı kişiler ile tanışması, onun fikirlerinin değişim ve gelişim göstermesinde de oldukça fayda sağlamış hatta bu çevreden çok fazla kişi, onun hikâyelerine konu olmuştur. Bu ortam sayesinde Ömer Seyfettin, Türkçülük ve Yeni Lisan fikirlerini daha fazla benimsemiş ve ileriye götürebilmiş, bu idealler doğrultusunda eserler vermiş hatta bu düşüncelerini halka benimsetmeye çalışmıştır.

1.3. Fikirleri

Ömer Seyfettin, fikirleri bağlamında değerlendirildiğinde onu Ziya Gökalp'in eksenini dışında nitelenebilir ne yazık ki imkân yoktur. Genellikle fikir ya da sentez adamı olmayan Ömer Seyfettin, bir hikâye sanatçısıdır. Namık Kemal gibi Ömer Seyfettin de sanatını, bir fikir ve gaye uğruna kullanmakta ve millete öncü olmayı

---

²⁵Alangu, *a.g.e.* 378.

²⁶Yöntem, *a.g.e.* 37.

²⁷Alangu, *a.g.e.*, 285

istemektedir. Her hikâyesinde çok açık bir tez bulunmaktadır. Bu tezler, düz ve aykırı bir açıdan Ömer Seyfettin'in dünyasını yansıtmaktadır ve bu dünya, genellikle milliyetçilik akımının etkisinde oluşmuştur. Ömer Seyfettin'in milliyetçilik düşüncesi Ziya Gökalp'in çizmiş olduğu esaslar ile şekillenmiştir. Ancak mizaç ayrılığı sebebiyle Ömer Seyfettin, daha yergi içeren ve alaycı bir milliyetçidir. Onun samimi duyguları her şeyin üstüne çıkmaktadır.

Ömer Seyfettin, kendinden önceki tüm ilk dönem Tanzimatçıların düşünüp ortaya koyamadığı ya da uygulayamadığı fikirleri, yazılarının her satırında uygulama yeniliğini gösterebilmiştir. Bu sayede milli bir edebiyat oluşturma ve Türk halkının diliyle yazma şerefi, ilk kez ona bahşedilmiştir. Ömer Seyfettin'in milliyetçilik anlayışının Ziya Gökalp'ten ayrıldığı en önemli nokta ise milli tarih ile ortaya koyduğu görüşleridir. Nitekim destansı şekilde yazılan hikâyelerin hepsinde Türk Osmanlı tarihinin şanlı olayları, Müslüman ve yüce ruhlu kahramanları yaşatılmıştır. Geçmişin bahsi geçen kahramanlarını sevdirmek suretiyle Türk çocuklarına örnekler göstermiştir. Yazar, Türk-Osmanlı tarihi ile alakalı şanlı bir idealin gençlere benimsetilmesi için oldukça yapıcı bir üslup sergilemiştir. Ömer Seyfettin'in yazdığı şiir ve nesirler genel bir çerçevede değerlendirildiğinde, onun da Mehmet Emin Yurdakul gibi öncü bir misyon yüklendiği söylenebilir. Ömer Seyfettin, kendi hikâyelerinde istediği amaca daha fazla ulaşabilmiştir.²⁸

Türk edebiyatında 1908 ve 1923 yılları arasında ortaya koyulan edebî eserler, eğitim açısından incelendiğinde, ülkenin problemleri ekseninde insan niteliğinin yükseltilmesi konusunun öne çıktığı görülmektedir. Yapılan araştırma bireylerden gerçekleştirilmesi istenen davranışların bu eserlerde doğruluk, çalışkanlık, yardımseverlik, namuslu olmak ve şerefli davranmak olduğunu göstermiştir. Sosyal hayatla ilgili benimsenmesi istenilen hedefler ise genellikle kişinin özgürlük, adalet, aile sevgisinin yanında yanlış batılılaşma ve bilgisizlikle mücadele edebilmesidir. Dolayısıyla Milli Edebiyat dönemindeki birçok yazar gibi Ömer Seyfettin'in de kendi düşünceleri doğrultusunda ideal insan ve ideal bir toplum yaratma gayesiyle eserlerini kaleme aldığı ve bunu yaparken de hikâye türünde ısrar ettiği söylenebilir.

---

²⁸Nihat Sami Banarlı, *Türk edebiyatı*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1971, 76 vd.

1.3.1. Edebi Fikirleri

Ömer Seyfettin'in yaşamış olduğu çağda onu diğer yazarlardan ayıran çok fazla özelliğin mevcut olduğu söylenebilir. Özellikle içinde bulunduğu toplumun değerleri, düşünceleri, algılama tarzı ve dili açısından halk öğelerine yönelmesi nedeniyle o da sanatı farklı bir şekilde ele almıştır. Ömer Seyfettin sanatı, halk ve toplum için icra etme kaygısı taşımaktadır. Tüm hayatı boyunca Osmanlıca dilini eleştiren Ömer Seyfettin, divan edebiyatını da eleştirmekten geri kalmamış, halkın konuştuğu Türkçeye ve halk edebiyatı unsurları üzerine dikkat çekmiştir. Dolayısıyla yapmak istediği şey, aslında halkın konuşmakta olduğu dilin sanat dili olarak ortaya konmasına yardımcı olmaktır. Çünkü Ömer Seyfettin'e göre edebiyat, ilim ve fen karşısında bireylerin geri kalmasının en büyük sebebi, konuşma dilini yazıda kullanmamalarıdır. Ona göre konuşurken, ağlarken ya da gülerken Türkçe kullanıldığı gibi yazı yazarken de Türkçe kullanılmalıdır.

Ömer Seyfettin, "Yeni Lisan" hareketinin öncülerindedir. Ziya Gökalp ve Ali Canip Yöntem ile beraber kadrosunda yer aldıkları *Genç Kalemler* dergisi, bahsi geçen bu harekete öncülük etmiştir. Onlara göre Arapça, Farsça ve Osmanlıca kelimeler birtakım kurallardan meydana gelmiş suni bir dili anlatmaktadır.²⁹ Kısaca söylenebilir ki Ömer Seyfettin, halk ve sanat arasındaki yabancılığın ortadan kalkabilmesi için dilin yalın bir hale getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu sayede ortaya koymayı düşündüğü Yeni Lisan hareketinin bazı kurallarından bahsetmiştir.³⁰

Öncelikle Yeni Lisan'ın kuralları ekseninde Arapça ve Farsça kaideler asla kullanılmayacaktır. Onun dışında yine Arapça ve Farsça edatlar, konuşma esnasında asla kullanılmayacaktır. Bununla beraber yazı dilinde milli dil hâkim olacak ve konuşma dili, kesinlikle İstanbul lehçesi olarak kabul edilecektir.

Halk ve sanat arasında yaşanan yabancılığın esas nedeni olarak dili ortaya koyan Ömer Seyfettin, sonradan halk edebiyatı unsurlarını benimsemiştir. Onun halka yönelmesinin en büyük sebebi, var olma savaşıyla kendini ortaya koyan bir

---

²⁹Seyfettin, t.y., 4

³⁰Ali Canip Yöntem, *Ömer Seyfettin Hayatı ve Eserleri*, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1947, 14.

devletin, milli ruhunu esas alarak Türkçülük fikrini toplumlara ve halka benimsetme düşüncesidir. Bu doğrultuda Ömer Seyfettin, *Kurumuş Ağaçlar*, *Üç Nasihat* ve *Yalnız Efe* adlı eserlerini halkçılık düşüncesi ekseninde yazmıştır.

Dil ve konular dışında Ömer Seyfettin'i diğer edebiyatçılardan ayıran farklı bir noktaya daha dikkat çekilebilir. Bu da onun diğer yazarlardan farklı olarak, sade ve tasvirlerle bulaşmamış bir edebiyat yapma çabası göstermesidir. Çünkü o en temelde edebiyatsız bir edebiyat yapma felsefesini benimsemiştir.³¹ Ali Canip Yöntem'e yazmış olduğu bir mektup içerisinde yalnızca edebiyata ya da yalnızca sanata inanmadığını belirtmiştir. Çünkü yalnızca sanata inandığında edebiyatı küçülteceğine, yalnızca edebiyatı benimsediğinde ise sanatı küçülteceğine inanmıştır. Yani kendisi tasvir ve ruh çözümlemesine değil genellikle olaylara önem vermektedir.³² Ömer Seyfettin, sanatı içinde bulunduğu toplum şartlarına ve toplumun sorunlarına karşı bir tercüman olarak kullanmakta ve bu şekilde fikirlerini yansıtabilme ve yayma amacı gütmektedir. Ona göre çağın siyasi ya da sosyal sorunlarına belirli bir açıdan bakan ve inandığı, doğru bulduğu fikirler eksenindeki diğer bütün görüşler çürütülmeye çalışılmaktadır.³³

Ömer Seyfettin'in diğer bir özelliği ise hikâyelerinde belli başlı bazı formlara bağlanmadan diğer tekniklerin denemelerini de yapmasıdır. Örneğin karşılıklı konuşmalar üzerine kurulmuş olan *Çakmak*, *Pamuk İpliği*, *Düşünme Zamanı*, *Devletin Menfaati Uğruna* gibi hikâye kitapları, bu tarzda yazılmıştır. Bahsi geçen bu eserlerdeki hikâyelerde mesaj doğrudan anlatılmaya çalışılmış ve dolaylı olarak eleştirilere yer verilmiştir.

İçinde yaşadıkları dönemin diğer tüm sanatçıları gibi Ömer Seyfettin de sanatında değişimler yaşamış ve farklı bir döneme girmiştir. Edebiyat alanına şiir ile başlangıç yapan Ömer Seyfettin, ilk şiirlerini divan edebiyatının etkisinde kalarak ve aruz vezni ile yazmıştır. Yeni Lisan hareketi, ile beraber ise Türkçe hece vezni kullanmak suretiyle çeşitli şiirler ortaya koyduğu söylenebilir. Basın tarihlerine göre yazdığı şiirler detaylı bir şekilde incelendiğinde ise 1914 yılına kadar genellikle aşk,

³¹Hikmet Dizdaroğlu, *Ömer Seyfettin*, T.D.K. Yayınları, Ankara, 1946, 27.

³²Cevdet Kudret, *Türk edebiyatında Hikâye ve Roman*, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1970, 24.

³³Dizdaroğlu, *a.g.e.*, 27

tabiat ve fani hayat üzerine şiirler yazmakta olan Ömer Seyfettin'in bu tarihten sonra tamamen sosyal ve milli meseleler ekseninde şiirler yazdığı görülmektedir.³⁴

Bilindiği üzere 1914 yılında Birinci Dünya Savaşı başlamıştır. Bu tarih ekseninde Ömer Seyfettin, siyasi ve sosyal konulu eserler ortaya koymaya başlar ve devletin temel sorunlarına değinmeye çalışır. Devletteki toprak kaybı, iç isyan ve bağımsızlık hareketlerinin artması, savaş sonucu ortaya çıkan sorunlar, fakirlik, açlık ve bunlarla yüzleşmeye çalışan insanların hayatta kalabilme çabasıyla beraber tüm değişen değerler, inançlar ve ahlâk karşısında ortaya çıkan sosyal meselelere ağırlık veren Ömer Seyfettin, dilini yalın tutmaya ve eserlerinin tüm sınıflar tarafından anlaşılmasına çalışmıştır Tıpkı dil alanında olduğu gibi fikirleri de değişime uğramış ve geleneksel bir toplumda ortaya çıkmaya başlayan yeni idari ve askeri düzen ekseninde çeşitli sorunları tespit etmiş ve bu alanda yazmaya başlamıştır.

Siyasi anlamda çok büyük tartışmaların yaşandığı ve bu eksende edebiyattaki değişimin hızlı bir şekilde gerçekleştirildiği süreçte Ömer Seyfettin, Türk dili ve Türkçülük cephelerinde saf tutar. Ömer Seyfettin, kısa hayatı boyunca idealleri ve fikirleri uğruna hiçbir şekilde taviz vermez ve bunun için mücadele veren idealist bir kişilik sergiler.

1.3.2. Eserlerinde İşlediği Fikirleri

1.3.2.1. Toplumsal Fikirleri

Ömer Seyfettin, eserlerinde toplumla ilgili görüşlerine de yer verir. Onun topluma dair ele aldığı konuların başında din gelir. Toplumlarda bulunan kültürlerin en kilit kavramının din olduğunu düşünen Ömer Seyfettin, kültür taşıyıcısı olarak addedilen sosyal birimlerin dünya görüşleri eksenindeki inanç yapılarından meydana geldiğini öne sürer.³⁵ Dinî aidiyetler, toplumları bir arada tutmayı sağlayan en önemli etmenlerdendir. İnsanlar genellikle değer verdikleri şeylerin ortaklığı neticesinde birlik ve beraberliğe kavuşmaktadır. Dinî aidiyetler ve ortak dinî duygular sayesinde bireyler sosyalleşir ve birlik olma yolunda adımlar atar. Dolayısıyla dinî aidiyetler, toplumların millet olabilme çabasına fayda sağlayan en önemli güçlerden biridir. Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde, dinî aidiyet duygusuna oldukça fazla yer verdiği bilinmektedir. O hikâyelerinde Türkleri ele alarak, bir Türk'ün sahip olduğu aidiyet duygularının hangi özellikler ekseninde gerçekleşmesi gerektiğini hikâye kişileri sayesinde okuyuculara iletmektedir. Genellikle bilinçsiz bir şekilde ortaya koyulan

³⁴Fevziye Abdullah Tansel, *Ömer Seyfettin'in Şiirleri*, T.K.A.E. Yayınları, Ankara 1972, 12.

³⁵Nevzat Köseoğlu, *Milli Kültür ve Kimlik*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2013, 88.

dinî aidiyet duygusunu eleştiren Ömer Seyfettin, Türk toplumunun din konusundaki hassasiyetine eğilmekte ve milli bilinci okuyucuya benimsetmeye çalışmaktadır.

Örneğin “İrtica Haberi” adlı metnin, Ömer Seyfettin’in düşüncelerinin tam olarak yansıtıldığı bir hikâye özelliği taşıdığı söylenebilir. Hikâyenin en başında yer alan notlardan ve verilen bilgilerden bu hikâyede yaşanan olayların gerçek bir olaydan kurgulandığı sonucuna ulaşılmaktadır. Hikâyeye genellikle dönemindeki siyasi olayları eleştirmektedir; Meşrutiyetin ilanı ve kaldırılmasıyla birlikte Osmanlı toplumundaki etkinin ne boyutta olduğu gibi. Yazarın birebir gözlemlerinin anlatıldığı bu eserde, Osmanlı toplumundaki dinin şüursuzluk noktaları eleştirilmektedir.³⁶

Bunun dışında “İhtiyarlıkta mı? Gençlikte mi?” hikâyesi, Ömer Seyfettin’in toplum üzerindeki tarih bilincini uyandırmaya çalıştığı hikâyelerdendir. Mitolojik bazı veriler içeren bu hikâyede, Ömer Seyfettin’in dini aidiyet bağları kuvvetli bir Türk beyinin başından geçen olumsuzlukları anlattığı bilinmektedir. Bu sayede başa gelen olumsuzlukların aidiyet gücüyle ödüllendirildiği söylenebilir.³⁷

Ömer Seyfettin, genellikle bilinçli bir şekilde dinî aidiyet duygusuna sahip olan kişilerin toplum ve millet duygularını daha fazla benimseyebileceğini; aynı zamanda daha şefkatli, vicdanlı ve oturaklı bireyler olabileceğini vurgulamaktadır. Bu düşüncesine de sıklıkla hikâyelerinde yer vermiştir.

Ömer Seyfettin, eserlerinde milli bir bilinç oluşturma ve ideal bir insan modeli ortaya koyma adına eserlerinde bazı değerleri ve düşünceleri ısrarla işler. Bu doğrultuda vatanını ve milletini sevmeye, bu uğurda her türlü zorluğu ve fedakarlığı göze alma, iyi, dürüst, cesur, çalışkan bireyler olma noktasında telkin etmeye çalıştığı düşüncelerine uygun kişiler ve olaylar kurgular.

Ömer Seyfettin hikâyelerinde değindiği bir diğer sosyal mesele ise mesleki aidiyet duygusudur. Özellikle “Diyet” hikâyesinde onuruna düşkün bir insan olan Koca Ali adındaki kişiden bahsedilmektedir. Çok inançlı olan Koca Ali’nin mesleki aidiyeti, diğer tüm aidiyetlerinin önüne geçmektedir. Tüm dini yükümlülüklerini

---

³⁶Nazım Hikmet Polat, *Ömer Seyfettin Bütün Hikayeleri*, YKY, İstanbul, 196.

³⁷Polat, *a.g.e.*, 260.

yerine getiren Koca Ali, kendi halinde onuruna düşkün ve işini hakkıyla yerine getiren bir kılıç ustasıdır. Ortaya koyduğu davranışlarıyla mesleki aidiyet duygusunun diğer aidiyet duygularından daha ön planda olduğu sonucuna varılabilir. Çünkü o mesleğine onur duygusu ile yaklaşmış ve onuru için mesleğini idame etmede en önemli uzvu olan kolunu bile gözünü kırpmadan kesmek cesaretini göstermiştir.

Bunun dışında Ömer Seyfettin'in bir diğer konusu ise cinsel duygular olmaktadır. Cinsel duyguları cinsel aidiyet olarak ele alan Ömer Seyfettin, pek çok eserinde yine bu konuya yer vermiştir. Örneğin, *Eleğim Sağma*, eserinde yazarın cinsel aidiyet duygusunun yokluğuyla beraber işlediği cinsel kimlik bunalımına yer verdiği görülmektedir. Hikâyenin başkahramanı olarak adlandırılan küçük Ayşe, kimliğinin farkına varışı yazar tarafından ele alınmıştır. Hikâye küçük Ayşe'nin, erkek yaşatlarını alt etmesi ile onu "Pehlivan Ayşe" olarak adlandırılmalarına doğru ilerlemektedir. Bu durum, onun kimlik ve aidiyet noktasında kendini erkek gibi hissetmesine sebebiyet vermiştir. Bununla birlikte köyün imamının ona artık kapanması gerektiğini, çünkü açık dolaşmasının caiz olmadığını söylemesi onu cinsel kimlik bunalımına sokan ilk kıvılcım olmuştur.³⁸

1.3.2.2. Siyasi Fikirleri

Ömer Seyfettin'e göre toplumları bir arada tutan unsurları sağlayan aidiyet bağlarından en önemlisi milli aidiyettir. Bireylerin milli aidiyetleri, toplumdaki diğer kişilerin milli aidiyetleri ile ortak bir düzlemde olduğu sürece milli birlik sağlanabilir ve bireyler aynı doğrultuda yürüyebilirler. Özellikle siyasi ve toplumsal parçalanmaların yaşandığı milletlerde en fazla ihtiyaç duyulan duygu, milli aidiyet duygusudur. Çünkü bahsi geçen aidiyet duygusu, milletlerin kurtuluşunun reçetesi niteliğindedir. Toplumda birlik içinde bulunma ve birlikte hareket edebilme psikolojisini ortaya koyan milli aidiyet duygusu, Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde de kişilere oldukça fazla yüklediği bir duygudur. Bunun en büyük sebebi, Ömer Seyfettin'in Türk toplumunun ihtiyaç duyduğu ve unuttuğu milli duyguları ortaya çıkarma amacıdır. Genellikle yazdığı bazı hikâyelerde, milli aidiyet duygusu

---

³⁸Polat, *a.g.e.*, 479.

yoksunluğu çeken kişileri eleştirerek okuyucuya mesaj verme amacı güder. Milli aidiyet duygusunun yok olduğu dönemlerde, milletin başına neler geleceğini göstermeye çalışarak ihtarlarda da bulunduğu bilinmektedir.

“Bahar ve Kelebekler” adlı hikâyesinde milli aidiyet duygusuna sahip ve milli kimliği güçlü olan bir babaanne bulunmaktadır. Onun, kimliği henüz oluşmamış torunu arasında geçen bir sohbetine yer veren Ömer Seyfettin, büyük annenin torunu ile konuşmak istemesi ile hikâyeyi başlatır. Büyük anne torunun Fransızca bir roman okuduğunu görür ve ona kitapta yer alan kişilerin kim olduğunu sorar ve biz Türk kadınları cevabını alır, ancak bunu kabul etmez. Kitabın Adının *Sevinç ve Saadetten Mahrum Kadınlar* olduğunu bilen büyükanne, Türk kadınlarının sevinç ve saadetten mahrum olmadığını ve bu tarz kitapların Türk gençliğini zehirlediğini torununa ifade eder.³⁹

Bu hikâyeden de anlaşıldığı gibi batılılaşma, bireylerin sadece dış görünüşünü değil aynı zamanda düşüncelerini de etkisi altına alan bir düşünce tarzıdır. Toplumun en küçük yapı taşı olan aile kurumu, yaşamakta olduğu evlerde değişime uğramıştır. Bir milleti millet yapan tüm kültürel öğeler ortadan kalkmış ve gelenek görenekler yavaş yavaş toplumları terk etmeye başlamıştır. Görüldüğü üzere Ömer Seyfettin bu konudaki fikirlerini, büyük annenin fikirleri şeklinde ortaya koyar ve hikâyesini bu şekilde kurgular. Seyfettin, Yeni Lisan hareketi doğrultusunda yazdığı makalelerde de bu tarz eleştiriler yapar ve bu fikirleri halka benimsetmeye çalışır.

Ömer Seyfettin, “İrtica Haberi” hikâyesiyle birlikte ise kendi hatıralarında yer alan bir öyküyü ortaya koymuştur. Yazdığı hikâyede o dönemki siyasi olumsuzluklar ve halkın Meşrutiyet rejiminden normal sisteme geri dönme çabaları anlatılmaktadır. Milli aidiyet duygusunu konu edinen hikâye, kişinin zihninden geçenleri ve milli aidiyet duygusu ekseninde şekillendiremedikleri bireyler için nasıl üzgün olduğunu ve milli duyguların nasıl harekete geçirileceği düşüncesini anlatmaktadır.⁴⁰

Bu hikâyeden de anlaşıldığı gibi, o dönemdeki siyasi olumsuzluklar, kişilerin milli duygularına oldukça fazla etki etmektedir. Milli aidiyet duygusunun etkisi

³⁹Polat, *a.g.e.*, 170-171.

⁴⁰Serkan Özdemir, *Ömer Seyfettin Hikayelerinde Alt Metinler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul., 2012, 55.

nedeniyle hikâyede geçen ana karakterin hayalinde Türklerin kaybetmiş olduğu bir Balkan coğrafyası belirlemektedir. Ömer Seyfettin'in kaleme aldığı "Hürriyet Bayrakları" hikâyesi, 10 Temmuz bayramı üzerinden Osmanlılık düşüncesini eleştiren ve milli aidiyet duygusu açısından incelenmesi gereken bir hikâyedir. Fikri yazılarından da anlaşıldığı gibi Türkçü dünya görüşüne sahip olan Ömer Seyfettin, hikâyedeki başkişiyeye Osmanlı tartışmasında kendi fikirlerini söyler ve okuyucuya mesajlar vererek uyarılarda bulunur. Bu hikâyede ana karakter, yapılan kutlamaları gördüğü zaman kötü hislere kapılır ve vatanın elden gitmesi gibi bir kaygı duyar. O, milli aidiyet duygularına sahip olduğu için bu durum karşısında büyük bir hüzün yaşamıştır. Hikâyede ana karakterin duygu ve düşünceleri ile yaşanan olaylar, bir tezatlık sergilemektedir.

Görüldüğü gibi Ömer Seyfettin, Osmanlılık düşüncesini savunarak milli kimliği ve milli aidiyet duygusu bulunmayan okuyuculara milliyetçilik dersi vermeyi amaç edinmiştir. Ona göre Osmanlılık düşüncesine sahip Türkler gaflete düşmüştür ve Ömer Seyfettin, bu doğrultudaki düşüncelerini, "Hürriyet Bayrakları" hikâyesiyle topluma iletmeye çalışmıştır.⁴¹

Ömer Seyfettin'in "Pembe İncili Kaftan" adlı hikâyesinde olaylar, Şah İsmail döneminde yaşanmaktadır. Şah İsmail'e gönderilmek için cesur bir elçi aranmaktadır, ancak Şah İsmail, Akkoyunlu Devleti'nin üzerinde çok güçlü bir saltanat kurmuş ve geçtiği yerleri yakıp yıkan bir hükümdardır. Hükümdara bir elçi gönderebilmek için sadrazam ve vezirler istişarelerde bulunurlar. Elçi olarak seçilen kişi, Muhsin Çelebi adında zengin ve zamanını okumakla geçiren aynı zamanda doğruluğu ile tanınan ve mutluluğu için el etek öpmeyen bir kişidir. Muhsin Çelebi, çok rahat bir şekilde sadrazamın karşısına geçer ve elçiliği sırasınca ona yapılan tüm hizmetleri kendi cebinden ödenmesi şartıyla görevi kabul eder. Şah İsmail'in hiç görmediği ve sadece hikâyelerde adını duyduğu bir pembe incili kaftan satın alır ve Şah İsmail'in huzuruna çıkar. Burada da çok rahat bir tavırla konuşmaya başlayan Çelebi, Şah İsmail'i kızdırır. Şah'ın ona oturması için bir yer göstermemesi ile beraber pembe incili kaftanını yere serer ve üzerine oturur. Bu davranışıyla Muhsin Çelebi, kendi hükümdarının ne kadar önemli bir soydan geldiğini ve onun kadar asil

---

⁴¹Polat, *a.g.e.*, 527.

bir hükümdar olmadığını Şah İsmail'e göstermek amacındadır. Muhsin Çelebi, konuşmasının sonunda oradan ayrılmak üzere ayağa kalkar ve kaftanını orada bırakarak oradan ayrılır. Arkasından Şah'ın savaşçılarından biri gelir ve kaftanı unuttuğunu söyler. Muhsin Çelebi ise kaftanı unutmadığını, saraylarında büyük bir padişahın elçisini oturtacak bir seccadeleri olmadığı için onlara bıraktığını söyler. Ayrıca bir Türk'ün yere serdiği bir şeyi bir daha arkasına koymadığını söyleyerek askere cevap verir.⁴²

Milli kimlik ve aidiyet ile bezenmiş bu hikâyede devlet ve milletin haysiyeti uğruna maddi şeylere yenik düşmemesi ve düşman karşısında canını ortaya koymak suretiyle devlet ve milletin şerefini her şeyden üstün tutması gerektiği belirtilir.

Bunun yanında milli hikâye olarak adlandırılan “Piç” hikâyesi, Ömer Seyfettin'in milli gaflete düşen Türklere yönelik eleştirilerini içermektedir. Milli aidiyet duygularının okuyucuya hikâyeler üzerinden verilmeye çalışıldığı bu tarz metinlerde, milli aidiyet duygusuna ve milli duygulara sahip olmayan kişilerin “piç” hitabıyla adlandırılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Bütün bunlardan anlaşıldığı üzere Ömer Seyfettin, hikâyelerinde tüm halka milliyetçilik ve Türkçülük düşüncesini benimsetmeye çalışmış; hem dilinde hem de söylemlerinde bu düşünce ekseninde birtakım görüşlere yer vermiştir. Ona göre milli gaflete düşen insanlar, kaybolmuş insanlardır ve onların yeniden topluma kazandırılması gerekmektedir. Bu eksende hikâyeler ve eserler ortaya koyan Ömer Seyfettin, kendi düşüncelerini hikâyelerdeki başkahramanlara söyleterek bir çeşit düşünce iletimi yöntemini benimsemiştir.

1.4. Eserleri

Ömer Seyfettin'in sağlığında şu kitapları basılmıştır:

- *Vatan! Yalnız Vatan...* (1911)
- *Herkes İçin İçtimaiyat: Ticaret ve Nasip* (1914)

---

⁴²Polat, *a.g.e.*, 574.

- *Yarıncı Turan Devleti* (1914)
- *Mektep Çocuklarında Türklük Mefkûresi* (1914)
- *Milli Tecrübelerden Çıkarılmış Ameli Siyaset* (1914)
- *Turan Masalları: İhtiyarlıkta mı Gençlikte mi?* (1914)
- *Ashab-ı Kehfimiz* (1918)
- *Harem* (1918)
- *Efruz Bey* (1919)

Ayrıca Ömer Seyfettin'in yazdığı tüm hikâyeler, Müjgân Cunbur tarafından “Ömer Seyfettin Bibliyografyası” isimli eserde listelenmiştir. Bu hikâyeler yayımlandıkları tarih bilgileri ile birlikte alfabetik sıra ile şu şekilde verilmiştir:

- *Acaba Ne İdi?* (1919)
- *Acıklı Bir Hikâye* (1919)
- *Açık Hava Mektebi* (1927)
- *And* (1912)
- *Antiseptik* (1919)
- *Apandisit* (1910)
- *Ashab-ı Kehfimiz* (1918)
- *Asılzadeler* (1926)
- *Aşk Dalgası* (1912)
- *Aşk ve Ayak Parmakları* (1910)
- *At* (1908)
- *Ayın Takdiri* (1918)
- *Bahar ve Kelebekler* (1911)
- *Baharın Tesiri* (1919)
- *Balkon* (1920)
- *Başını Vermeyen Şehit* (1917)
- *Beşeriyet ve Köpek* (1910)
- *Beyaz Lale* (1914)
- *Beynamaz* (1919)
- *Bilgi Bucağı* (1926)

- *Binecek Şey* (1917)
- *Bir Çocuk-Aleko* (?)
- *Bir Hatıra* (1918)
- *Bir Hayır* (1919)
- *Bir Kayışın Tesiri* (1919)
- *Bir Temiz Havlu Uğruna* (1963)
- *Bir Vasiyetname* (1926)
- *Birdenbire* (1919)
- *Bit* (1919)
- *Bomba* (1911)
- *Boykotaj Düşmanı* (1914)
- *Busenin İbtidai Şekli* (1909)
- *Büyücü* (1917)
- *Cesaret* (1918)
- *Çakmak* (1917)
- *Çanakkale'den Sonra* (1917)
- *Çirkinliğin Esrarı* (1919)
- *Dama Taşları* (1918)
- *Deve* (1919)
- *Devletin Menfaati* (1919)
- *Diyet* (1918)
- *Dünyanın Nizamı* (1919)
- *Düşünme Zamanı* (1918)
- *Efruz Bey* (1919)
- *Eleğim Sağma* (1917)
- *Elma* (1909)
- *Falaka* (1917)
- *Ferman* (1917)
- *Fon Sadriştayn'ın Karısı* (1917)
- *Forsa* (1919)
- *Gayet Büyük Adam* (1914)

- *Gizli Mabet* (1919)
- *Gurultu* (1913)
- *Harem* (1918)
- *Hafiften Bir Sada* (1918)
- *Havyar* (1919)
- *Herkesin İçtiği Su* (1919)
- *Heykel* (1956)
- *Horoz* (1919)
- *Hürriyet Bayrakları* (1913)
- *Hürriyet Gecesi* (1917)
- *Hürriyete Layık Bir Kahraman* (1919)
- *İffet* (1920)
- *İhtiyarlıkta mı Gençlikte mi?* (1914)
- *İki Meb'us* (1908)
- *İlk Cinayet* (1919)
- *İlk Düşen Ak* (1919)
- *İlk Namaz* (1909)
- *İnat* (?)
- *İrtica Haberi* (1911)
- *Kaç Yerinden?* (1917)
- *Karmanyolacılar* (1920)
- *Kaşığı* (1919)
- *Keramet* (1919)
- *Kolleksiyon* (1913)
- *Kesik Bıyık* (1919)
- *Kıskançlık* (1926)
- *"Kızılma" Neresi* (1917)
- *Kolleksiyon* ("Tatlısu Frenkleri" isimli romandan bir parça) (1913)
- *Korkunç Bir Ceza* (1919)
- *Kumrular* (1910)
- *Kurbağa Duası* (1920)

- *Kurumuş Ağaçlar* (1920)
- *Külâh* (1918)
- *Kütük* (1917)
- *Lokanta Esrarı* (1920)
- *Mahcupluk İmtihanı* (1928–1929)
- *Makul Bir Dönüş* (1918)
- *Mehdi* (1914)
- *Mehma Emken* (1919)
- *Memlekete Mektup* (1919)
- *Mermer Tezgâh* (1917)
- *Miras* (1920)
- *Muayene* (1920)
- *Muhteri* (1918)
- *Müjde* (1918)
- *Nadan* (1918)
- *Nakarât* (1918)
- *Namus* (1918)
- *Nasıl Kurtarmış* (1919)
- *Nezle* (1926)
- *Niçin Zengin Olmamış?* (1919)
- *Nişanlılar* (1919)
- *Nokta* (1919)
- *Pamuk İpliği* (1911)
- *Pembe İncili Kaftan* (1917)
- *Perili Köşk* (1919)
- *Pervanelerin Ölümü* (1909)
- *Piç* (1913)
- *Pireler* (1919)
- *Piyano* (1910)
- *Primo Türk Çocuğu (Nasıl Doğdu)* (1911)
- *Primo Türk Çocuğu (Nasıl Öldü)* (1914)

- *Rüşvet* (1919)
- *Rütbe* (1918)
- *Sivrisinek* (1917)
- *Sultanlığın Sonu* (1947)
- *Şefkate İman* (1920)
- *Şimeler* (1914)
- *Tam Bir Görüş* (1926)
- *Tarih Ezeli Bir Tekerrürdür* (1919)
- *Tavuklar* (1910)
- *Teke Tek* (1917)
- *Terakki* (1918)
- *Teselli* (1917)
- *Topuz* (1917)
- *Tos* (1919)
- *Tuğra* (1910)
- *Tuhaf Bir Zulüm* (1918)
- *Türbe* (1919)
- *Türkçe Reçete* (1918)
- *Uçurumun Kenarında* (1926)
- *Uzun Hasan* (1919)
- *Üç Nasihat* (1917)
- *Velinimet* (1918)
- *Vire* (1917)
- *Yalnız Efe* (1918–1919)
- *Yemin* (1918)
- *Yeni Bir Hediye* (1917)
- *Yuf Borusu Seni Bekliyor* (1919)
- *Yüksek Ökçeler* (1919)
- *Yüz Akı* (1919)
- *Zeytin Ekmek* (1919) (Türk Tarih Kurumu Basımevi [TTK], 1992).

Ömer Seyfettin'in eserleri birçok kez farklı kaynaklar ve uzmanlar tarafından listelenmiştir. Ancak yapılan bu çalışmalara rağmen kendisinin tüm eserlerinin eksiksiz ve doğru olarak tespit edildiği söylenemez. Ömer Seyfettin'in birçok eserinde takma ad ve rumuz kullanması, eser tespitini zorlaştıran en önemli sebeptir. Nazım Hikmet Polat, *Ömer Seyfettin Bütün Nesirleri* adlı eserinde bugüne kadar tespit edilmiş olan ve kendisine ait olduğu kabul gören bütün rumuzları alfabetik olarak şu şekilde listelemiştir: Ayas, Ayın, Ayın Ha, Ayın Kef, Ayın Sin, Camsap, C., C. Nazmi, Ç. Kemal, Feridun, F. Nezihi, Ömer Tarhan, Ö.Seyfettin, Perviz, Süheyl Feridun, Şit, Tarhan, Tekin.

2. ÖMER SEYFETTİN'İN HİKÂYELERİNDE TARİHİ KONU, MEKÂN VE KİŞİLER

2.1. Tarihi Konular

Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde tema ve yapının belirlenmesi ve şekillenmesinde tarih, oldukça belirleyici bir unsur olarak kullanılmıştır. Seyfettin, Osmanlı-Türk tarihinin kahramanlıklarla dolu geçmişini, kendi hamaset yüklü diliyle biçimlendirir. Bu bağlamda Seyfettin'in hikâyelerinde konu, mekân ve kişilerin çoğunlukla tarihin derin sayfalarından seçildiği görülmektedir. Yazarın hikâyelerinde işlediği tarihi konular, şu başlıklar altında ele alınabilir:

2.1.1. Savaşlar ve Seferler

2.1.1.1. Zigetvar Kalesi ve Grişgal Palankası Kuşatması

Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde yer verdiği tarihî olaylardan biri, Zigetvar'da bulunan Grişgal kalesine yönelik yapılan kuşatmadır. “Başını Vermeyen Şehit” adlı hikâyede Zigetvar Kalesi civarında bulunan Osmanlı'nın Grişgal palankasının düşman tarafından kuşatılması ve bu kuşatmada başı gövdesinden kesilerek şehit olan derviş Deli Mehmet'in destanlaşan hikâyesi konu edilir. Yazar, bu konuyu Peçevi tarihinden almıştır. Zigetvar Kalesi, Grişgal palankasının civarında Osmanlı tarafından alınmayan tek kaledir. Bu durum, Kızılelma ülküsünün gerçekleşmesinin de önünde bir engel olarak algılanmaktadır. Öyküde bu durum, Grişgal palankasının sorumlusu Kuru Kadı'nın içinde kalan bir ukde olarak yansıtılır. Öyküde Zigetvar Kalesi'nin muhkem bir mevkiye sahip oluşu ve etrafı hakkında şu ifadeler yer verilir:

“Yarın arifeydi. Öbür günkü bayram için hazırlanan beyaz kurbanlar, küçük Grişgal palangasının etrafında otluyorlardı. Karşıda... Yarım mil ötede Toygun Paşanın son kuşatmasından çılgın kışın hiddeti sayesinde kurtulan Zigetvar Kalesi, sönmüş bir yanardağ gibi, simsiyah duruyordu. (...) Yalnız şu Zigetvar... yıkılmaz bir ölüm seddi halinde “Kızılelma” yolunu kapatıyordu. Sanki bu uğursuz kargalar hep onun mazgallarından taşıyor, anlaşılmaz bir dilin çirkin küfürlerine benzeyen sesleriyle her tarafı gürültüye boğuyorlardı. (...) Tekrar Zigetvar'a baktı. Üst tarafındaki göl, kirli bakır bir

levha gibi yeri kaplıyordu. (...) Erguvanî bir esmerlik içinde siyah bir kaya gibi duran Zigetvar'a baktı.”⁴³

Grijgal palankası, bini aşkın düşmanın saldırısına uğrar, fakat palankada yalnız, yüz on üç Osmanlı askeri vardır. Düşmanın vire teklifini kabul etmeyen Kuru Kadı ve askerleri, tüm imanları ve cesaretleriyle düşmana saldırır ve düşmana galip gelerek Grijgal palankasını düşman işgaline teslim etmez. Ömer Seyfettin, “Başını Vermeyen Şehit” öyküsüyle Müslüman-Osmanlı askerinin sayıca kendisinden çok üstün olan düşmana, iman ve cesaretiyle galip geldiğini vurgulamaktadır.

2.1.2. Olaylar

2.1.2.1. Eflâk Olayları

Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde ele alınan tarihî olaylardan biri Eflâk'ta çıkan ayaklanmalardır. Yüzyıllarca Osmanlı Devleti'nin hakimiyeti altında kalan Eflak, Avrupa'da cereyan eden 1848 ihtilallerinden etkilenir. Burada da ayaklanmalar baş gösterir. Bu ayaklanmalar bastırılrsa da burada bir Eflak ve Boğdan Beyliği Rus ve Osmanlı denetiminde oluşturulur. 1856 Paris Antlaşması ile sonuçlanan Kırım Savaşı sonrasında bu iki eyalet de özerkliğini kazanmış olur. “Topuz” adlı öyküde bir isyanla bağımsızlıklarını ilan eden Eflâklılara haddini bildiren bir Osmanlı elçisinin topuzla Eflâk prensini öldürüp isyanı bastırması konu edilir. Öyküde Eflaklıların yönetime boyun eğmedikleri hatta başkaldırı için işbirliği yaptıkları ifade edilir:

“Son Eflak tacını giyen papazı, Tergoviç'te bozan Mehmet Bey, bir sene vardı ki, kendisini sancakbeyi ilan etmişti. Ama, Eflaklılar, bu hâkime boyun eğmemiş, Zips Kontu Zapolya'dan imdat istemişlerdi.”⁴⁴

O dönem Osmanlı İmparatorluğu'ndaki azınlıklardan biri olan Eflaklıların art niyet ve fırsat kolladıkları dile getirilir. Eflaklıların iş birliği yapmalarını engellemek için onlara bağımsızlıkları verilir: “İşte bu tehlikeli ittifaktan ürken Mehmet Bey çarçabuk onların haklarını, imtiyazlarını, bağımsızlıklarını vermişti.”⁴⁵

⁴³ Ömer Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-3*, İstanbul, Üç Harf Yayınevi, 2009, 25, 26, 27.

⁴⁴ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-1*, Üç Harf Yayınevi, İstanbul, 2009, 94.

⁴⁵ Seyfettin, *a.g.e.*, 94.

Eflaklılar Türklere güven duymazlar ve bunu şöyle ifade ederler: "Benim Türklere güvenim yok...(.) Kuşkulanmaya da hacet yok! Biz daha resmen ihtilale kalkmadan onlar haber gönderdiler: 'Gidiniz, bir şey tayin ediniz' dediler."⁴⁶

Eflaklıların bağımsızlıkları için Padişah fermanı ve hediyeler verilir. Bu hediyeler arasında topuz da vardır:

Prensın sağ elinde altın bir asa vardı. Sol eliyle aldığı bu kâğıda gayet ehemmiyetsiz bir şeymiş gibi baktı. Sonra solundaki mavi sorguçlu genç mabeyincisine verdi. Elçi yine gözleri yerde, geri geri gitti. Ortadaki neferin omzundan topuzu aldı. Bu gayet ağır, altın yaldızlı, san parlak kabzalı bir aletti.⁴⁷

Elçi, hediye olarak getirdiği topuzu prensin ihanetinin karşılığı olarak başına indirip cezasını verir ve prensin tahtına oturur:

Tahtın önüne geldi. Ansızın... gözle görülmeyecek bir çabuklukla havaya kaldırdığı bu müthiş topuzu prensin elmaslı tacına öyle bir indirdi ki...(.)
"İşte gördünüz ya... Bağımsızlık sevdasına düşen asi cezasını buldu!" diye haykırdı...(.)

..bu tek Türk, ezdiği başın üstünde duran kanlı topuzu aldı. Yere bıraktı. Sonra tahttaki ölüyü aşağı çekti. Onun yerine oturdu...(.)

"..çelik zırhlı voyvodalar, iki dakika evvelki hükümdarlarının daha soğumayan cesedini çiğneyerek, bir anda bir darbeyle bütün Eflak'ı zaptediveren bu korkunç Türkün elini öpüyorlar..."⁴⁸

Ömer Seyfettin bu hikâyede de anlattığı tarihî bir olayı örnek göstererek Türklere ihanet edenlerin sonunun ne olacağına dair okura bir telkinde bulunur.

2.1.2.2. Osmanlı-Rus Harbi (93 Harbi)

Ömer Seyfettin, hikâyelerinde 93 Harbi'ne de değinir. 1877-1878 yılları arasında gerçekleşen Osmanlı-Rus Savaşı, Osmanlı padişahı II. Abdülhamit ile Rus çarı II. Alexander döneminde yapılmış olup Rumî takvime göre 1293 yılına denk geldiği için 93 Harbi olarak tarihe geçmiştir. "Beyaz Lale" hikâyesinde geçen olaylardan biri de Türk-Rus muharebesi olarak geçen 93 Harbi'ne yöneliktir. Balkan savaşlarının ardından Türk köyleri yağmaya uğrar. Bulgar asıllı Binbaşı Radko

⁴⁶ Seyfettin, *a.g.e.*, 95.

⁴⁷ Seyfettin, *a.g.e.*, 100.

⁴⁸ Seyfettin, *a.g.e.*, 100, 101.

Balkaneski, Serez’de bulunan zengin Türk ailelerinin tüm servetlerini almaya çalışır. Hacı Hasan Bey’in kızı Lale Hanım’ı da zorla alıkoymaya uğraşır. Bunun üzerine Lale Hanım, canına kıyar. Hikâyede yer alan Dimço adlı kişi, 93 Harbi’ne dair şunları anımsar:

“İşte bu ihtiyar Dimço da yılların üzerek yıprattığı sinirlerini; hastalanmış, kanı kurumuş gevşek kalbini dinliyordu. Hâlbuki genç olsaydı... Onun gençlik hikâyelerini bilirdi. Eski Rus-Türk muharebesinde Samakov’dan çekilen Türkleri çevirmiş, hâlâ belinde taşıdığı bu iğri ve kısa pala ile kadın, erkek, bir tane kalmayınca kadar, öküzleriyle, atlarıyla, arabalarıyla beraber doğramış, parçalamıştı. Arkasına dayandı.”⁴⁹

2.1.2.3. Tanzimat

Ömer Seyfettin’in eserlerinde yer verdiği konulardan biri de Tanzimat Fermanı’nın ilanı ve bununla birlikte başlayan dönemin halk tarafından algılanışıdır. “Hürriyet Bayrakları” adlı öyküde Tanzimat Fermanı’nın ilan edilişi ve bu ilanın toplumdaki yansımaları da ele alınmıştır. Tanzimat, 3 Kasım 1839’da Sultan Abdülmecid zamanında, Gülhane Hatt-ı Hümayunu adıyla ilan edilen bir ferman ve bu fermanla birlikte birtakım düzenlemelerin yapıldığı dönemdir.⁵⁰

Bu olay, “Hürriyet Bayrakları”nda teğmen ile başkışı arasında yapılan konuşmalar üzerinden verilir: “Teğmen coşuyor, Tanzimat tilsiminin hülyalarıyla, seraplarıyla dalgalanan Osmanlılık rüyasını, onun tatlı hezeyanlarını tasvir ediyor artık büyük Osmanlı milletine kimsenin galip gelemeyeceğini söylüyordu.”⁵¹

“Primo Türk Çocuğu” adlı hikâyede İtalyan bir anneden doğma ve Türk bir babadan olma İtalyan geleneği ile yetişen, ancak daha sonra Türk olduğunun bilincine varan bir çocuğun yaşadığı süreç konu edilir. Avrupa usulü kanunların, Tanzimat ile Osmanlı’da uygulanmaya başlaması ile Osmanlı’ya bağlı Rumlar, Bulgarlar, Sırlar, Arnavutlar gibi farklı milletlerin bunu suiistimal ederek düzeni

⁴⁹ Ömer Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-4 (Ferman)*, 16.

⁵⁰ Ali Akyıldız, “Tanzimat”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, TDV Yayınları, C. 40, 1.

⁵¹ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-1*, 43.

bozdukları ve Osmanlı'yı zayıf düşürdükleri düşünülür. Öyküde Primo'nun babası Kenan, Tanzimat'ın Osmanlı bünyesinde yaptığı tahribatı şu şekilde anlatır:

“ (...) Sonra Tanzimat işi bozmuş. Ah bu Tanzimat... Bu, işte asıl felaketimizin başlangıcıdır.”

Primo,

“Acayip, bu Tanzimat ne?” diye sordu.

“Babası daha detaylı anlatmaya başladı: “Türklüğümüzü bütün unuttuğumuz tarih... Bu Tanzimat, Avrupa usulü kanunların bizim memleketlerimize uygulanmaya başlanmasıdır. Bu yabancı ve zararlı kanunlar, eski esirlerimiz olan reyanın çok işine yaramış. Çünkü bu kanunlar Avrupa medeniyetinden, yani Hıristiyanlık ruhundan doğuyordu. Esirlerimizin çoğu da Hıristiyan olduklarından hayatlarına biçilmiş kaftan gibi uyuyor, onları ilerletiyordu. Biz Türklere gelince, dinimiz Müslümanlık olduğundan Hıristiyanlıktan çıkan bir müessese mümkün değil bize gelmiyor, aksi tesirler meydana getiriyordu. Seneler geçti. Esirlerimiz fikirce, ruhça, medeniyetçe bizi fersah fersah geride bıraktılar. Bizim büyüklerimiz, hâlâ gafil ve budalaca ‘eşitlik’ ilan ediyorlardı. Esirlerimizin elinde yeni ve mükemmel bir silah vardı, bizde kırık bir ok... Memleketimizde bütün zenginlik, az zaman içinde esirlerimizin yani o eski ve barışmaz düşmanlarımızın da bulunduğu başkalarının eline geçti. Biz âdeta bir bekçi, bir uşak gibi kaldık.”⁵²

2.1.2.4. II. Meşrutiyet

Ömer Seyfettin, Osmanlı tarihinin önemli dönüm noktalarından biri olan 1908 II. Meşrutiyet'in ilanı ve akabinde şekillenen hürriyet ortamını da ele alır. II. Meşrutiyet'in ilanı aynı zamanda Türk edebiyat tarihi açısından da son derece önemlidir. Tanzimat sonrası başlayan “Yeni Türk edebiyatı”, kendi içinde bir sınıflandırmaya tâbi tutulmuştur. Bu sürece genel olarak “II. Meşrutiyet dönemi Türk edebiyatı” adı verilmiştir.⁵³ Ömer Seyfettin'in içinde yer aldığı Milli Edebiyat hareketi de Meşrutiyet sonrasının şekillendirdiği bir oluşumdur.

Ömer Seyfettin'in öykülerinde Meşrutiyet'e ayrı bir anlam yüklediği görülür. Onun Meşrutiyet'i konu edindiği ilk öyküsü “İki Mebus” adlı öyküsüdür. Öykü, Meşrutiyet için emek vermiş ve ilk mecliste görev yapmış yetmişlerinde “Feylesof” lakaplı eski bir mebusun, otuz yıl sonraki mecliste mebusluk yapan genç Vedit'e Meşrutiyet'in önemini telkin edişi üzerine kuruludur. Ömer Seyfettin, öyküde, “otuz yıl sonrasını hayal eder ve yeni rejimin ülkeye getirecekleri konusundaki olumlu beklentilerini ortaya koyar. Meşrutiyet öncesi ve sonrası arasında

⁵² Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-6*, 115-116.

⁵³ İsmail Çetışli, vd., *II. Meşrutiyet Dönemi Türk edebiyatı*, İstanbul, Akçağ Yay. 2007, 42 vd.

mukayeseler yapar.” Öyküde bu mukayese yetmişlik Feylesof ile genç Vedit üzerinden yapılır.⁵⁴

Evet garpte batınların hazırlayarak mütevalî dehaların vücuda getirerek tevârüs ettirdiği terakkiyatı biz bir hamlede kendimize mal ettik. Merdivenin en üstüne sıçradık. Zaten bu da pek tabii hadise-i içtimâiye, bir hâlet-i muaşeriye idi. Gecikmiş kavimler binayı tekâmüle yavaş yavaş çıkmaya razı olmazlar, fırlarlar, asırların müterâkim kuvvet-i itilâsıyla yükselirler. İşte Japonya... Filhakika bugün bizden geridedir, fakat daha otuz kırk sene evvel, ani denilebilecek bir sürat-i berkıyye ile o da ihtiyar garbin semerât-ı mesaisini aldı, kendine mâl etti. Biz daha heyet-i düveliyeden addedilecek kadar bir lakaydî- muhakkire maruz iken, o, mevcudiyet-i milliyesini isbat etti. Ah, evet sen Meşrutiyet’ten sonra doğdun, serbesti ve hürriyet içinde büyüdün. Eğer on yaş dah küçük olaydın, bu güzel mahfilin, bu büyük bedi bahçenin terinde viraneler, yıkık kulübeler, harap evler, sefil ve sıska köpeklerle mali تنها, dar, meyus sokaklar bulunduğunu derhatır edecektin...

55

Meşrutiyetin ilanından beş ay sonra yazılmış bu öyküde Ömer Seyfettin, Meşrutiyet’ten sonra otuz yıl içinde hızlı bir gelişme göstermiş bir ülke profili çizer. Bu profil, Meşrutiyet öncesiyle tamamen taban tabana zıt bir görünümüdür. Bu bağlamda Seyfettin’i bu öyküyü yazmaya iten etken, onun Meşrutiyet’e olan inancıyla ilgilidir. Şüphesiz II. Meşrutiyet’le başlayan bir cereyanının üyesi olarak Seyfettin’in, Meşrutiyet’le birlikte ülkesinde güzel gelişmelerin olacağına dair bir umut taşıyan bir öykü kaleme alması doğal bir durumdur.

“Bahar ve Kelebekler” adlı öyküde büyük nine, torununa geçmişini anlatırken II. Meşrutiyet’in ilânına da değinir. Öyküde Meşrutiyet’in ilanı, genç kızın hayalindeki şekli ile şöyledir:

Hayalinden bir sene evvelki gürültüleri, sevinçleri, nutukları, tiyatroları, konferanslarıyla Meşrutiyet’in ilânı geçiyor, hâlâ ebedî tükenmez el şakırtılarını, alkış kâbuslarını işitiyor gibi oluyordu. O günler kendileri için ne mesut idi. Bir an, bu siyah ve sıkı esaretten azat edileceklerini, insanlık hakkına nail olacaklarını ümit etmişlerdi.⁵⁶

⁵⁴ Murat Koç, “Ömer Seyfettin’in Eserlerinde II. Meşrutiyet ve İttihat ve Terakki”, *bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, Güz S. 47, Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanlığı, Ankara, 2018, 125-126.

⁵⁵ Ömer Seyfettin, *Bütün Eserleri-4(Harem)*, 76.

⁵⁶ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-4*, 60.

Öyküde de II. Meşrutiyet'in sevinçle ve büyük umutlarla karşılanan ilanının, yerini aşırı özgürlüklerin ve kaosun bir kabusa dönüştüğü hayal kırıklığına bıraktığı vurgulanır.

“Primo Türk Çocuğu” adlı hikâyede Tanzimat'ın Osmanlı bünyesinde yaptığı tahribatı, Genç Türk kuvvetinin giderebileceğine inanılır. Hikâyede Tanzimat'tan sonraki süreci oğlu Primo'ya anlatan Kenan, Meşrutiyet'e karşı düşüncelerini şu şekilde ifade eder:

Nihayet elimizde bugünkü Rumeli ile Anadolu kaldı. Rumeli gitmek üzere idi. Şarlan uyanılmaz uykusundan Genç Türkler uyanmışlardı. Meşrutiyeti ilan ettiler. İşte dört senedir hükümeti, Osmanlı hâkimiyetini tutuyorlar. Yalnız bu Genç Türk kuvveti idi ki, en gizli yollardan devletimizin temelini hücum eden, devletimizi yıkmaya çalışan Rumlara, Bulgarlara, Suplara, Arnavutlara karşı geliyor, onlarla uğraşıyorlardı. Bugün bu kuvvet, yıkıldı. Yere serildi. Artık Türklüğün düşmanları serbest kaldılar. Rahat rahat çalışacaklar. Mezarımızı bir an içinde kazacaklar...⁵⁷

“Ashab-ı Kehfimiz” adlı hikâyeye, Hayikyan adlı Ermeni bir gencin günlüğünden oluşur. 30 Ağustos 1908'de başlayan anıları, Meşrutiyet dönemine denk gelir. 17 Mayıs 1909 tarihli günlüğünde düşman olarak kabul ettiği Kırmızı Sultan'ın (II. Abdülhamid'e o dönem Kızıl Sultan lakabı takılır) devrilmesini sevinçle karşıladığını yazar:

“(...) Dört aydır neler oldu, neler... Âdeta bir tarih... Düşmanımız Kırmızı Sultan devrildi. Şimdi Selânik'te mahpus... Artık irticâın, istibdadın geri gelmek ihtimali yok.”⁵⁸

O dönem henüz cumhuriyet kurulmadığı için şeriat yanlılarının ülkedeki mücadelesi devam eder. Çeşitli yapılanmalar söz konusudur. Hayikyan, Derviş Vahdeti'den söz eder. Derviş Vahdeti, tarihte gerçek bir kişidir. Osmanlı gazeteci, yazar ve din adamıdır. 31 Mart olaylarına karışır ve sonunda idam edilir. Hayikyan, yazdıklarıyla birçok insanı etkileyen bu kişiyle ilgili olarak şunları yazar:

“Son nefesinde bile halkı teşvik etmekten vazgeçmeyen bu adamı görmek istedim. Arkadaşımın tanıdığı zabitle beraber yan yana gittik. Bu ateş yüzlü, fakat vahşi, azimli bir adamdı. Biraz sararmıştı.

⁵⁷ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-6*, 116-117.

⁵⁸ Ömer Seyfettin, *Bütün Eserleri 4-(Harem)*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1993,17.

Hâlâ Genç Türklere küfürler ediyor, onların göreceklelerinden filan bahsediyordu. Çok söylendirmediler. Astılar...

(...)

Derviş Vahdeti, epeyce büyük bir rol oynamıştı. Fransızca bir isim ile çıkardığı dini gazetesinin (dipnot: Volkan gazetesi) sürümü otuz, kırk bini bulmuştu. Âdeta ben bile halkın inanmak için gayet büyük, mantıksız budalalıklar aradığına kani oluyordum. Âli mektepten çıkan, en münevver gençler bile Derviş Vahdeti'nin yazılarını satırı satırına okuyorlardı.”⁵⁹

Hayikyan, Meşrutiyet ve Tanzimat dönemlerindeki fikirlerden söz eder. Türk milliyetçiliğinin henüz yerleşmediği dönemlerde Osmanlılık fikrinin varlığını anlatır. Osmanlılık idealini yaşatmaya çalışan gruplardan birine mensup olur. Ancak Hayikyan, zamanla bu fikrin yanlış olduğuna inanır. Ülkede ortak bir ülkü ve ortak bir dil ve din üzerinde tartışmalar yaşanır. Türkçülük giderek güçlenir.

2.1.2.5. 10 Temmuz Kutlamaları

Ömer Seyfettin “Hürriyet Bayrakları” adlı öyküde, “İmparatorluktaki diğer unsurların Meşrutiyet ve Osmanlılık ideolojisine karşı samimî olmadıkları fikrini işler.”⁶⁰ II. Meşrutiyet’in ilan edilmesinin ardından 10 Temmuz, milli bayram olarak kabul edilir. Öykü başkişisi, geceyi geçirdiği otelde sabah gözlerini 10 Temmuz’u kutlayan halkın gürültüsüyle açar. Bu kutlamayı izleyen başkişi, “Lakin acaba hangi milletin bayramı?” gibi bir soruyu zihninden geçirir. O, 10 Temmuz’un Osmanlı bünyesinde yaşayan diğer milliyetlerin bayramı olmadığını düşünmektedir: “Evet, bugün milli bir bayramdı!.. “Lâkin, acaba hangi milletin bayramı?” diye düşünerekten kalktım. Pencereye yaklaştım. Dışarıda karmakarışık bir kalabalık dalgalanarak, kaynaşarak akıp gidiyordu. (...) Bu “On Temmuz olayı, bu nümayiş hakikaten seyre layıktı.”⁶¹

Başkişi, Razlık’a gitmek için yola koyulur. Yolda bir teğmenle karşılaşır. Teğmen, On Temmuz ile ilgili başkişinin tam aksi düşüncelere sahiptir. Ona göre Osmanlı toprağındaki bütün milletler, Osmanlı ruhunu taşımakta ve On Temmuz’u coşkuyla kutlamaktadır:

⁵⁹ Seyfettin, *Bütün Eserleri-4*, 20.

⁶⁰ Murat Koç, “Ömer Seyfettin’in Eserlerinde II. Meşrutiyet ve İttihat ve Terakki”, 133(Erişim Tarihi: <http://bilig.yesevi.edu.tr>)

⁶¹ Seyfettin, *a.g.e.*, 34.

Ben “On Temmuz’un buralarda bile takdir olduğunu söyledim. Teğmen, hayretime canı sıkılmış gibi,

“ Ah ne diyorsunuz? On Temmuzu takdir etmek...” dedi, “bu da laf mı? Bu bizim en büyük, en şanlı, en önemli bir günümüz, en mukaddes milli bayramımız. Keşke üç gün olsaydı... Çünkü bir gün bir gece, pek az.

“Demek On Temmuz bu kadar önem veriyorsunuz?” diye gülümsedim.⁶²

Başkişiyi bu düşüncelerinde haklı olduğuna dair bir türlü ikna edemeyen teğmen, nihayet hürriyet bayraklarıyla süslenmiş bir Bulgar köyünü göstererek başkişiyi köye götürür:

Şu köycükte sallanan kırmızı kırmızı hürriyet bayraklarını görmüyor musunuz? Bu günkü Osmanlıların birbiriyle en samimi ve en hakiki kardeş olduklarını dünyaya anlattıkları bu büyük, mukaddes günü, On Temmuz’u alkışlayan bu kırmızı bayrakları görmüyor musunuz?” 42deki bir binada kırmızı bayraklar asılmış duruyordu! Gözlerime inanamıyordum:

“Acaba bunlar hürriyet bayrakları mı?” dedim.

Teğmen taşı. Taşmadı, âdeta fıskırdı:

“Körsünüz azizim, bakar körsünüz. Boşa zahmet edip bakmayınız. Hakikatleri görmek kabiliyeti sizde yok. Hâlâ şüphe mi ediyorsunuz? Evet bunlar hürriyet bayraklarıdır. Şu dağ başında kaybolmuş Osmanlı-Bulgar köycüğü On Temmuz kutluyor. İnanmıyor musunuz? Onlar Osmanlı değil midir? Yarın Osmanlı vatanına düşmanlar hücum ettiği vakit sizden evvel onlar koşacaklar. Osmanlılık namına kanlar dökecekler. Osmanlılığı kanlarıyla kurtaracaklar.”

Kendimi tutamadım:

“Bu Bulgarlar ha?..”⁶³

Köye varan teğmen ve başkişi, uzaktan hürriyet bayrakları gibi görünen şeylerin, aslında hava almaları için asılan kırmızıbiber dizileri olduğunu anlar. Kendilerine cevap bile vermeyen Bulgar köylülerin davranışıyla daha da şaşırır Teğmen ve başkişi, gerçeklerle yüzleşmenin hüznüyle geri döner:

---

⁶²Seyfettin, *a.g.e.*, 37-38.

⁶³Seyfettin, *a.g.e.*, 42-43.

Tarlada çalışan Osmanlı-Bulgar vatandaşı, bir kere olsun dönüp bakmıyor, çapasıyla uğraşıyordu. Teğmeni kolundan çektim,

“Haydi artık gidelim” dedim.

Cevap vermedi. Beni takip etti. Dumanlanan gözleri yerde idi. Artık ne onda ve ne de bende münakaşa edecek kuvvet ve neşe kalmamıştı. Boş bir cehennemün uçurumlarında kalmış günahsız hayvanlar gibi, ne yaptığını bilmez ve dalgın, tekrar uçuruma girdik. Tırmandığımız yollardan kaymaya başladık.

Tepeye, ta Karaali Hanları’na giden keçi yoluna çıkınca arkamı döndüm. Ta derenin öbür tarafında kalan köye baktım. Hakikaten, zehir kadar acı olan bu kırmızı biber dizileri uzaktan pek cazibeli ve al hürriyet bayrakları gibi parlıyor, insana ne olursa olsun bir şeyi alkışlamak, “Yaşasın! Yaşasın!” diye haykırmak arzuları veriyordu.⁶⁴

Ömer Seyfettin, bu hikâyede Meşrutiyet’in ilanına yönelik bayram kutlamalarının ortak bir Osmanlı bilinci oluşturma noktasında yarattığı arzuyu ama bunun gerçekte bir hayalden ibaret olduğunu dile getirir. Yazar, bir anlamda bu vurguyla Osmanlılık fikrinin bir hayalden ibaret olduğunu, istense de gerçekleşme imkânının bulunmadığını gözler önüne sermek ister. Bu nedenle de kendisinin de savunduğu Türkçülük fikrinin benimsenmesi gerektiğini üstü örtük de olsa vurgulamış olur.

2.1.2.6. Balkan Savaşı

Ermeni Hayikyan adlı kişinin günlüğünde yer alan notlar şeklinde kurgulanan “Ashab-ı Kehfimiz” adlı öyküde dönemin tarihi olayları arasında geçen Balkan Savaşı’ndan da söz edilir. II. Meşrutiyet’in ilanı sonrasında ülkede Türkçülük anlayışının hız kazandığına değinen Hayikyan, Teşrinievvel 1912 tarihli günlüğünde Balkan Savaşı’nın başladığını duyurur:

“Harp başladı... Bulgarlar, Sırlar, Karadağlılar, Yunanlılar, hatta bir parça da Arnavutlar, Türklere ilan-ı harp ettiler.”⁶⁵

⁶⁴ Seyfettin, *a.g.e.*, 46.

⁶⁵ Seyfettin, *Bütün Eserleri-4*, 46.

İstanbul'da yaşayan etnik gruplar, İstanbul'un Türklerin elinden alınacağına inanır:

“(…) Rumeli'nden Türkler kovuldu. Bulgarlar, geçtikleri yerlerde cami, minare, İslam bırakmadılar. Yaktılar. Yıktilar. Öldürdüler. Pomakların hepsini Hristiyan yaptılar. Bütün Avrupa genç Balkan milletlerinin cesaretlerine, azimlerine, şiddetlerine şaşı (...)”⁶⁶

Balkan Savaşı'na değinilen bir diğerk hikâye, “Beyaz Lale”dir. Balkan Savaşı sırasında birçok Türk köyü yağmalanır ve işkenceye maruz kalan halk katledilir. Serez şehrinin yağmalanması görevi ise Binbaşı Radko Balkaneski'ye verilir. Bulgaristan İmparatorluğu kurmak idealini taşıyan Balkaneski, bir plan yapar. Buna göre zenginler ve şehir yağmalanacak, kızlar askerlere dağıtılacak, mahkemeler kurularak fırınlar hazırlatılacak, Hristiyan olanlar serbest bırakılacak, sekiz yaş altındaki güzel kızlar vaftiz edilecek, geri kalanlar ise öldürülerek hendeklere gömülecektir. Burada vurgulanan düşünce, Türklerin bu savaşta Bulgarları yok etmedikleri için bir Bulgaristan ülkesinin var olabildiğine dairdir. Binbaşı Radko'nun şu sözleri, Türklerle aralarındaki farkı ortaya koymaya yöneliktir:

“Eğer Türkler buralarını aldıkları vakit ihtiyarlarının laflarını dinleyip hepimizi kesselerdi bugün bir Bulgaristan olacak mıydı? Biz böyle onları önümüze katıp kovalayabilecek miydik? Yanıldılar. Fırsat ellerindeyken kadınlarımızı, çocuklarımızı kesmediler. Kesilmeyen Bulgarlar çiftleşe çiftleşe çoğaldılar, kuvvetlendiler. Merhametli, yani zayıf hâkimlerinin altından kalktılar. İşte şimdi de tepesine bindiler.”⁶⁷

2.1.2.7. I. Dünya Savaşı

Ömer Seyfettin'in hikâyelerine yansıyan tarihi olaylardan biri de I. Dünya Savaşı'dır. “Makul Bir Dönüş” adlı öykünün kahramanı Cabi Efendi, dört sene akıl hastanesinde kalır. Hastaneden çıkınca önce bir kahveye gider ve burada dört yıl

⁶⁶ Seyfettin, *Bütün Eserleri-4*, 49.

⁶⁷ Ömer Seyfettin, *Bütün Hikayeleri 3*, Üç Harf Yayınları, İstanbul 2009, 14.

içinde her şeyin değişmiş olduğunu görür. Maddi pahalılığın yanı sıra ülkede ve dünyada birtakım sıkıntılar olduğunu ve devletler arasında savaş yaşandığını öğrenir. Cabi Efendi, gittiği kahvede I. Dünya Savaşı'nın etkilerinin halk arasında konuşulduğuna şahit olur:

“– Son altı ay içinde, İngilizler altı yüz bin kişi kaybetmişler.

– Fransızlar da ona yakın.

– Geçen sene İtalyanlar da yarım milyondan ziyade eşek cennetine gönderdiler.

– Sırlar, Romenler...

– Ruslar kadar olamaz ya!.. Hele ihtilalden sonra yirmi beş milyondan ziyade adam ölmüş...”⁶⁸

2.1.2.8. Çanakkale Savaşı

Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde tarihi bir fon olarak kullandığı olaylardan biri de Çanakkale Savaşı'dır. I. Dünya Savaşı sırasında 1915-1916 yılları arasında Gelibolu Yarımadası'nda Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında geçen bu savaş, I. Dünya Savaşı'nın en kanlı bölümü Türklerin de en şanlı zaferlerinden biri olarak tarihe kaydolur. “Bir Çocuk: Aleko” adlı hikâyede Çanakkale Savaşı sırasında azınlıkların ayaklanmaya başlamasından söz edilir. Bunun üzerine köylerin çoğu boşaltılır ve muharebeden uzak tutulmak üzere insanlar, Anadolu'ya gönderilir. Gelibolu'da bir Rum fırıncının yanında çalışan Ali de bu insanlar arasındadır. Ali, Anadolu'da ailesini bulmaya çalışır; fakat başarılı olamaz. Bir Rum kafilesine tesadüf eder ve kendisini Papaza Rum çocuğu olarak tanıtır. Bu papaz, Ali'den casusluk yapmasını ister ve ona İngilizlere teslim etmek üzere bir mektup verir. Ali mektubu bir Türk komutanına verir ve İngilizleri aldatarak karargahlarında bir bomba patlatır.

Hikâyede Ali ile nefer arasında geçen konuşmalardan bu savaşa dair izlenimler aktarılır:

“Ali ona geriden bir mektup getirdiğini, bu mektubun muharebeye dair olduğunu anlattı. Nefer ‘Hangi paşayı istiyorsun? Ben yaralıyım, iyi oldum. Alayıma gidiyorum. Bizim fırka siperlerdedir. İstersen seni bizim paşaya götürüyüm’ dedi. Ali buna razı oldu. Artık şose bitmişti. Yeni yollarından,

⁶⁸ Ömer Seyfettin, *Bütün Eserleri-11 (Gizli Mabet)*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1992, 44.

topçu izlerinden yürüdüler. Mekkâri hayvanlarına, küçük cephane arabalarına, hasta sedyelerine tesadüf ediyorlardı. Top sesleri duyulmasa muharebe oluyor sanılmayacaktı. Denizin üstü süt gibiydi.”⁶⁹

Nihayetinde çetin geçen Çanakkale Savaşı, Türklerin lehine sonuçlanır. İtilaf güçleri Çanakkale’yi geçemezler ve Türkler, tarihe bir kez daha şanlı bir zaferle adlarını yazdırırlar:

“Düşman muhakkak bir surette bekleniyordu. Anadolu’ya hicret başlıyor, yavaş yavaş mahalleler boşalıyordu. O da birçokları gibi düşmanı bekliyor, ‘Nihayet bir haftaya kadar...’ diyordu. Bu haftalardan birçoğu birbiri arkasına geçti. İngiliz, Fransız zırhlıları Çanakale’yi geçemedi. Hicret edenler döndüler.”⁷⁰

2.2. Mekânlar

Ömer Seyfettin, hikâyelerinde çoğunlukla mekân seçimini geçmişte Osmanlı topraklarına dâhil olan Bulgaristan, Selanik, Serez, Vardar, Şam gibi yerlerden yapar. Bu yerler, yaşanan tarihi olaylara tanıklık eder. Kimi zaman geçmiş ve şimdi arasında kurulan bağlar, okurda milli bir bilinç yaratma vurgusunu da taşır. Ayrıca Osmanlı’ya özgü Topkapı Sarayı, otağ, burç gibi mekânların da hikâyelerde belirleyici bir işleve sahip olduğu görülür.

2.2.1. Yörelere ve Bölgeler

2.2.1.1. Kızılelma

Bir kavram olarak “Kızılelma”, “erişilmesi istenen ülkü, elde edilmesi istenen muhayyel yer”⁷¹ anlamına gelmektedir. Bu kavramla karşılanan mekân, Ömer Seyfettin’in “Kızılelma Neresi?” adlı hikâyesine konu olur. Hikâyede, toplanan büyük divanın ardından sefer kararıyla galeyana gelen Osmanlı askerlerinin “Kızılelma’ya...” diye attığı nidaların Kanuni Sultan Süleyman’ın kulağına gelmesiyle birlikte Kızılelma’nın neresi olduğunu sorgulaması anlatılmaktadır. Kanuni Sultan Süleyman, şehzadeliğinden itibaren sürekli Osmanlı askerlerinden

⁶⁹ Ömer Seyfettin, *Bütün Eserleri-10*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1990, 147.

⁷⁰ Seyfettin, *Bütün Eserleri-10*, 170.

⁷¹ *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (2002). İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi, C. 25, 559.

duyduğu “Kızılma’ya...” ifadesini, büyük divanın ardından alınan sefer kararıyla askerlerin hep bir ağızdan tekrarladığını duyunca Kızılma’nın bir mekân olarak neresi olduğunu araştırmaya başlar:

“Kızılma’ya...”

“Kızılma’ya...”

“Kızılma’yacak gideceğiz!” (...)

“Kızılma, Kızılma...” Bu ismi şehzadeliğinden beri binlerce defa duymuştu. (...)

“Kızılma neresi? diye mırıldandı.”

Doğuda olsun, batıda olsun sefere çıkarken galeyana gelen asker hep “Kızılma’ya...” diye bağışıyordu. Bu narayı yeniçeri kışlarında, sipahi ocaklarında, geçit resimlerinde hatta İstanbul’da, sarayın iç bahçesinde bile duymuştu. Kızılma neresiydi? ⁷²

Kanuni Sultan Süleyman, bir az önce dağılan divanı yeniden bir araya toplar ve hepsine Kızılma’nın neresi olduğunu sorar. Tatmin edici hiçbir cevap bulamayan padişah, nihayetinde İskender Paşa’ya ordunun içinden üç kişiyi getirtip onlara da aynı soruyu yöneltir:

Padişah sordu: “Kızılma, Kızılma dersiniz, bu, neresi?”

“Garip, tereddüt etmedi:

“Padişahımızın bizi götüreceği yer!” dedi. (...)

Padişah, İskender Paşa’ya döndü:

“İkincisini getir bakalım!”, dedi”

(...) Padişahın “Kızılma neresi?” sualine düşünmeden,

“Önümüze düşüp bizi götüreceğin yer padişahım!” cevabını verdi.

“Orası neresi?”

“Padişahımız bilir.”

İskender Paşa üçüncüyü huzura soktu. Bu, geniş omuzlarına baratasının uçları düşen genç bir bostancıydı.

---

⁷² Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-2*, 19-20

“Kızılelma neresi?”

“Atınızın gittiği yer... padişahım!”

“Orası neresi?”

“Neresi olduğunu ancak padişahım bilir...”⁷³

Aldığı cevapların ardından Kızılelma'nın aslında Hakkın kendisini onu götüreceği yer olduğunu anlayan padişah, huzura kavuşur:

Evet... orası ne Hint, ne Sint, ne Çin, ne Maçın, ne Viyana, ne de Roma'ydı. Padişah, huzurundakilere,

“Gördünüz ya” dedi, “üçünün de cevabında bir fark yok. Hakikat bir: ‘Kızılelma’ benim gitmek istediğim yer, işte... Hakkın beni göndereceği yer...”

(...) Padişah, birdenbire, Hakkın kendini göndereceği yeri düşündü. Nihayet bulunmaz Hak yolunun, hakikat yolunun gittiği “Kızılelma” denen bu cennet kapısında Viyana, Roma, Hint, Sint, Çin, Maçın birtakım fani harabelerden başka bir şey miydi?⁷⁴

Ömer Seyfettin, bu hikayesiyle Türkçülük düşüncesinin öne çıkardığı ve “Kızılelma” etrafında şekillenen gidilebilen un uzak noktayı fethetmek ve Türklüğü bu şekilde yeryüzüne hakim kılmak anlayışını desteklemiş olur.

2.2.1.2. Şam (Dımaşk)

Ömer Seyfettin'in “Büyücü” adlı hikâyesinde Şam (Dımaşk), işlevsel bir mekân olarak öne çıkmaktadır. Burada Şam'ın, “bir Türk ordugâhına dön”mesi vurgulanır. Hikâyede Sultan Salahaddin Kudüs'ü fethettikten sonra dinlenmek için Şam'da (Dımaşk) olduğu sırada halkın büyücülükle suçladığı Doğan'ı Şam'dan sürmesi ve ileride Doğan'ın Akka'nın fethinde gösterdiği yararlılıklarıyla sultanın teveccühüne mazhar olması anlatılır:

Büyük Salahaddin, kendisinden aman dileyen Kudüs'ü aldıktan sonra hiç durmamıştı. Şam'da “Biraz dinlenelim! (...) Şam, her gün yeni bir fetih haberiyle seviniyor, camiler şenleniyor, Allaha şükretmeye koşan halkı mabetler almıyordu. O vakit bu şehir, fasılahı, fakat mütarekesiz din muharebeleri yüzünden âdeta bir Türk ordugâhına dönmüştü.”⁷⁵

⁷³ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-2*, 27-28.

⁷⁴ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-2*, 28.

⁷⁵ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-2*, 30.

2.2.1.3. Serez

“Beyaz Lale” adlı hikâyede olaylar, Serez⁷⁶ kentinde geçmektedir. Öyküde Bulgar kumandanı binbaşı Radko Balkaneski’nin Balkan Savaşları sırasında Türk köylerinde Türklere yaptıkları işkenceleri ve yalnız kalan çocuklar ile kadınların yaşadıklarını konu edinmektedir. Öyküde olayların bir kısmı Serez kentinin sokak ve mahallelerinde, dış mekânda geçer:

“Hudutta bozulan ordu iki günden beri Serez’den geçiyordu. Hava serin ve güzeldi. Ilık bir sonbahar güneşi, boş, çimensiz tarlaları, üzerinde henüz taze ve korkak izler duran geniş yolları parlatıyordu. (...)

“Caddeden geçti. Hükümete girdi, yaveri çamurlu, tozlu bir gölge gibi daima arkasından geliyordu. Kumandanın yanına gitti. Serez’in yeni mutasarrıfı, (...)

“Hükümet caddesinden, Maarif Kahvesi’nin önünden dörtnala geçtiler. Yoldaki eşkıyalar, askerler duruyorlar, pek iyi tanıdıkları mayor (binbaşı) Balkaneski’yi selamlıyorlardı.”⁷⁷

Kentte yaşayan halkın milliyetinin şehrin ikamet düzenini etkilediği anlaşılmaktadır: “Şehrin Rum ve Bulgar olmayan kısmı derin bir sükût içinde uyuyordu. Bütün perdeler inmişti. (...) Serez’de Türkler çok zengindiler. (...) Serez önemli bir yerdi. Özellikle konsololar. (...)”⁷⁸

2.2.1.4. Selanik

Ömer Seyfettin’in hikâyelerinde Selanik işlevsel bir mekân olması hasebiyle öne çıkmaktadır. “Türbe” bu hikâyelerden biridir. Hikâyede Selanik’te yaşayan otuz yıldır evinden dışarı çıkmayan, dul olan üfürükçü Şefika Molla’nın dışarı çıkmak zorunda kalışı ve cereyan eden olaylar ele alınır:

“Otuz senedir ilk defa sokağa çıkacaktı. Selânik’in ta en yukarisındaki bu harap, küçük evçeğizinde o canlı bir evliya gibi otururdu.”⁷⁹

⁷⁶ Serez, günümüzde Yunanistan toprakları içerisinde bulunan, Osmanlı Devleti döneminin önemli merkezlerinden biridir.

⁷⁷ Seyfettin, *a.g.e.*, 9-10, 13, 15, 23.

⁷⁸ Seyfettin, *a.g.e.*, 9-10, 13, 15.

⁷⁹ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-7*, 35.

Hikâyede kadın, otuz yıldır içine çıkmadığı Selânik'in oldukça değiştiğini fark eder ve bu yeniliklerden korkar. Ömründe ilk kez tramvayı gören Şefika Molla, bu taşıta güven duymaz ve onun “şeytanarabası” olduğunu düşünür. Bundan dolayı her iki kadın, yolculuklarına yürüyerek devam etmeye karar verirler:

“O ne evler, ne binalar, ne dükkânlardı...
Bütün dünya değişmişti. Selanik artık onun hayalinde kalan yarım asır evvelki Selanik'e hiç benzemiyordu. Hele tramvaylar... Aman ya Rabbi, bunlar nasıl şeylerdi? Birtakım arabalar, atsız, öküzsüz, canlı gibi, kendi kendilerine koşup gidiyorlardı. Şefika Molla bunlara binecekti ha...”⁸⁰

2.2.1.5. Vardar

“At” adlı öyküde, Vardar Bölgesi'nde görev yapan bir Türk subayının at üzerinde seyahati esnasında geçmişte atalarının mutluluğunu ve mağrurluğunu tahayyül edişi konu edilir:

“Dört beş asır evvel yaşamak... Bu ne tatlı bir hayattı! Şan, şöhret, tagallüp, muvaffakiyet, aşk, hırs, istibdat... Hayatı hissettiren ve şimdi maatteessüf bir masal, bir tarih zemininden başka bir şey olmayan bu tatlı ve hakiki heyecanlar vardı.
Ah, bu toprakların üzerinde benim ecdadım bir girdibâd-ı berk-âlûd-ı zafer gibi akıncılık ederken ne kadar mesut, mağrur idiler. (...)”⁸¹

Öyküde Vardar Nehri tasvir edilirken onun “çamurlu” oluşu vurgulanır. Yolun etrafındaki çıplak ağaçlar, yanlarından dörtnala koşan atıyla geçen subaya somurtkan ve matemli görünür:

“Dar bir boğaza girdik. Sağımda çamurlu Vardar, zayıf bir şakırtı çıkararak akıyor, etrafımızdaki çıplak ağaçlar, asık çehreli ve mahzun sallanarak geçiyor, solumdaki demiryolu bazen yükselerek, bazen atımın koştuğu gayri muntazam arızalı yolla bir seviyeye inerek, fakat daima düz, daima bir hizada, soluk ve ölü, yabancı bir yılan gibi uzanıp gidiyordu.”⁸²

Bu hikâyede mekân olarak geçen Vardar, geçmişte atalarımızın oluşturduğu şanlı tarihle bir bağ kurma ve bunun üzerinden yine mazi ile şimdi arasında karşılaştırmalar yaparak gelinen noktaya dikkat çekme söz konusudur. Geçmişin zaferlerine sahne olan Vardar, şimdi sadece bir masal ya da tarihin şanlı sayfalarına ev sahipliği yapmaktan öteye geçememiştir. Yazar, bu karşılaştırmalar ile yine okurda tarih bilinci üzerinden milli bir kimlik inşa etme isteğini duyurur.

⁸⁰ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-7*, 37.

⁸¹ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-8*, 56.

⁸² Seyfettin, *a.g.e.*, 57.

“İrtica Haberi” adlı hikâyede, 31 Mart vakasının patlak vermesinden sonraki üç günlük süreçte bu olayın Balkanlar’daki halk ve asker arasında yarattığı etki bir subayın gözünden anlatılır.⁸³ Burada anlatılan subayın akşam taliminden sonra arkadaşı Selânikli Âkil ile gezintisinde geçtikleri yerlerden biri Vardar’dır. Bu vesile ile Vardar tasvir edilir:

“Tozlu yollardan geçtik. Güneş renksiz bulutlar altında batıyordu. Sincabî dağlar, dağların arkasındaki mai ve müphem sisler gittikçe koyulaşiyor, yaklaşan görünmez gölgeler gibi dağılarak yükseliyordu. (...) “Çamur rengindeki sefil ve hasta Vardar’ın sedası akşamın sükûtu içinde duyuluyor, bahçelerin üstündeki süvari ahırlarının gübreliklerinden kalkan karga sürüleri râtip havada anî bir maça onlusu hayalini uyandırarak süratle geçiyorlar, karşı sahilin sık ve yeşil yapraklı ağaçları arasında kayboluyorlardı.”⁸⁴

2.2.1.6. Bulgaristan

“Tuhaf Bir Zulüm” hikâyesi, Deliorman'da Goşpodin Kepazef adındaki eski bir diplomatın Müslüman Türkleri kendi bulduğu "tuhaf bir işkence" yöntemiyle Bulgaristan'dan nasıl göç ettirdiği üzerine kuruludur. Burada Bulgaristan, başkişinin gözünden şu şekilde anlatılmaktadır:

Yeşil sazlı arklar, sık gül bahçeleri, alçak tarla çitleri, geniş taraçalı abus evler, arpa ambarlarını andıran üslupsuz kiliseler, başları düşük zayıf semerli beygirler, mütefekkir eşekler, semiz beyaz kazlar, hatta çamurlu pis domuzlar bile ruhuma aşınadır.

Suyun başında çamaşırlarını döven kalın çıplak baldırlı kadınları, (...)

(...)batan güneş fundalıkları neftiye boyarken birdenbire karşıma çıkarak ‘Dobra veçer!’ diye beni selâmlayan köylüleri sanki ezelden tanırım.⁸⁵

Kepazef, Deliorman'da kaymakamlık yaptığı dönemde Türkleri Bulgaristan'dan kovmak için tüm komitacıların aksine kansız bir çözüm bulmuştur. Türklerin dinî inançlarından dolayı domuzdan nefret ettiğini bilen Kepazef, muhacir bir aileyle anlaşarak onlara on domuz temin eder. Bu domuzların aç tutulmasını ve

⁸³ *Osmanlı Döneminde Balkanlar'da Gündelik Hayat*, (Editörler: Zafer Gölen/ Abidin Temizer), Gece Kitaplığı, Ankara, 2018, 245-246.

⁸⁴ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri*-7, 53.

⁸⁵ Seyfettin, *a.g.e.*, 70.

sonra sokağa salınmasını sağlar. Domuzların sokaklarda dolaşmasına, yalakları kirletmesine daha fazla dayanamayan Türkler, bir bir Bulgaristan'dan göç etmek zorunda kalır:

“Bu Türkleri ne yapacağız? diye sordu.

Ben: -Kolay! dedim. Hepsini Türkiye'ye göndeririz.

Nasıl gönderebiliriz.

Makedonyalıya, ‘Domuzlarını aç tut. Hiçbir şey verme. Sokaklarda, bahçelerde, tarlalarda kendilerine yiyecek bulsunlar!’ dedim. Domuzlar kasabaya yayıldı. Türklerin hâlini bir görmeliydin... Hepsi fena hâlde kızdılar. Bütün ihtiyaçları ertesi gün huzuruma geldi. ‘Bulgar’ın domuzları sokaklarda geziyor, çeşmelerin yalaklarını kirletiyorlar. Tarlaları eşiyorlar. Biz buna tahammül edemeyiz’ dediler.

Türkler baktılar ki, bu mahluklardan kurtuluş yok, birer birer hicrete başladılar. Evvela en zenginler tası tarağı topladı. Mallarım, tarlalarını yok pahasına satıyorlardı.”⁸⁶

Bu hikâyede de mekân, Osmanlı tarihinin olaylarına tanıklık eden yerlerden seçilmiştir. Anlatılan olayların tarihte yaşanmış olması, mekânları da bu yönüyle anlamlı kılar.

“Bomba” adlı öyküde de Balkanlar’da Türklere hatta kendi milliyetinden olan insanlara zulmetmekten geri kalmayan komitacı şahısların, kendileriyle birlikte “büyük vatan” için çalışmayı reddeden Boris ve ailesine yaptığı zulüm işlenir.

2.2.1.7. Eflak

Ömer Seyfettin Eflak olaylarını anlatırken mekân olarak Eflak’a da yer verir. “Topuz” adlı hikâyeye, Eflak komutanları, Türklere bağımsızlıklarını aldıkları için eğlence düzenlerler. Bir Türk elçisi padişahın hediyelerini ve beratını teslim etmek için şehre gelir. Elçi, sarayda hediye teslimi için bekleyen Eflak prensinin başını keserek herkesi şaşkınlığa uğratar. Böylelikle Eflak, yeniden Osmanlı buyruğuna girmiş olur. Hikâyede yaşanan karmaşanın yansıdığı Eflak, şöyle betimlenir:

---

⁸⁶ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-3*, 76, 77, 78.

“Küçük başkent in karışık sokakları bugün çok kalabalıktı. Tıpkı bir bayram gibi... Bütün kadınlar bol beyaz yenli, sırma yeke li Pazar giysilerini giymişler, beyaz poturlu dinç erkeklerin dolu testilerle sundukları şarapları içerek coşuyorlardı. Genç, ihtiyar, kadın, çocuk... Nihayetsiz bir ‘hurra’ zinciri, bağırarak, sallanarak kalabalığın içinden geçiyor, canlı bir girdap dalgası halinde, döne döne, sarayın meydanında birikiyordu.”⁸⁷

2.2.2. Saraylar

2.2.2.1. Topkapı Sarayı

Ömer Seyfettin’in “Nâdan” adlı hikâyesinde mekân, Topkapı Sarayı’dır. Burada yeniçerilerin ayaklanmasıyla oluşan krizin önünü almak için padişahın tek çareyi Köse Vezir’e mührünü vermeyi teklif etmesi, mührü kabul etmeyen veziri padişahın bir nadanla birlikte hapsedirmesi konu edilir. Yeniçeri ayaklanmasının, padişah ile Köse Vezir arasında geçen diyalogların ve hikâyedeki diğer tüm olayların geçtiği yer olması hasebiyle Topkapı Sarayı işlevsel bir mekândır: “İstanbul üç gündür sis içindeydi. Topkapı Sarayını, açık külrengi kalın bir bulut sarmış, sanki bütün dünyadan ayırmıştı.”⁸⁸

Ayrıca mührünü kabul etmeyen Köse Vezir’i padişah yine Topkapı Sarayı’nda bulunan sarık odasına hapsedirir. Köse Vezir, sarık odasında nadan olarak belirlenen Eşek Hasan lakaplı bir çobanla kırk gün boyunca kalır. Sarık odası, Köse Vezir ve Eşek Hasan’ın kaldığı mekân olması ve aralarında geçen diyalog yönüyle işlevsel bir mekândır: “(...) Padişah, huzurunda divan duran ağasına, “Sarık odasına hapsedsinler. Yanına kitap, kalem kâğıt vermesinler...” dedi. (...) Koltuğuna giren kullarına, “Çabuk bir nadan buldurulsun. Onun yanına kapatılsın!” dedi.”⁸⁹

⁸⁷ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-1*, 93.

⁸⁸ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-7*, 64.

⁸⁹ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-7*, 66-68.

2.2.3. Kışlalar

2.2.3.1. Otağ

“Kızılelma Neresi?” adlı hikâyede padişahın otağı işlevsel bir mekân olarak öne çıkar. Otağ, sefere çıkan padişahın güzergâhı üzerinde istirahate çekildiği, süreci takip ettiği, görüşmelerini gerçekleştirdiği mekândır. Özellikle de padişahın Kızılelma'nın neresi olduğu sorusunu divan mensupları ve ordu askerlerine yöneltmesi ve doğru cevaba ulaşması yönüyle önemli bir mekândır:

“Zamanın Süleyman'ı otağında yalnızdı. Yarım saat evvel dağılan divanın cenk için gösterdiği kahramanca arzuyu düşünüyordu. Otağın biraz uzağında... küçük meşe ormanının sonundaki mahşerde, deminki divanın sevinci, büyük bir heyecan ummam gibi...”

İskender Paşa, otağın haşmetinden ürkererek sapsarı kesilmiş, başında perişanisi dağılmış, tır tır titreyen bir adamı soktu. Otağ kapısının dışındaki kapıcıların öğrettikleri gibi, tahta doğru gitti. Yeri öptü. Ayağa kalkmadı. Kollan göğsünde bağlı, dizüstü kaldı.”

Otağın kapısında, onlar da, şimdiye kadar asla yüceliğinin, büyüklüğünün farkında olmadıklarından muazzam bir manzara karşısında donup kaldılar;⁹⁰

2.2.4. Kaleler ve Burçlar

2.2.4.1. Dregley Kalesi ve Şalgo Burcu

“Kütük” adlı hikâyede geçen mekânlardan biri de Borseme Dağları içinde yer alan Dregley Kalesi ve Şalgo Burcu'dur. Hikâyede Türk yurduna yeni topraklar kazandırarak gelişmesini sağlama amacı taşıyan Aslan Bey'in ordusuyla birlikte buraya gelişi ve siyaha boyadığı bir kütüğü top olarak gösterip savaşmadan burayı alışı anlatılır:

“Alacakaranlık içinde sivri, siyah bir kayanın belli belirsiz hayali gibi yükselen Şalgo Burcu uyanıktı. Vakit vakit inlediği trampete, boru seslerini akşamın hafif rüzgârı derin bir uğultu halinde her tarafa yayıyor... Kederli bağırışmalarıyla ölümü hatırlatan küfürbaz karga sürüleri, bulutlu havanın donuk hüznünü daha beter artırıyor. Mor dağlar gittikçe koyulaşıyor,

⁹⁰ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-2*, 20, 22, 24- 25, 28- 30.

gittikçe kararıyordu. Yamaçlardaki dağınık gölgeler, kuşuz ormanlar, hıçkırın dereler, kaçan yollar, ıssız korular, sanki korkunç bir fırtınanın gürlemesini bekliyorlardı.”⁹¹

Görüldüğü üzere Ömer Seyfettin’in hikâyelerinde mekânlar, daha çok bazı tarihi olayların geçtiği yerler olması yönüyle ele alınır. Mekânlar bazen ismen geçer, çünkü burada önemsenen anlatılan olaylardır; bazen de mekânlar ayrıntılı tasvir edilir ve geçmiş ile şimdi arasında karşılaştırma yapılarak milli bir bilincin oluşturulması sağlanmaya çalışılır.

2.3. Kişiler

Ömer Seyfettin, Osmanlı tarihinden padişahlar, devlet yöneticileri, kahraman askerler, kimi zaman da halktan kişileri hikâyelerinde kişi olarak seçer. Bu kişilerin ortak özelliği; çoğunlukla dinlerine, vatanlarına, namuslarına, şereflerine düşkün, hatta bu uğurda canlarını ve mallarını hiçe sayan gözü pek kişiler olmalarıdır. Ayrıca Ömer Seyfettin, özellikle Balkanlarda Müslüman Türklere nice acılar yaşatan gaddar kişilere de yer vermektedir.

2.3.1. Padişahlar

Ömer Seyfettin, tarihi konuları ele aldığı hikâyelerde padişahlara da yer verir. Daha çok Osmanlı tarihine yönelen yazar, ele aldığı dönemler ve konularla bağlantılı olarak Osmanlı padişahlarının yanı sıra Eyyübi, Safevi sultanlarına da değinir.

2.3.1.1. II. Bayezid

“Pembe İncili Kaftan” hikâyesi, II. Bayezid döneminde ve Şah İsmail’in huzurunda geçen bir olayı konu edinir. Hikâyede II. Bayezid’in kişiliği, şu sözlerle ortaya konulur:

“Şehzadelliğini ata binmekten, cirit oynamaktan, silah kullanmaktan çok, kitapla geçiren Bayezid-i Veli’nin tabiatı, son derece halimdi. Yalnız şiiri, hikmeti,

---

⁹¹ Ömer Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-6*, 40.

tasavvufu sever, savaştan, mücadeleden nefret ederdi. Vezirler, sevgili padişahlarının sükununu bozmamayı en büyük vazifeleri sanırlardı... Bununla beraber hudutlarda yine kavganın arkası alınamıyordu. Bosna, Eflak, Karaman, Belgrat, Transilvanya, Hırvatistan, Venedik seferleri birbirini takip ediyor; Modon, Koron, Zonkiyo, Santamavro, fetholunuyordu.”⁹²

2.3.1.2. Yavuz Sultan Selim

“Pembe İncili Kaftan” hikâyesinde adı geçen ve o dönem şehzade olan isimlerden biri de Yavuz Sultan Selim’dir. Şehzade Yavuz, burada ataklığı ve sabırsızca hareket etmesi yönüyle ele alınır:

“ O vakit Trabzon valisi bulunan Şehzade Yavuz, babası gibi sabredememiş, Tebriz hududunu geçmiş, Bayburt’a, Erzincan’a kadar her tarafı talan etmiş, hatta şahın kardeşi İbrahim’i esir almıştı.”⁹³

2.3.1.3. Şah İsmail

“Pembe İncili Kaftan”da olayların yaşandığı karşı tarafın sultanı olarak Şah İsmail yer alır. Burada Şah İsmail, saldırgan, zalim, gaddar bir sultan olarak çizilir. Osmanlı Devleti’nin bu şah karşısındaki akılcı ve erdemli tavrı bu açıdan da önem taşır:

Yıkılan, sönen Akkoyunlu hanedanının enkazı üstünde Şah İsmail serserisi bir saltanat kurmuştu. Geçtiği yerlerde dikili ağaç bırakmayan, babasıyla büyük babası Cüneyt’in intikamını aldığı için delice bir gurura kapılan bu kudurmuş şah, akla gelmedik canavarlıklarla sağına soluna saldırıyordu. Kendine iltica eden tarafları bile çağırdığı ziyafette, yemekmiş gibi, kaydattığı büyük kazanlara atıp söğüş yapan, mağlup ettiği Özbek padişahının kafatasıyla şarap içen bu gaddar şah, dünyada hakikaten eşi görülmemiş bir zalimdi.⁹⁴

⁹² Ömer Seyfettin, *Bütün Hikayeleri 3*, Üç Harf Yayınları, İstanbul 2009, 11.

⁹³ Ömer Seyfettin, *Bütün Hikayeleri 3*, 12.

⁹⁴ Ömer Seyfettin, *Bütün Hikayeleri 3*, 11.

2.3.1.4. Kanuni Sultan Süleyman

Osmanlı padişahlarından Kanuni Sultan Süleyman'ın başkışı olarak yer aldığı hikâye “Kızılelma Neresi?” adını taşır. Hikâyede Kanuni Sultan Süleyman hâkim, kahraman, arif, faziletli, şair olduğu kadar da insafli bir şahsiyet olarak betimlenmiştir.

“Lâkin hâkim padişah, kahraman, arif, faziletli, şair olduğu kadar da insafliydi! Her şeyi evvela nefsinde muhakeme eder; her hükmü, her kararı vermezden evvel bir kere kendi vicdanından geçirirdi. Huzurundaki kulları sualine bir cevap bulamamaktan kıvranırlarken, o da sıkıldı, içinden kendi kendine sordu.”⁹⁵

2.3.1.5. Selahaddin-i Eyyubî

“Büyücü” adlı hikâyede, Eyyübî devletinin kudretli sultanı ve Kudüs fatihi Salahattin Eyyubî, öne çıkan kişilerden biridir. Burada Sultan Salahattin, kazandığı zaferleri, azmi, yaptığı cenkleri ve adaletli kararları ile öne çıkmaktadır:

“Büyük Salahaddin, kendisinden aman dileyen Kudüs'ü aldıktan sonra hiç durmamıştı. (...) Yayından çıkmış bir alev ok şiddetiyle yabancı Avrupalıların haksız yere sahiplendikleri kasabalar üzerine atılıyor, müthiş nekkaplarıyla deldiği kaleleri hemen zapt ediyordu.

“Ramazan'da, ordusu ile Şam'dan çıkan Salahaddin, birkaç hafta sonra Safad'la Kevkeb'i de aman vererek aldı. Oranın ahalisini de Sur'a gönderdi. Beş altı sene içinde Irak'ta, Suriye'de hükmü altına girmeyen bir kale yoktu.”⁹⁶

2.3.2. Sadrazamlar ve Diğer Devlet Yöneticileri

2.3.2.1. Köse Vezir

“Nadan” adlı öyküde Köse Vezir, işlerin başına geçmesi için padişahın son çare olarak kendisine yaptığı sadrazamlık teklifini reddeder. Padişah Köse Vezir'i bu

⁹⁵ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-2*, 25.

⁹⁶ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri 2*, 30.

tavırdan dolayı sandık odasına hapsedtirir. Öyküde kararlılığı, sadakati ve cesareti padişah tarafından kabul edilmiş olan Köse Vezir'den şu cümlelerle bahsedilir:

“Bu korkunç krizin önünü alacak bir adam yoktu. Son ümit “Köse Vezir”deydi. Padişah, işte onu çağırmişti. Mührünü ona verecekti. (...) Kocaman kavuklu, minimini zayıf bir ihtiyar, belirsiz bir gölge gibi içeri girdi. Gözleri yerde el pençe yürüdü. Tahtın basamağına diz çöktü.”⁹⁷

Padişah Köse Vezirin hasletlerinden dolayı sadrazam yapmak istemiştir.

“Bu zamanı ıslah etmek için demir bir el lazımdı. Gayet doğru, çalmaz, Allahtan korkar, akıllı, dünyayı bilir, her şeyden çok devletini sever bir adam işleri düzeltebilirdi. Padişah,

“İşte bu adam sensin! Seni kendime vekil edeceğim...” dedi”⁹⁸

“Ancak böyle bir adam müşkül zamanlarda büyük işler yapabilirdi. Padişah bunu biliyordu (...) “Köse Vezir öyle değildi. Arifti. Alimdi. “Dünya ve mafihâ”nın ne olduğunu sezmişti. Daima “zeval” uçurumuna giden “yükseliş” yolunda hakikati unutmaz, mağrurlanmaz, para, servet, ihtişam, saltanat gibi şeylere de tenezzül bile etmezdi. Orta halli bir molla gibi yaşar, sandık sandık filoriler toplayıp geçici dünya evini kalıcı sanan açgözlü gafillerin budalalıklarına şaşardı.”⁹⁹

Köse vezir padişahın bu teklifini kabul etmez; “Beni affedin padişahım...” dedi, “ben artık devlet işine karışmamaya ahdedtim. Sayenizde geri kalan birkaç günlük ömrümü ibadetle, dua ile geçireceğim.”¹⁰⁰

Padişah, Köse Vezir’i nasıl vazgeçireceğini düşünürken geçmişe dalar. Bu esnada kulağına “Nâdanla sohbet etmek akıllıya cehennem ateşinden beterdir!” şeklindeki bir şiir mısraı çalınır. Böylece padişah, Köse Vezir’in yanına bir nâdanın hapsedilmesini emreder. Köse Vezir’in yanına nâdan bir çoban olan Eşek Hasan adlı biri konur. Fakat, Köse Vezir’i bir nâdanla hapsedilmesi bile vazgeçiremez. Padişah iyice ümitsizliğe düşmeye başlar:

“On gün, yirmi gün geçti. Kapının deliğinden içerisini gözetliyorlardı. Padişah, onun böyle nâdân bir herifle yaşamak azabına da katlandığını görünce

⁹⁷ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-7*, 64-65.

⁹⁸ Seyfettin, *a.g.e.*, 65.

⁹⁹ Seyfettin, *a.g.e.*, 67.

¹⁰⁰ Seyfettin, *a.g.e.*, 65.

ümitsizleniyor, hasekiler çıkararak daha nâdân mahluklar arattırıyor, fakat Eşek Hasan'dan beterini bulduramıyordu. (...)”¹⁰¹

Köse Vezir, bir ay boyunca Eşek Hasan'la tek cümle konuşmamış fakat günün birinde Eşek Hasan'ın hüngür hüngür ağlaması üzerine ona neden ağladığını sormuştur. Eşek Hasan, Köse Vezir'e darılırsın diyerek söylemek istemez. Köse Vezir, çok fazla ısrar edince de sürüsünde bir kösemenin olduğunu Köse Vezir'e bakınca onu hatırladığı için ağladığını söyleyerek gülmeye başlar. Bunun üzerine Köse Vezir, nöbetçiye padişahın teklifini kabul ettiğini söyler:

“...Benim sürümde bir kösemenim vardı. Senin yüzüne baktıkça o hatırıma geliyor da... İşte onun için ağlıyorum.” (...)

“Tıpkı sakalı seninkine benziyordu” (...).

“Köse Vezir hiç cevap vermedi. Kalktı. Kapıyı vurdu. Başım içeri uzatan sivri kavuklu nöbetçiye, “Efendimize arz edin. Mühr-i hümayunlarını kabul ettim...” dedi.¹⁰²

Aradan bir yıl geçtikten sonra devlet eski düzenine kavuşup padişahın neşesi yerine gelince padişah, nâdanın Köse Vezir'i kararından vazgeçiren ölümden beter şeyin ne olduğunu vezire sorar. Köse Vezir, buna suçsuz köylünün kendisi için hapsedilmesini vicdanının kabul etmediği şeklinde cevaplar.

2.3.2.2. Sokullu Mehmet Paşa

“Ferman” adlı öyküde geçen tarihi kişilerden biri Sokullu Mehmet Paşa'dır. Hikâye, Osmanlı ordusunun bir seferini konu alır. Semlin'e doğru giden ordu, hava koşulları yüzünden ilerleyemez. Ordu mola verir; fakat padişahın çadırı kaybolmuştur. Tosun paşa bu duruma çok öfkelenir. Sokullu Mehmet Paşa'nın yanına gider. Sadrazam ona Niş Beyine götürülmek üzere bir ferman teslim eder. Fermanda ölümü istenmektedir. Tosun paşa buna rağmen fermanı yerine ulaştırır. Hikâyede Sokullu'nun padişahın karşısına çıkışı ve onunla konuşması şöyle tasvir edilir:

---

¹⁰¹ Seyfettin, *a.g.e.*, 69.

¹⁰² Seyfettin, *a.g.e.*, 70.

“Yağmurun loş gölgeleri içinde koca kavuğu ve uzun boyu ile Sokullu’nun, elleri önünde bağlı, gözleri yerde, yavaş yavaş gerduneye yaklaştığı görüldü. Ulaklar açılarak yol veriyorlardı. Arkasından üç tuğlu vezirler de geliyordu. Kavuğundan sızan sular solgun yüzüne, sarı sakalına akıyordu. Som sırma perdenin yanına gelince:

‘Padişahım, merhamet ediniz, kulunuzun çadırına teşrif buyurunuz...’ dedi”¹⁰³

2.3.2.3. Gedik Ahmet Paşa

“Pembe İncili Kaftan” hikâyesinde dönemin sadrazam ya da devlet adamlarının riyakar, haysiyetsiz ahlaksız olmaları yönüyle eleştirisi yapılır. Daha önceki dönemlerde mert ve dürüst olması yönüyle riyakar devlet adamları tarafından öldürülen Gedik Ahmet Paşa’dan söz edilir:

“Çünkü ben boyun eğmem, el etek öpmem, dedi. Halbuki zamanın devletlileri mevkilerine hep boyun eğip, el etek, hatta ayak öpüp, bin türlü dalavereyle, riyayla, yağcılıkla çıktıklarından, etraflarına daima hep bu aşağılık mazilerinin çirkin hareketlerini tekrarlayanları toplarlar. Gözdeleri, nedimeleri, himaye ettikleri, hep alçak riyakârlar, ahlâksız müdahinler, namussuz maskaralar, haysiyetsiz dalkavuklardır. Mert, doğru, gurur sahibi, hür, vicdanın sesine kulak veren bir adam gördüler mi, hemen kin besler, mahvına çalışırlar. Gedik Ahmet Paşa niçin hançerlendi, Paşam?”¹⁰⁴

2.3.2.4. Muhsin Çelebi

“Pembe İncili Kaftan” adlı hikâyede, Osmanlı padişahlarından Yavuz Sultan Selim’in, gaddarlığı ile meşhur İran şahı İsmail’e elçi olarak saraydan biri yerine cesareti ile nam salmış Muhsin Çelebi’yi göndermesi ve bu elçilik esnasında yaşananlar konu edilir:

“Cesur bir adam lazım paşalar...” dedi, “biz onun sırmalara altınlara elmaslara garkederek gönderdiği elçisine padişahımızın elini öptürmedik, ancak dizini öpmesine müsaade ettik.”(...)

“O halde bizden elçi gidecek adamın çok cesur olması lazım! Öyle bir adam ki, ölümden korkmasın. Devletin şanına dokunacak hareketlere karşı koysun.”(...)

¹⁰³ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-4*, 103.

¹⁰⁴ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-3*, 16.

Bu elçi, yedi sene sonra takdirin “Yavuz” namındaki yaman sillesiyle her gururunun, her cinayetinin cezasını bir anda gören İsmail Safevî’ye gönderilecekti!

“Kim?” “Muhsin Çelebi.”¹⁰⁵

Osmanlı İmparatorluğu’nun İran şahı İsmail’e göndermek için cesur bir elçiye ihtiyacı vardır. Saraydan birinin bu zor görevin üstesinden gelemeyeceği düşünüldüğü için Muhsin Çelebi adında gözü pek birini görevlendirirler. Muhsin Çelebi, görevi, devletten hiçbir maddi karşılık almama şartıyla kabul eder. Muhsin Çelebi, bütün malını mülkünü satar ve elçilik görevinin bitiminde iade etmek üzere pembe incili kaftanı satın alır:

“Biraz zengindir. Vaktini okumakla geçirir. Tanımazsınız efendim. Hiç büyüklerle ülfet etmez. İktal istemez.”

Sadrazam, o akşam kethüdasını Muhsin Çelebi’nin Üsküdar’daki evine gönderdi. “O halde biz de kendimiz için değil, devletine hizmet için çağırırız.”

"Seni Tebriz'e elçi göndereceğiz."

Muhsin Çelebi sordu:

"Katınızda bu kadar nişancılar, kâtipler, hocalar var. Niçin onlardan seçmiyorsunuz?"...

"... Hatta sırtıma Şah İsmail’in ömründe görmediği ağır bir şey giyeceğim."

"Ne giyeceksin?"

"Sırmakeş Toroğlu’ndaki, dibası Hint’ten, hare Venedik’ten gelme ‘Pembe İncili Kaftan’ı alacağım."

Sonra padişahın mektubunu koynuna koyarak yola düzüldü."DİPNOT

Muhsin Çelebi, Padişah’ın emanetini vermek üzere üzerindeki pembe incili kaftan ile Tebriz Kalesi’ne ihtişamlı bir giriş yapar. Pembe incili kaftanın hikâyesi, tüm şehri ve sarayı doldurur, Şah İsmail’e kadar ulaşır. Şah İsmail, yalnız masalarda işittiği pembe incili bir kaftana sahip olduğu için bu zengin elçiye karşı içten içe bir kıskançlık duyar:

“Muhsin Çelebi bir gün Tebriz Kalesine büyük bir ihtişamla girdi. Bu küçük başkentten süse, gösterişe, ziynete meftun halkı, İstanbul elçisinin kaftanını görünce şaşkınlık duydu.

Şah İsmail “Pembe İnci’yi yalnız masalarda işitmiş, daha nasıl şey olduğunu görmemişti. Kendisinin daha görmediği şeye sahip olan bu zengin elçiye nefsinde derin bir kıskançlık duydu.”¹⁰⁶

¹⁰⁵ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-3*, 9-10-12.

Şah İsmail, kıskançlık duyduğu bu elçiyi bir şekilde rencide etmek niyetindedir. Bu yüzden tahtın arkasında cellatları hazır tutar. Muhsin Çelebi'yi karşısında ayakta tutmak için de tahtın önündeki diba şilteleri ve ipek seccadeleri kaldırtır. Muhsin Çelebi, Şah İsmail'in huzuruna çıkıp padişahın mektubunu verir ve kendisine oturacak bir yer bulmaz ve bunun rencide olması için yapıldığını anlar. Sırtındaki pembe incili kaftanı yere serer ve üzerine oturur:

“Koynundan çıkardığı padişah mektubunu öptü. Başına koydu. Sonra altın tahtın üstüne yeşilli, mavili, morlu, ipek yığınlarına sarılmış, sırmalarla, tuğlarla, sancaklarla bağlanmış gibi- garip bir yırtıcı kuş sükûnetiyle tüneyen şaha uzattı. Sırtından Pembe İncili Kaftan'ı çıkardı. Tahtın önüne serdi.”¹⁰⁷

Muhsin Çelebi, kendisine yapılmak istenen bu davranışa sinirlenir. Kendi padişahının ecdadının yaratılıştan itibaren padişah ve hakan olduğunu bu yüzden onun elçisinin de hiçbir yabancı padişah karşısında divan durmayacağını haykırır. Sözü bitince da müsaade istemez, kaftanını bırakarak Şah İsmail'in huzurundan ayrılır. Şah İsmail, kaftanını arkasından gönderir, fakat Muhsin Çelebi, onu size bırakıyorum sarayınızda büyük bir padişahın elçisini oturtacak bir şiltenez ve seccadeniz bile yok, hem bir Türk'ün yere serdiği bir şeyi asla arkasına almayacağımı söyleyerek kaftanı geri çevirir:

“Muhsin Çelebi, sözünü bitirince müsaade filan istemedi, kalktı. Kapıya doğru yürüdü. Şah İsmail taş kesilmişti.

Muhsin Çelebi dışarı çıkarken, kendi gibi hayretten donan nedimlerine, “Şunun kaftanını veriniz...” dedi. Muhariplerden biri koştu. Tahtın önünde serili kaftanı topladı. Türk elçisine yetişti: “Buyurun. Kaftanınızı unutuyorsunuz.” Muhsin Çelebi durdu. Güldü. Çıktığı kapıya doğru dönerek, şahın işiteceği yüksek bir sesle, “Hayır, unutmuyorum. Onu size bırakıyorum. Sarayınızda büyük bir padişah elçisini oturtacak seccadeniz, şiltenez yok... Hem bir Türk, yere serdiği şeyi bir daha arkasına koymaz... Bunu bilmiyor musunuz?” Dedi. DİPNOT

---

¹⁰⁶ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-3*, 20.

¹⁰⁷ Seyfettin, *a.g.e.*, 21.

Muhsin Çelebi, İstanbul'a döndüğünde cebinde tek bir kuruş kalmaz. Hizmetçilere kullandıkları atları ve giysileri bağışlayarak helallik diler. Saraya gidince sadrazama Şah İsmail'in karşısında nasıl davrandığını anlatır. Sadrazam, satın almak için kaftanı sorduğunda hiçbir cevap vermez. Kaftanı iade edip parasını geri alamayan Muhsin Çelebi, elçilik için aldığı at ve malzemeleri satarak küçük bir bahçe satın alır. Kimseye muhtaç olmadan bahçeyi ekip biçer ve çoluk çocuğuna bakar:

“Fakat eski zengin Muhsin Çelebi, bu kaftan için girdiği borçları verip çiftliğini, mandirasını, taşınmazlarını rehinden kurtaramadı. Elçilikten yadigar kalan atı ile murassa takımını satıp Kuzguncuk'ta minimini bir bahçe aldı. Onu ekip biçti. Çoluğunun çocuğunun ekmeğini çıkardı. Ölünceye kadar Üsküdar pazarında sebzevatçılık yaptı.”¹⁰⁸

2.3.3. Komutanlar/Askerler

2.3.3.1. Arslan Bey

Arslan Bey, Ömer Seyfettin'in “Kütük” adlı öyküsünün kahramanıdır. Öyküde Şolga Burcu'nu kuşatan Osmanlı komutanı Arslan Bey'in askerî zekâsıyla kan dökmeden burcu teslim alması anlatılır. Arslan Bey, mert ve cesur bir kişiliğe sahip olduğu gibi, düşmanın da mert ve cesurunu seven bir askerdir. Arslan Bey, askeri bir plan hazırladığında son ana kadar planını kimseyle paylaşmamayı tercih eder. Nitekim Şolga Burcu için hazırladığı planı da kimseyle paylaşmaz:

“Arslan Bey, düşmanın cesurunu, kahramanını, yılmazını severdi. Onca harp bir mertlik sanatıydı. Düşman ordusundan kaçıp kendisine iltica edenlere hiç aman vermez: ‘Hain her yerde haindir diye’ hemen boynunu vurdururdu (...) Arslan Bey, planlarını en yakın adamlarından bile saklardı. “Yerin kulağı var” derdi. Ağzından çıkan bir sır mutlaka işitilecekti...”¹⁰⁹

Aslan Bey, sisli bir günün sabahında askerlerine kaleye yaklaşarak gürültü çıkarmalarını emreder. Kethüdasına da çiftlikte biriktirdiği elli mandayı getirmesini söyleyerek atını sisli karanlığa sürer. Bir süre sonra dönen Aslan Bey, kaleyi kan akıtmadan alma niyetindedir:

¹⁰⁸ Seyfettin, *a.g.e.*, 24.

¹⁰⁹ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-6*, 44-45.

“Nihayet, Arslan Bey, terden sırlıklam olmuş atı ile duman içinde harp sıralarının arasında, adım adım göründü.(...)

Yiğitlerim!... Sis açılmaya başladı mı hemen susun. Hep birden ayağa kalkın, (...). Ateş de açmayın. Ben düşmana teslim teklif edeceğim...” diyordu.”

Arslan Bey, deminkinden daha sert bir sesle haykırdı:

“Şartım filan yok. Biz teslim olanın canına kıymayız. Teslim olmazsanız, beş dakika sonra kalenin içinde bir canlı adam kalmaz.”¹¹⁰

Aslan Bey, düşmana, teslim olmalarını yoksa kaleyi İstanbul’u alan topla yerle bir edeceğini söyler. Topu gören düşman, korkudan teslim olur. Teslim olan düşman askerleri, topu yakından görünce bunun sadece siyaha boyanan devasa bir kütük olduğunu anlar. Aslan Bey, askeri zekâsıyla kan dökmeden amacına ulaşmış, düşmanı mağlup etmiştir:

“Mağrur kumandan, kahraman asilzadeler, cesur şövalyeler, büyük topun etrafında toplandılar. (...) Esirler topa elini sürdüler. Deliğini aradılar. Bulamayınca sarardılar. Sonra kızardılar. Birbirilerine bakıştılar. Öyle kaldılar. (...) Bir güllesiyle kaleyi yıkacak bu top, siyaha boyanmış kocaman bir kütükten başka bir şey değildi!...”¹¹¹

2.3.3.2. Tosun Bey

Tosun Bey, “Ferman” adlı hikâyenin başkişisidir. Burada yaptığı kahramanlıklar ve yiğitliği ile nam salmış Tosun Bey’in kendi ölüm fermanını taşıdığını bildiği halde fermanı, bin bir zorlukla Niş’e götürüp kendi idamını hazırlaması konu edilir. Öyküde Tosun Bey, şu şekilde tasvir edilir:

“Henüz yirmi beş yaşındaydı. Gür siyah bıyıkları, şahin bakışlı iri elâ gözleri, geniş ve kalın omuzları, levendâne yürüyüşü, her göreni hayran ederdi. (...)

O, bütün ordu içinde rakipsiz bir cesaret, kahramanlık ve çabukluk örneği idi. (...)

Yaşa Tosun Bey! Seni hangi ana doğurdu!” diye nara atarlardı.(...) Tek başına yaptığı şeyler dillerde destandı. Muhasaradaki kalelere gece gizlice kurulan ince merdivenlerden çıkmış, yalınkılıç, tek başına, düşman arasına atılmış...

Hem cesur, hem fazıldı! Seferlerde sedefli cura ile kahramanlık destanları söyler, sulh zamanında gayet çelebice hikmetlerle dolu gazeller, kasideler yazardı. (...) Halkın ağzında kendine dair birçok efsaneler dolaşırdı. “¹¹²

¹¹⁰ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-6*, 49-50.

¹¹¹ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-6*, 52-53.

¹¹² Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-4*, 105-106.

Tosun Bey, ordunun güzergâhını temizlemekle görevlidir. Padişahın gözdelelerinden biridir:

“Dergâh-ı Âli mensuplarından ve padişahın gözdelelerinden pek genç bir kahraman olan Tosun Bey yine kendini gösterdi. Tek başına dağları, ormanları, mağaraları dolaştı. Beşer, onar rastgeldiği eşkıyayla tek başına vuruşarak hepsini yere serdi. Bütün ordu yolunu temizledi. Dört sene evvel padişah, onu Sipahiler arasında görmüş, güzelliğine, tarz ve tavırlarına meftun olarak maiyetine almış, kendisine, birçok hizmetler vermiş, bir sene içinde hatta çavuşbaşılığa kadar çıkarmıştı.”¹¹³

Tosun Bey, Padişah Otağ-ı Hümayunu’nun seyir yolunda kaybolmasına çok sinirlenir. Çünkü otağ, onun gözünde bir Kâbe kıymetindedir. Tosun Bey, bazı devlet erkânının önünde yapılan bu sorumsuzluk için sadrazama veriştirir. “İki konak arasında bir otağa sahip olamayan adam koca bir devleti nasıl idare eder?” şeklindeki sorulunu ortaya attıktan sonra tek başına otağı armaya koyulur:

“Tosun Bey fena halde sinirlendi. Dişlerini sıktı. Otağ-ı Hümayun nasıl kaybolur? Bunu akli almıyordu. Padişah onca pek mukaddesti. Otağ onun nazarında seyyar bir Kâbe idi. Tosun Bey koşuyordu. Açtı ağzını, yumdu gözünü(...) (...) Kimse ile konuşmadan, tek başına, Otağ-ı Hümayunu aramaya çıktı. Hava gittikçe kararıyordu. (...)”¹¹⁴

Tüm aramalarına rağmen otağı bulmayan Tosun Bey, sadrazam tarafından çağrıldığı için döner. Eline kendi ölüm fermanının verildiğinden habersiz Tosun Bey, Niş’e doğru yol alır:

“ [Sadrazam] Oğlum Tosun” dedi, “sana bir iş çıktı. Senin gibi at sürece er yok. Bu ferman hümayunu şimdi al. Koş Niş’e götür... Oradaki beye ver...” Karşısında sıırsıklam divan duran Tosun Beye, öpüp başına koyduğu kırmızı bir keseği uzattı.”¹¹⁵

Tosun Bey’in kendi ölüm fermanıyla yola çıkışı da, ata biniş sahnesinden sonra, şöyle başlar:

---

¹¹³ Seyfettin, *a.g.e.*, 104.

¹¹⁴ Seyfettin, *a.g.e.*, 107-108.

¹¹⁵ Seyfettin, *a.g.e.*, 109.

“Ordugâhın kalabalığı, ışıkları, uğultusu arasından beş dakikada çıktı. Karanlığın, yağmurun, rüzgârın içinde dörtnala uzaklaştı. Kayboldu. (...) Ormanlardan, derelerden, tepelerden, uçurumlardan şimşek gibi geçti. (...) Gecelerden gündüze, yağmurlardan güneşe girdi. Haziranın sıcaklarıyla esvapları kurudu. (...) Nihayet bir gece pek uzaktan Niş’in aydınlıklarını gördü.”¹¹⁶

Tosun Bey, dayanamayıp fermanın mührünü açar ve fermanda kendisinin öldürülmesi için emir verildiğini okur ve çok şaşırır. Tereddütsüz kendisine verilen görevi yerine getirmek için yoluna devam eder:

“Zaten işte mühür bozulmuştu. Açsa... belli bile olmayacaktı. (...)

“Üçe katlanmış kâğıdı çıkardı. Tosun Bey, iradesine isyan eden ellerinin cinayetinden titredi.”

Kendisini dinlemeyen bu eller, fermanı da açtı. Tosun Bey, az ışık veren kandilin ışığıyla ancak gördüğü satırları okudu. (...)

İşbu devlet fermanını taşıyan kişi devletimize vücudu zararlı olan Tosun Bey kulumun da heman vürudunda başın kesesin ve şöyle bilesin ki...” Gözünü bu cümleden ayıramıyordu. Aşağısını okuyamadı.

“Ama niçin?” dedi.

Sadakatten, cesarettten, fedakârlıktan, harpten, hücumdan başka ne yapmıştı? Ta on beş yaşından beri...

“Vakit geçirmeyeyim” diye mırıldandı. Tolgasını başına geçirdi. (...) Fermanı katladı. Yine keseye soktu. Balmumunu uhladı. Mührü eski yerinden hafifçe yapıştırdı. (...)”¹¹⁷

Nişe ulaşan Tosun Bey, kendisini hürmetle karşılayan aksakallı beye fermanı verir. Fermanı okuyan bey, bunu yapamayacağını söylese de Tosun Bey, padişahın emrinin yerine getirilmesinde ısrar eder:

“Güneş bulutlar içinde gizlice doğarken, doludizgin Niş’e girdi. Canlı bir yıldırım gibi dar ve bozuk sokaklardan geçti. (...)

Temiz ve zemini kara taş kaplı iç avluya ilerledi. Bağırıldı:

“Çabuk beye haber verin, ferman var...”

(...)

---

¹¹⁶ Seyfettin, *a.g.e.*, 110.

¹¹⁷ Seyfettin, *a.g.e.*, 112-114.

“Safa geldin yiğidim, hayır haberler getirdin...” Tosun Bey gülerek,

“Bir ferman-ı hümayun getirdim...” dedi.

(...)

“Ben senin başını kesmem, Tosun Bey. Şimdi affımı yazacağım. Çifte katar çıkaracağım. İstirhamım kabul olunmazsa kendi başımın kesilmesini isteyeceğim.”

-Hayır, bey! Hayır... Padişahın emrinden dışarı çıkma. Beni kes... Kestikten sonra affımı istirham et. Padişahım, kendi emri yerine geldikten sonra ben kulunu affetsin.”¹¹⁸

2.3.3.3. Kara Memiş

Kara Memiş, Ömer Seyfettin’in “Forsa” adlı öyküsünün başkişisidir. Öykü, korsanlara esir düşen, memleketine ve ailesine hasret kalan denizci Kara Memiş’in yıllarca bekleyişinin ardından içinde oğlunun da bulunduğu bir Türk gemiye rast gelmesi ve yetmiş yaşına rağmen halen cenge gitme isteği taşıması üzerine kuruludur. Öyküde Kara Memiş’in özgürlüğünden sonraki hali şu şekilde tasvir edilir:

“Bağın ortasındaki bakımsız kulübenin kapısız girişinden bir ihtiyar çıktı. Saçı, sakalı bembeyazdı. Kamburunu düzeltmek istiyormuş gibi gerindi. Elleri, ayakları titriyordu. Gök kadar boş, gök kadar sakın duran denize baktı, baktı. (...)

Sırtında yırtık bir çuval vardı. Çıplak ayakları topraktan yoğrulmuş sanılacaktı. Zayıf kolları kirli tunç rengindeydi. Tekrar başını kaldırdı. Gökle denizin birleştiği dumandan çizgiye dikkatle baktı.

Esir olalı kırk seneden çok geçmişti. Otuz yaşında dinç, levent, kuvvetli bir kahramanken Malta korsanlarının eline düşmüştü. Yirmi sene onların kadirgalarında kürek çekti. Yirmi sene, iki zincirle iki ayağından rutubetli bir geminin dibine bağlanmış yaşadı (...)

“Artık iyi kürek çekemez!” diye çıkarıp bir adada satmışlardı. Efendisi bir çiftçiydi. On sene kuru ekmekle onun yanında çalıştı. (...)

(...) Oğlu Turgut, Çanakkale’yi geçerken doğmuştu. Şimdi kırk beş yaşında olmalıydı.”¹¹⁹

Kara Memiş’in Türk gemilerinden birini görüp onlara ulaşmasıyla birlikte yıllardır görmediği oğluyla arasında şöyle bir diyalog yaşanır:

“Sen kaptan Kara Memiş misin?”

¹¹⁸ Seyfettin, *a.g.e.*, 115, 116, 117.

¹¹⁹ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-6*, 23-24-25.

“Evet!” dedi. (...)
“Ne yalan söyleyeceğim?”
“Aç bakayım sağ kolunu!”
İhtiyar, kaftanının altından kolunu çıkardı. Sıvadı. Beye uzattı. Pazısında haç şeklinde derin bir yara izi vardı. Bu yarayı, gecesi altı ay süren bir adadan karısını kaçırdığı almıştı. Bey ellerine sarıldı. Öpmeye başladı.
“Ben senin oğlunum!” dedi.
“Turgut musun?”¹²⁰

Kara Memiş, oğluna kavuştuğunda donanmanın cenge geldiğini öğrenmiştir. Oğlu, babasının gemide kalmasını istese de Kara Memiş, donanmayla birlikte savaşa katılmayı isteyecek kadar gözü pek vatanperver bir kişiliğe sahiptir:

“-Vurulursun! Vatana hasret gidersin! diye onu gemide bırakmak istedi. Kara Memiş o vakit, birdenbire gençleşmiş bir kaplan gibi doğruldu. Duramıyordu. Kalkan, kılıç istedi... Sonra geminin kıçında sallanan sancağı göstererek:
-Şehit olursam bunu üzerime örtün! Vatan, al bayrağın dalgalandığı yer değil midir? Dedi.”¹²¹

2.3.3.4. Barhan Bey

Barhan Bey, Ömer Seyfettin'in “Vire” adlı öyküsünün başkişisidir. Öyküde Osmanlının merkeze uzak bir sınır kalesinin kuşatma altına alınması üzerine kale komutanı, Barhan Bey'in stratejik zekâsını kullanarak düşmana galip gelişi konu edilir. Öyküde Barhan Bey'in özellikleri şöyle ifade edilir:

“Barhan Bey pek çok düşünen, hiç faka basmayan, akıllı cesurlardandı. (...)
(...) Ne asıldı, ne de kul (...),
Barhan Bey'in kısa vücudu, yuvarlak omuzları üstünde, hattâ biraz sakil görünen kocaman bir başı vardı. Ağırılığın daima bir tarafa eğilmiş gibi duran bu başın sönmez bir ateş, sönmez bir zekâ alevi tutuşuyordu. İşte bu mukaddes alev, onu daha pek genç iken en namli kumandanların sırasına yükseltti.”¹²²

Barhan Bey, sınır kalesinin sayıca kendilerinden üstün olan düşmanların kuşatmasından yaptığı stratejik askeri planla kurtulur. Barhan Bey, kaleyi kuşatan düşmana “vire” yapmayı teklif eder. Buna göre kuşatma altındaki kale ve içindeki erzak mühimmatla birlikte savaşmadan düşmana bırakılacaktır. Fakat Barhan Bey,

¹²⁰ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-6*, 28.

¹²¹ Seyfettin, *a.g.e.*, 29.

¹²² Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-1*, 103.

yaptığı stratejik planla kaleyi vire ile teslim aldıklarını sanan düşmanı, kale içinde savunmasız kılar. Düşmandan hem kaleyi geri alır hem de iki yıl kendilerine yetecek kadar erzak temin eder.

Hikâyede savaşın sadece mücadele ile değil strateji ile kazanıldığını ortaya koyan Barhan Bey, aynı zamanda yüksek değerlerden ödün vermeyen bir profil çizer.

2.3.3.5. Ferhat Ali Bey

Ferhat Ali Bey, Ömer Seyfettin'in "Kaç Yerinden" adlı hikâyesinin kahramanıdır. Metin, eski kahramanlara duyduğu büyük hayranlıkla onların hikâyelerini yazan bir adamın cephelerde doktorluk yapan bir akrabasıyla karşılaşmasıyla birlikte Ferhat Ali Bey gibi kırk dokuz yerinden yaralanan ve bir bacağı kaybeden yeni kahramanların daha fedakâr olduklarını anlaması üzerine kuruludur. Ferhat Ali Bey, çeşitli savaşlarda aldığı tam kırk dokuz yaraya rağmen, vatanına hizmet etmekten geri kalmamış bir kahramandır. Öyküde eski kahramanların destanlarını yazan ve onlar gibi kahramanların yokluğundan dem vuran başkişiye aynı vapurda karşılaştıkları Ferhat Ali Bey'in savaş cephelerinde aldığı yaraları, doktor şöyle anlatmaktadır:

"Doktor sağ taraftaki kanepelerde birisini selamladı. Sonra birdenbire, sözlerinin konferans edasını değiştirerek bana sordu:

- Senin destanlarındaki eski kahramanlarının içinde savaş meydanında yaralananlar var mı?

-Tabii var, dedim.

- Yaralan kaç yerinden?

-Çatışmanın şiddetine göre... Üç... Beş, hatta bazen. (...)

"Kırk" diyemedim. Bu olacak şey değil.

-Şaka ediyorsun doktor... diye güldüm.

-Hayır, katiyen şaka değil. Söyleyeyim mi, kaç yerinden?

-Söyle.

-Tam kırk dokuz yerinden. (...)

"Gene genç subaya baktım. Kulaklarıma inanamıyordum, bu kadar narin, bu kadar güzel, bu kadar zayıf bir vücutta, böyle kuvvetli bir ruh (...)

-Bu genç nereli?

-İstanbullu... (...)¹²³

---

¹²³ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri*-7, 106.

Doktor, başkişinin Ferhat Ali Bey ile ilgili sorularına şu ifadelerle cevap verir:

“(...) Gayet zengin bir ailenin kıymetli, tek bir evladı... Savaştan evvel, Almanya’da okuyormuş. Ben dinlemedim; ama Eren köyü’nde oturan komşularından işittim. Olağanüstü bir sanatkârmış... Savaş ilan olunca talimgaha koşmuş. Kemanını yayını bıraktığı eline kılıcı almış... Bütün orduda şimdi onun şöhretini duymayan yoktur. İstedğine sor.

-Adı ne?

-Ferhat Ali Bey, (...)”¹²⁴

Ferhat Ali Bey ile konuşan başkişi ve doktor, onun kırk dokuz yarının üzerine bir de Galiçya’da atılan bir gülleden dolayı bacağına kaybettiğini öğrenir. Ferhat Ali Bey kaybettiği bacağına üzülme yerine, ordunun Hava Kuvvetleri’nde ülkesine hizmet etmeye devam edeceği için sevinmektedir:

“(Ferhat Bey) -Evet, bu savaş zamanında emekli olup bir köşeye atılacağım, levazıma filan verileceğim diye ödüm kopuyordu. (...) -Evet, dün bakanlık kabiliyetimi onayladı. Beni havacı sınıfına ayırdı. (...) İnsan oturduğu yerde, rahat rahat savaşıyor...”¹²⁵

2.3.3.6. İskender Paşa

İskender Paşa, Ömer Seyfettin’in “Teselli” adlı hikâyesinin kahramanıdır. Hikâye, şahın oğlu İsmail Mirza’nın pususuna düşen Erzurum kumandanı İskender Paşa’nın yaşadığı yenilginin ardından ölümle cezalandırılmasını bekleyişi üzerine kuruludur. Yaşadığı yenilgiyle İskender Paşa, Erciş ve Ahlat’ı İran Şahı’nın oğlu İsmail Mirza’ya terk etmek zorunda kalmıştır. İskender Paşa’nın yenilgisi, onun tedbirsizliğinden kaynaklanır. Çünkü kışın Erzurum Kalesi’nin soğuşuna kimse dayanamaz düşüncesiyle askerlere izin vermiştir. Bu da İsmail Mirza karşısına az sayıda askerle çıkmasına ve yenilmesine yol açmıştır:

“Kışın Erzurum Kalesinde çok adam barınamaz” diye izin vermiş. Mirza İsmail’in geleceğini hiç düşünmemişti. Elinin altındaki asker pek azdı.”¹²⁶

İskender Paşa, yaptığı tedbirsizlikten dolayı kendisini suçlar ve yaşadığı yenilgi nedeniyle padişah tarafından ölümle cezalandırılacağını düşünmektedir. Ona

¹²⁴ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri*-7, 109-110.

¹²⁵ Seyfettin, *a.g.e.*, 111-112.

¹²⁶ Seyfettin, *a.g.e.*, 34.

göre kabahati o kadar büyüktür ki, arınması için ölümle cezalandırılması gerekmektedir:

“Kabahati büyüktü!... Affolunamayacak derecede büyüktü! Bu kabahati ancak ölüm temizleyebilirdi.”

Fermanımızı getirenlerin buraya pek yaklaştıklarında (...) haber ver. Eğer uyuyorsam uyandır, aptes alayım. Namaza durayım. Ben tehiyatta otururken, cellat, aldığı emri yapsın. Vasiyetim budur.”¹²⁷

İskender Paşa, öldürülmeyi beklerken padişahın gönderdiği hediye olan som altından olan bir kılıç ile teselli bulur:

“(İskender Paşa) Kâhyasının fısıldayan sesini bir nara gibi işitti. Vasiyetini onlara söylüyordu. (...)”

“Ne emir almış iseniz hemen yapın.”(...)

“Size hattı şerifle padişahımızın ihsanları var, paşam!” (...)

“İki cihanda yüzün ak olsun. Şahoğlu askeriyle senin dengin değildi. Ancak ispatı vücut ettin. Ve bahadırılıkta hata etmedin. Zafer ve yenilgi ancak Tanrının iradesine bağlıdır. Hatırın hoş tutasın...”¹²⁸

İskender Paşa, hiç beklemediği bu hediye ve tavır karşısında hayretini gizleyemez:

“Gözlerine inanamadı. Sevincinden ölecekti. Padişah, eski kahramanlıklarını hatırlıyor, uğradığı yenilgi felaketi için teselli veriyor, üzülmesin diye kendisine bir hil’at, bir altın kılıç, bir murassa topuz ihsan ettiğini yazıyordu.

İskender Paşa, ansızın dirilmişti. Yalnız kalınca gülümsedi. Gerindi. Esnedi. Yavaş yavaş sedire doğru yürüdü. Bohçayı açtı. Düğmeleri elmastan, ağır, sırmalı erguvanı bir hil’at... Uzandı, kılıcı eline aldı. Sapiyla kını som altındandı.”¹²⁹

2.3.3.7. Kuru Kadı, Deli Mehmet, Deli Hüsrev

“Başını Vermeyen Şehit” hikâyesinde 16. yüzyılda Zigetvar kalesinin düşman askerlerince kuşatılması ele alınır. Burada yer alan “Kuru Kadı, Deli Mehmet, Deli Hüsrev, halk hikâyelerinde ve diğer destanlarımızda rastlanan, delilikle veliliğin birleşmesinden doğan olağanüstü tiplerdir. Bir çeşit derviş, bir çeşit Alp Eren tipleri..”dir bu kişiler.¹³⁰ Kuru Kadı, kuşatma altına alınan Grijgal palangasından sorumludur. Dinine ve ibadetine son derece düşkün bir kişidir. Asker olmadığı halde

¹²⁷ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-6*, 34.

¹²⁸ Seyfettin, *a.g.e.*, 37.

¹²⁹ Seyfettin, *a.g.e.*, 37; 38.

¹³⁰ N. Y. Gençosmanoğlu, “Ömer Seyfeddin'in Hikâyelerinde Destan Unsurları”, *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, 23, 257, 1995, 12.

muharebelere katılan Kuru Kadı'nın askerî başarısının altında imanı ve cesareti yatmaktadır:

“Sabahtan akşama kadar namaz kılar, zikreder, geceleri hiç uyumazdı. Daha yatıp uyduğunu kalede gören yoktu.
(...) esmer, zayıf yüzünü buruşturdu: (...) Gayet sert, gayet titiz, gayet sinirli bir adamdı. Adeta deli gibi bir şeydi. (...) Vali Ahmet Bey ona “bizim yarasa” derdi. Zavallının “daüsseher” denilen hastalığını kerametine de yoranlar vardı.”
Şimdiye kadar, asker olmadığı halde, her muharebeye girmişti. Birkaç bin yeniçeriyle dört beş topu olsa... bir gece içinde şu kaleyi alıvermek işten bile değildi!”¹³¹

Kuru Kadı, palangayı kuşatmak için gelen sayıca üstün olan düşman karşısında sayıca çok az olmalarına rağmen savaştan muzaffer çıkacaklarına emindir:

“Kuru Kadı, uzakta,...yavaş yavaş ilerleyen düşman alayına dikkatle baktı. (...) Binden fazlaydılar. Halbuki hisardaki gaziler? Kendisiyle beraber yüz on dört kişi... “Ama, yine haklarından geliriz!” dedi.”¹³²

Kuru Kadı'nın askerleri arasında Deli Mehmet ve Deli Hüsrev lakaplı iki gözü kara derviş bulunmaktadır. Hikâyede Deli Mehmet ve Deli Hüsrev şöyle anlatılır:

“Serhat muharebelerinde, hayale sığmayacak yararlılıklarıyla masal kahramanları gibi inanılmaz bir şöhret kazanan bu iki deli, hiçbir nizam, hiçbir kayda, hiçbir zapt ve rapta girmeyen, dünya şerefinde gözleri olmayan Anadolu dervişlerindendi.
Her zaferden sonra kumandanları onlara rütbe, hil'at, murassa kılıç gibi şeyler vermeye kalkınca, gülerler, “İstemeyiz, fani vücuda kefen gerektir. Hil'at cahilleri sevindirir...” derler, (...)”

Grijgal Palankası'na saldırmak için gelen düşmana hücum etmeden önce Kuru Kadı ile Deli Mehmet arasında şu şekilde bir diyalog geçer:

“Kuru Kadı, “Yarabb-el-âlemin...” diye ellerini kaldırdı. Bir duaya başlayacaktı. Deli Mehmet yalnızkılıç karşısına dikildi. Palabıyık, gök gözlü, geniş beyaz çehresi, yeni doğmuş bir ay gibi parlıyordu:
“Duayı bırak, efendi” dedi, “gâzâ duadan üstündür. Gel.. Lütfet. Bize şu kapıyı aç. (...)” dedi.
Kuru Kadı eliyle hisarın kapısını açtı. Grijgal gazileri “Allah, Allah” naralarıyla müthiş bir çöl fırtınası gibi fişkırdılar.... Kollardan birisine Deli Hüsrev, birisine Deli Mehmet baş olmuştu.”¹³³

¹³¹ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-3*, 25; 26; 27.

¹³² Seyfettin, *a.g.e.*, 27.

¹³³ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-3*, 27,28,29,30.

Bu savaşta Deli Mehmet, şehit düşmüş ve başı düşman tarafından bedeninden ayrılmıştır. Bunu gören yakın arkadaşı Deli Hüsrev, “ “Mehmet, Mehmet!... Canını verdin!... Başını verme Mehmet!...” diye bir nara atar. Bu narayı duyan Kuru Kadı, yerde yatan bedenini Deli Mehmet’e ait olduğunu anlar. O anlardan sonra Kuru Kadı, yalnızca kendisinin gördüğü olağanüstü bir sahneye şahit olur. Deli Mehmet’in başı kesilmiş cansız vücudu birden yerden kalkarak kestiği başı götüren at üstündeki şövalyeyi bir vuruşta yere sermiştir. Deli Mehmet’in kesik başı şövalyenin elinden yere düşer. Başını yerden alan Deli Mehmet, olduğu yere uzanır:

“Kuru Kadı, “Vah, Deli Mehmet’miş!” diye olduğu yerde dikildi kaldı. Durur durmaz, o an, kırk adım kadar yaklaştığı kesik başlı şehidin yerden fırladığını gördü. Nefesi tutuldu. Şaşırıldı. Bu başsız vücut uçar gibi koşuyordu. Kendi kellesini götüren zırhlı şövalyeye yetişti. Eliyle öyle bir vuruş vurdu ki... lanetli hemen yüksek atından tepesi üstü yuvarlandı. Götürmek istediği baş elinden yere düştü. Deli Mehmet’in başsız vücudu canlıymış gibi eğildi. Yerden kendi kesik başını aldı. Hemen oracığa yorgun bir kahraman gibi, uzanıverdi. Bunu Kuru Kadı’dan başka kimse görmemişti!”¹³⁴

Kuru Kadı, Deli Mehmet’i olduğu yere gömdürür, herkesi uzaklaştırdıktan sonra başında Yasin okur. Bu esnada Deli Mehmet’in mezarını nurani yeşil bir ışık sarar. Bu nurani ışık içinde bir melek, Deli Mehmet’in boynuna sarılmış, hem başını okşayıp hem de açık alnını öpmektedir:

“Kuru Kadı... Şehid Deli Mehmet’in cesedini kendi buldu. Kesik başı koltuğunda, uyur gibi, sakin yatıyordu. Olduğu yerde gömdürdü. (...) Kuru Kadı okurken, önündeki mezarın birden yeşil nurlarla tutuştuğunu gördü. (...) Bu yeşil nurun içinde Deli Mehmet’in kanlı boynuna sarılmış beyaz kanatlı bir melaike, hem onu nurdan elleriyle okşuyor, hem açık alnını öpüyordu. Bu sıcak, bu yeşil nur büyüdü, taştı, bütün alem bu nurun içinde kaldı. Kuru Kadı’nın gözleri kamaştı. Ruhu yandı. Kendinden geçti.”¹³⁵

Bu manzaraya şahit olan Kuru Kadı, artık meczuplara özgü bir hal alır. Gördüklerini daha fazla içinde tutamayan Kuru Kadı, mezarda gördüklerini anlatır. Bundan sonra nurani ışığı bir daha göremez ve durumu daha da kötüye gider. Bunu sebebini Deli Hüsrev’e soran Kuru Kadı, şahit olduklarını onun da gördüğünü öğrenir. Deli Hüsrev, bu olanları yalnızca ikisinin görmesini, şehit olacaklarına yorar. On iki sene sonra Zigetvar Kalesi’nin fethinde her ikisi de şehit olur:

---

¹³⁴ Seyfettin, *a.g.e.*, 33-34.

¹³⁵ Seyfettin, *a.g.e.*, 35.

“On iki sen sonra...

Zigetvar'ın zaptı akşamı yaralıları toplanırken, meşhur kahraman Deli Hüsrev'in –bir gülleyle parçalanmış- cesedi yanında, uzun boylu, ak saçlı, ak sakallı, yeşil cübbeli bir şehit buldular. (...) Üzerinde hiçbir silah yoktu. Yarası neresinde olduğu belli değildi. Günlerce süren kuşatma esnasında kimse böyle bir adam görmemişti...”¹³⁶

2.3.3.8. Binbaşı Radko Balkaneski

“Beyaz Lale” adlı hikâyede öne çıkan kişi, Binbaşı Radko Balkaneski'dir. Balkan Savaşları ile yönetim kabiliyeti zayıflayan Türklerin idaresindeki Bulgar yöresinde görevlendirilen Binbaşı Radko'ya Türklerin katledilmesi için emir verilmiştir:

“Balkan Savaşından sonra bazı Türk köyleri bozguna uğramıştır.

Şehrin yağmasını ahalinin katliamın intizam ve usul dairesinde idare etmek, (...) merkez kumandanı tayin edilen Binbaşı Radko Balkaneski'nin vazifesiydi. (...)

“Merhamet hakiki bir erkeğin üzerinde pek çirkin durur. Onu alçaltır. Biz, büyük Bulgaristan için çalışıyoruz.”¹³⁷

“ (...) gayet mükemmel tahsil ve terbiye görmüş bir gençti. Lise öğrenimini İstanbul'da Galatasaray Sultanisi'nde bitirmiş, bin dokuz yüzde Sofya harp okulundan erkânıharplikle çıkmış, birkaç sene sonra yedek orduya geçmişti. (...) Babasının bitmez tükenmez denilen parasıyla yaşıyor, hayatının bir kısmını çılgın eğlencelerle, bir kısmını da milli işlerle, yani Makedonya teşkilatıyla, bomba amirliğiyle geçiyordu. Bekârdı. (...)

(...) Güzel ve mütenasip vücudu vardı. Boyu uzundu, yalnız biraz fazla semizdi. Sol kolunu yürürken ve ayakta dururken hep kalçasına dayardı. Az lakırdı söyler, sık ve siyah kaşlarının altında asla kırpmadığı iri, parlak, sabit ve siyah gözlerini hep önüne diker, (...)¹³⁸

Radko, Balkan Savaşları'nı fırsat bilip Türklere işkence ederek zayıf ve sahipsiz olanlarını Hristiyanlaştırmak dâhil olmak üzere çeşitli planlar yapmakta ve uygulamaktadır:

“Serez'de Türkler çok zengindiler. Şimdi bunların kaçamayanları toplanacak, evvela işkence ile kasalarındaki ve bankalardaki paraları alınacak, sonra fidye gibi bütün mülkleri Bulgar mekteplerine verdirilecek, en nihayet hepsi vaftizlenip Hristiyan yapıldıktan sonra öldürülecekti.”

¹³⁶ Seyfettin, *a.g.e.*, 38.

¹³⁷ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-4*, 16.

¹³⁸ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-4*, 10; 11.

“Kendisine Cuma’dan, Osenova’dan seçilen on dört-on beş yaşında dokuz tane kız getirmişlerdi. Çadırda giysilerini soydurdu, vücutlarına baktı, beğenmedi. (...)

“Radko, sabahleyin geçerken atının üzerinden yolun kenarındaki hendekte bu kızların süngülenmiş ölülerini görmüştü...”¹³⁹

Radko, işgal için gittiği şehirde yapacağı zulüm ve işkence için daha önce planladığı şeyleri uygular ve ona göre emir verir:

İşte Serez’e gireli iki saat olmuştu. (...)

1- En büyük iki fırın yarım saate kadar yakılıp hazırlanacak. (...)

2- En zenginler yarım saat içinde ayrı bir binaya toplanacak. (...)

3- Camilerin içindeki bütün eski halılar, antika seccadeler, (...)

4- Şehrin en meşhur büyük camii olan Sultan Camiin mümkün olduğu kadar süratle minaresi yıkılacak.”¹⁴⁰

Radko emrindeki askerlerle topladığı kadın ve kızlara akla gelmeyecek zulümler eder ve onursuz davranışlarda bulunur. Radko ve beraberindekiler masum ve savunmasız insanları diri diri yakacak kadar cani, sadist ve iğrençtir. Radko, kendisini ilah addedecek kadar da inançlara saygısızdır:

“Radko, bunlara gülerek ve yavaş yavaş:

-Görüyorsunuz be hanımlar,...Soyununuz. Fistanlarınızı, gömleklerinizi, donlarınızı, çoraplarınızı atınız. Çırçıplak kalınız. Üzerinizde yalnız saçınız kalsın. (...)

Komitalar dipçiklerle vuruyorlar, çarşaflarını, yeldirmelerini yırtıyorlar, fakat bir tane olsun soyamıyorlardı.(...)

Radko. Bu narin kadının başına dehşetli bir yumruk indirdi. Yere devirdi ve:

-Allah benden korksun... diyerek hâlâ susmayan çocuğu ocağın içine fırlattı.(...)

Gözleri fırlayan mahkûm son kalan kuvvetini kısık sesine veriyor:

-Allah, Allah, Allah!., diye kıvranıyordu.

Radko gülerek:

_Allah benim, Allah benim! diye kurbanına cevap veriyordu.”¹⁴¹

Radko, yaptığı işkence, barbarlık ve reva gördüğü sadistliği kadınlara gösterir, onlardan istediğini seçerek iğrenç emellerine alet eder. Tespit ettiği kadınlardan biri de Hacı Hasan Efendi’nin Lâ’lî adlı güzeller güzeli kızıdır: “Radko, en güzel kızların isimlerini yazdığı cetveli süzdü. Beyaz hanesinde adı en ziyade

¹³⁹ Seyfettin, *a.g.e.*, 11; 12; 13; 14.

¹⁴⁰ Seyfettin, *a.g.e.*, 24-28.

¹⁴¹ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-4*, 28-32.

tekrarlanan “Lâle Hanım, Hacı Hasan Beyin kızı” idi. (...) Dünya güzeli Lâle Hanım,” demişti. (...)”¹⁴²

Öyküde Lâ’li hakkında şu ifadeler kullanılır:

“(..).beyaz yüzlü, uzun boylu, sık ve kıvrıkcık kirpikli, siyah gözlü küçük ve pembe burunlu, gül tomurcuğundan daha hareli olan küçük ağızlı. (...) İyi yetiştirilmiş kültürlü bir kızdır. (...)”¹⁴³

Radko, Hacı Hasan Bey’in evine gitmeyi ve Lâ’li’yi elde etmeyi kurgulamıştır. Ancak işler umduğu gibi gitmeyecektir. Lâ’li, namusunu korumak bahasına ölümü tercih ederek intihar eder:

“(Lale) ..güzel olduğu kadar kuvvetli idi. On dokuz yaşının verdiği çeviklikle düşmana (Rodko’ya) dayanıyor, onunla boğazlaşabiliyordu. (...)”

“Hayır, hayır, hayır! Ama nasıl kurtulacaktı! Kuvveti bitmiş, kımıldayacak hali kalmamıştı. (...)”

“Lâ’li, -Azıcık dur... Üşüyorum. Şu pencereyi kapayayım da öyle (...)”

Ve bir anda gözle görülmeyecek derecede ani bir hareketle orada kayboldu. Sanki uçtu...

(Rodko) Bahçeye çıktı. Lâ’li’nin üzerine atıldı (...) Nabızlarını tuttu. Eğildi... Kulağını koydu... Dinledi. Hiç çarpmıyordu. Ölmüştü.”¹⁴⁴

Ömer Seyfettin, bu öyküsünde can veren Radko ile Müslüman-Türklerin ırzına göz diken gayrimüslimlerin, Lâ’li ile de namusu için canını hiçe sayan gözü pek Müslüman-Türk kadınlarının birer örneğini verir.

2.3.4. İlim Adamları

2.3.4.1. Doğan

Doğan, “Büyücü” adlı hikâyenin başkişisidir. Büyücü Doğan, Şam’da medrese eğitimi görmüş beyaz sakallı, beli bükük ihtiyar bir ilim adamıdır. Kimseyle konuşmadığı için halkın merakını celbetmiş, halk tarafından şehirde meydana gelen olumsuzlukların tek sebebi olarak görülmüştür. Hikâyede Doğan, şöyle anlatılır:

Doğan, kendisi hiçbir orduya girmemiş, gençliğini medresede geçirmiş. Dımışk’tan hiç ayrılmamıştı. Etrafı yüksek duvarlarla çevrili büyük bir bahçenin ortasındaki harap evinde yalnız oturuyordu. Çoluk çocuğa karışmamış, kitaplarının üstünde ihtiyarlamıştı. İhtiyar bir hizmetçisi vardı.(...) Kendi dışarıya hiç çıkmaz, kimseyle görüşmez, kimseyle tanışmazdı. Ama bütün mahalle, hatta bütün şehir halkı yine onunla

¹⁴² Seyfettin, *a.g.e.*, 40.

¹⁴³ Seyfettin, *a.g.e.*, 40,41.

¹⁴⁴ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-4*, 42,44,46,48,57.

meşguldü.(...) Kuraklığı, fırtınaları, yangınları, kavgaları, cinayetleri hep o... “Büyücü Doğan” yapıyordu. Ahalisiyle selam sabah etmediği Dımaşk’ın ruhunda, yıllar geçtikçe, Doğan dayanılmaz bir elem olmuştu. Büyük küçük, herkes onu ayıplıyor, lanetler yağdırıyordu. Yanılıp da bir gün dışarı çıksa, ihtimal üzerine atılıp parçalayacaktı.¹⁴⁵

Halk, Doğan’ı merak etmekte biraz haklıdır. Bu merak, beraberinde korkuyu getirir, bu yüzden de Sultan’dan Doğan’ın sürülmesini isterler:

“Meraklarında biraz haklıydılar. Çok defa sakin, beyaz duvarların arkasından yerleri sarsan patlamalar duyulurdu. Çocuklar, kadınlar, gençler sokakta küme küme dururlar, sık fıstık ağaçlarının tepelerinden havaya tüten kırmızı, sincabi, mor, yeşil dumanları korka korka seyrederdiler. (...) Katlinin vacip olduğundan" dem vuruyorlardı. Şehirde her felaketi onun uğursuzluğuna yormak âdetti. Kuraklığı, fırtınaları, yangınları, kavgaları, cinayetleri hep o... “Büyücü Doğan” yapıyordu.”¹⁴⁶

Büyücü Doğan, halkın isteği üzerine hiç kimseye bir zararı ve kötülüğü dokunmamasına rağmen Salahattin Eyyübi’nin emriyle şehirden sürülür:

Halkın mahiyetini bilmediği şeye kin bağlaması tabii idi. Bu zavallı adam, kırk senedir, merak ettiği bir noktaya ömrünü hasretmişti. İşte onu anlamaya çabalıyordu. Başka bir kabahati yoktu. Fakat Salahaddin,

“canına dokunmayalım. Buradan çekilip gitsin...” kararını verdi.”¹⁴⁷

Sultan, Kudüs’le beraber civar yerleri fethetmeye başlamış ancak, Akka şehrini bir türlü zapt edememiştir. Roma-Cermen İmparatorluğu şehri olanca gücü ile savunmaktadır. Daha sonra büyücü Doğan’ın yaptığı anlaşılın humbaralarla kale burçları tahrip edilerek Akka fethedilmiştir. Sultan büyücü Doğan’ı taltif etmek istese de o reddetmiş, bunu Allah rızası için yaptığını beyan etmiştir:

“Artık Akkâ’yı kurtarabilmek ümidi sönüyor gibiydi!

(...) Hırsından kıvranan Salahaddin, bir sabah burçların birisinin tutuştuğunu gördü. Gözlerine inanamadı. Atının üstünde doğruldu. Sağ elini gözlerine siper yaptı. Dikkatle baktı. (...)

Bu kuleleri biz yanmaz biliyorduk. Nasıl yaktınız?” diye sordu.

“Evvela yakamadık sultanım! Melunlar, sirkeyle çamurla her tarafını

¹⁴⁵Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-2*, 31-32.

¹⁴⁶ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-2*, 31- 32.

¹⁴⁷ Seyfettin, *a.g.e.*, 33-34.

sıvamışlardı. Kale içinde bir ihtiyar garip çıktı: ‘Bana istediğimi veriniz, bu burçları yakayım’ dedi. Ne istedi ise verdim; nefit, kireç, pamuk, kil... Bir ay içinde üç bin tane humbara döktü. On beş gün de çalıştı, yedi oluklu, hiç görülmemiş bir mancınık yaptı. Bu sabah, ‘Artık işim bitti, isterseniz yakayım’ dedi. ‘Haydi yak’ dedim. Yaktı.”¹⁴⁸

“Akkâ’nın minnettar ahalsi, kendilerini ölümden, esirlikten kurtaran muhterem vücudu başlarında taşıyorlardı.

“Ya sultan! işte bizi kurtaran!” diye bağrışarak yaklaştılar.”

Sultanın arkasından, atlılar arasındaki Şamlılar bir ağızdan,

“Büyücü”

“Büyücü Doğan”

“Büyücü Doğan bu!” diye haykırıştılar.¹⁴⁹

Salahaddin, atından atladı, ihtiyara doğru birkaç adım attı,

“Doğan! Sana bir deve, yüz bin dinar, hem de bütün Kerk malikânelerini ihsan ettim. Daha ne istersen söyle... Emirlik, hâkimlik, ne istersen...” dedi.

“Ben bir şey istemem.”

“Ben bu hizmeti Allah rızası için yaptım. Ödülümü ancak Allah’tan isterim!” dedi.¹⁵⁰

“Sultan kalın kaşlarını çattı. Başını salladı: “Hizmetin büyüktür! Sen burçları yakmasaydın Akka mutaassıpların eline düşecekti. Akka düşünce, biz İslâmîler, Suriye’de tutunamayacaktık.”¹⁵¹

2.3.5. Milli Bilinci Oluşturmada Öne Çıkarılan Kişiler

2.3.5.1. Primo Türk Çocuğu (Oğuz) ve Kenan

“Primo Türk Çocuğu” adlı hikâyede anne tarafından İtalyan, baba tarafından ise Türk olan bir çocuğun “Türk” olma arzusu anlatılmaktadır. Selanik’te yaşayan Kenan, Türk’tür ancak Avrupa’da aldığı eğitim onu Türklük değerlerinden uzaklaştırmıştır:

“Kenan tekrar davet edildi... Tarihleriyle, eserleriyle, ananeleriyle, kahramanlıklarıyla şöret kazanan, daha Abbasiler zamanında batıya üşüşmeye başlayan milyonlarca Türkü, Karamanlıları, Selçukluları, Akkoyunluları, Karakeçilileri unutarak, Osman hanedanının zuhurundan birkaç sene evvel Rumeli’ye, Vardar Vadisine geçen bahadır Türklerin varlığını inkâr ederek, o da Türkiye’de hiç Türk bulunmadığını tasdik etti.”¹⁵²

¹⁴⁸ Seyfettin, *a.g.e.*, 36-37-38.

¹⁴⁹ Seyfettin, *a.g.e.*, 39.

¹⁵⁰ Seyfettin, *a.g.e.*, 40.

¹⁵¹ Seyfettin, *a.g.e.*, 40.

¹⁵² Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-6*, 91.

Kenan, Selanik'te bulunan İtalyan Mason Locası'na üyedir. Grazia adlı İtalyan bir kadınla evlenebilmek için başta Grazia'nın doğacak çocuklarını İtalyan ahlakı ile yetiştirilmesi olmak üzere öne sürdüğü bazı şartlarını kabul etmiştir. Buna göre; “Kenan, evlilikten evvel iratlarını satacak, kızına beş bin lira verecek, Türk âdetlerine sadık kalmış mutaassıp akrabalarıyla asla münasebet ve ülfette bulunmayacak, doğacak çocukları İtalyan terbiyesi görececek ve İtalyan olacak... Grazia her hususta serbest bulunacak...”¹⁵³

Sonunda Grazia ile evlenen Kenan'ın bu evlilikten Primo ve Sekundo adlı iki erkek çocuğu dünyaya gelmiştir. Çok geçmeden Sekundo hastalanıp öldüğünden Primo tek çocuk olarak kalmıştır:

“Kenan beydi... Yabancı ve Levanten localarında, tutuculuk ve hayvanlık denilen Türklükten nefretiyle, Türklüğe yani medeniyetsizliğe karşı olan garazıyla, Avrupa terbiye kaidelerindeki bilgi ve maharetiyle, nazikliğiyle, şen ve şuhluğu ile meşhurdu. Tahsilini Paris'te bitirmişti. On, on bir sene evvel memleketine dönünce -her Paris'ten gelen gibi o da- dolgun bir maaşla İzmir'e gitmiş, orada âşık olduğu güzel bir İtalyan kıızıyla evlenmişti...”¹⁵⁴

Evliliğinin üzerinden on yıl geçen Kenan, medeniyet adı altında Avrupa'nın uyguladığı politikaları tasvip etmemeye başlamış, Türklüğünden utandığı için pişmanlık duymaya başlamıştır:

Birden Bursa'daki çocukluğunun geçtiği baba evini hatırladı; (...)

Babasının odası gözünün önüne geliyordu. Buraya selamlık da derlerdi. Alçak sedirler ve kalın halılarla döşeli olan bu geniş oda, vişne rengindeki perdeleriyle biraz karanlıkça idi. Duvarlarda iğri ve altın kakmalı kılıçlar, kamalar, piştovlar asılı idi.(...)

Hatta bir gün babası bu kılıçlardan bunu indirmiş, kınından çıkararak ona birtakım siyah lekeler göstermiş,

“Bunlar ne? Biliyor musun?” diye sormuştu.

O, ne olduğunu anlamayarak,

Çok kirlenmiş, temizletelim...” cevabını verdiğini halâ duyuyor gibi oluyordu; o vakit babası gülümsemiş ve büyük eliyle minimini sırtını okşayarak,

---

¹⁵³ Seyfettin, *a.g.e.*, 91-92.

¹⁵⁴ Seyfettin, *a.g.e.*, 80.

Hayır oğlum” demişti, “bunlar kir değil... Bunlar düşman kanı... Bu kılıç bize dedelerimizden kaldı. Babam da, ben de onunla harbe gittik. Bu kılıç yedi savaş gördü. Üzerindeki düşman kanı en büyük kıymetidir, temizlenmez...”¹⁵⁵

Kenan, her an patlak verecek savaştan ve İtalyanların Türkiye’ye işgal için geleceğinden dolayı güvenli biri ile hareket etmeleri gündeme gelince karısı Grazia’ya isterse İtalya’ya gidebileceğini ancak kendisinin Selanik’te kalacağını, daha da ötesi Grazia’ya kalmayı tercih etmesi durumunda Türk gibi yaşayacaklarını, aksi halde boşanabileceklerini ifade etmiştir. Grazia duydukları karşısında çok şaşırmıştır:

“İşte sana teklifim. Buradan gider ve İtalyan kalırsan, bil ki artık aramızda hiçbir bağ yoktur. Benimle yaşamak, evimizi bozmamak istersen tamamıyla Türk olacaksın! Babanı, memleketini, âdetlerini, dostlarını unutacaksın! İsmi değişecek! Çarşaf giyecek, Türkçe öğrenecek, bir harf İtalyanca söylemeyeceksin... İşine geliyorsa razı ol. Yok gelmiyorsa serbestsin!”¹⁵⁶

Bu olayı kapı deliğinden dinleyen Primo, yaşı küçük olmasına rağmen kendisini sorgulamaya başlar. Okulda arkadaşlarının Primo’ya Türk olduğunu söylediklerinde onlara kızmış, ancak sonradan o da babası gibi Türk olduğunun bilincine varmaya başlamıştır:

“Senin baban Türk değil mi?”

Primo kızardı.

“Niçin soruyorsun?”

“Soruyorum, neye inkâr ediyorsun? Senin baban Türk mühendisi değil mi?”

“Evet...”

“O halde sen de Türksün.”

Primo Türkçe bilmiyordu, Orhan Fransızca söylüyordu. Ona elindeki Genç Türklerin açıklamasını tercüme etti. Şimdi Türklerle İtalyanların savaştığını anlattı. Anlatırken coşuyordu; Türkler dünyanın en cesur, en asil, en güçlü bir milleti idi. Asırlarca bütün Asya’ya hâkim olmuşlar, Attila Avrupa’yı ezmiş, köpek gibi inletmişti. Türkler medeniyet yollarını açmış, her yere kahramanlık, temiz kan, saf ahlak, yemlik ve dürüstlük götürmüşlerdi. (...)

Bahçeden çıktılar. İleride, İttihat ve Terakki Kulübü önünde dehşetli bir kalabalık gördüler, Primo bu kalabalığı dört beş bin kişi tahmin etti. Orhan durdu. Baktı.

---

¹⁵⁵ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-6*, 95-96.

¹⁵⁶ Seyfettin, *a.g.e.*, 107-108.

“Bir şey var galiba, haydi oraya gidelim!” dedi. Primo tereddüt ediyordu. Orhan ona cesaret verdi; “Korkma, sen Türksün! Türkler hiçbir vakit, hiçbir yerde, hiçbir şeyden korkmazlar...”¹⁵⁷

Primo, babasının Türk olmasından dolayı övünç duymaya başlamış, annesi ile babası arasında babasının yanında durmaya karar vermiştir. Annesi İtalya’ya dönmeye karar verdiğinde Primo'nun nerede kalmak istediğine kendisinin karar vermesini istenmiştir. Primo, bozuk Türkçesi ile kararını ifade ederek bir Türk olarak babasının yanında kalmayı yeğlemiştir.

“Primo asla İtalyan olmayacaktı. Mademki babası Türktü! O da Türktü... Geri çekildi. Eliyle alnını tuttu. Annesi Türk olmaya tenezzül etmez de o İtalyan olmaya sanki tenezzül mü ederdi? (...)

-Yavrum biliyorsun ya” dedi, “şimdi savaş var. Annenle biz artık bütün bütüne ayrılıyoruz. Sen benimle beraber burada kalmak, Türk olmak mı istersin? Yoksa annenle İtalya’ya gidip İtalyan olmak mı?” Primo oturduğu yerden şiddetle fırladı. Grazia ve Kenan ne yapıyor diye birbirlerine bakiştılar. Ellerini kalçalarına dayamış, facia ve heyecan tavrıyla bir annesini bir babasını süzdü ve gayet bozuk bir Türkçe ile, “Ben... Turko çocuk... Ben, yok İtalyano.. Ben burda... Ben çocuk Türk...” diye haykırdı.¹⁵⁸

Annesi, babasından boşanarak İtalya’ya gitmesi ile Primo, Türk tarihine ilgi duymaya başlamış, babası ile daha fazla vakit geçirir olmuştur. Primo'nun isteği ile evde Türk hizmetçiler çalışmaya başlamış böylece Türkçe öğrenmesi kolay olmuştur. Primo, ismini Oğuz olarak değiştirmiştir:

“Bir ay içinde Türkçeyi öğrendi. Bu ne güzel bir dildi... Yavaş yavaş gazeteleri bile okumaya başladı. Bir gün babası, “Primo, sana bir Türk ismi koyalım!” demişti. Hemen sevinerek razı oldu:

“Koyalım, Enver mesela...”

“Bu Türkçe değil.”

“Öyleyse Niyazi...”

“O da değil.”

“Tuhaf, şaka ediyorsun baba... Türklerin kullandıkları bu adlar nasıl Türkçe olmaz?” diye güldü.

Ve babası kendisi ile eğleniyor zannetti, Ciddileşti. Kaşlarını çattı. Kollarım göğsünün üzerine çaprazladı. Dik dik baktı. Babası onun sertliğini bozmak istiyor gibi kucağına çekti:

“Şaka etmiyorum, yavrum, bu adlar Türkçe değil.”

“Ya nece?”

“Arapça.”

“Türkçeler başka mıdır?”

¹⁵⁷ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-6*, 102-103-104.

¹⁵⁸ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-6*, 109- 110.

“Ne gibi?”

“Mesela Oğuz, Turhan, Orhan, Cengiz, Turgut, Alp ve saire.”

“Oh Oğuz, Oğuz koyalım...” diye ellerini çırpıtı” (...)

Babası tekrar onu kucakladı. Öptü:

“Sen bir aslansın yavrum, aslan bir Türk.” dedi.”¹⁵⁹

Selanik kentinin Rumlara bırakılacağını duyduğunda Primo (Oğuz), çok kızmıştır. Rüyalarında Türklerin kahramanlıklarını görmeye başlamıştır. Bir gün Yunan subayı, hakkında soruşturma olduğunu söyleyerek babasını karakola götürerek gözaltına almıştır. Cesur bir Türk çocuğu olarak Primo, babasının intikamını almaya karar verir. Evlerinde saklı bulunan silahı akşam yanına alarak ertesi günü heyecanla beklemeye başlamıştır:

“Primo,

“Ne?” diye haykırdı. “Muharebe bitti mi?”

“Evet bitti.”

“Nasıl bitti?”

“Bu akşam yüzbaşı bey geldi. Evdekilere korkmamalarını söyledi. Bizim paşa ile Yunanın paşası konuşmuşlar.”

“Ey sonra?”

“Sonra Selânik’i teslim edecekler.”

“Muharebesiz mi?”

“Muharebesiz...”

Primo:

“Vay alçaklar vay!..” diye haykırdı.” (...)

“Bahçede düşman jandarmaları, Giritliler duruyorlardı. (...)

Bir Yunan zabiti ayakta babasıyla görüşüyordu. Dinledi.

“Hükümetimiz sizin için tahkikat yapıyor. Bu tahkikatın bitimine kadar hapsolunacaksınız. Korkmayınız. Hayatınız tehlikede değildir” diyordu.

Babası sapsarıydı. Yoksa korkuyor muydu? Ama niçin babasını hapsedeceklerdi?

Primo,

“Ben de geleceğim, ben de...” dedi. (...)

Daireye kadar Primo’nun gelmesine müsaade etti. “Ondan sonrasına ben karışmam” diyordu.

Babası, zabitin solunda gidiyordu. O da babasının solunda. Giritli jandarmaların yarısı önde gidiyor, yarısı arkada. Birer tane de yanlarda. Ta Beyazkule’ye kadar böyle yürüdüler. Yoldaki Rumlar toplanıyorlar, vahşi hayvanlara bakar gibi, sanki ömürlerinde hiç görmemiş kırk yıllık yabancı imişler gibi, hep onlara bakıyorlar. Rum çocukları köşebaşlarına birikmişler,

“Yuha Türkos, daramatikos!” diye nara atıyorlardı.

“Yavrum, ben birkaç gün kadar mahpus kalacağım, tahkikat bittikten sonra İstanbul için izin verileceğini kumandan vaat etti. Sen eve git, Otur. Her gün buraya beni görmeye geleceksin.”¹⁶⁰

¹⁵⁹ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-6*, 112-113.

¹⁶⁰ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-6*, 123; 136-137.

“Yalıya girdiği zaman âdetâ ortalık kararmıştı. Odasına çıktı. Sevgili silahını tekrar eline aldı. Ve öptü. Eğer o olmasaydı yarın nasıl intikamını alabilir; nasıl Türklüğün ölmediğini, Türk olduğunu bilen Türklerin hâlâ dünyada bulunduğunu düşmana gösterecekti?.. Bu mukaddes aleti doldurdu. Boşalttı. Dipçliğini omzuna koydu. Dışarda muhtelif yerlere nişan aldı. (...) Gece lamba yakmadı. Silahı elinde, hep odasında gezindi. Yarınki zaferini düşünüyordu.”
Yorganı üzerine çekti. “Ah, mümkün olsa da, beni, yarın Türklüğün vazifesini yapacak olan bu mukaddes silahla beraber gömseler...” diye düşündü.¹⁶¹

2.3.5.2. Ahmet Nihat

“Piç” adlı hikâyede Ahmet Nihat adlı bir adamın yaşadığı kimlik bunalımı, mensubu olduğu milliyetten, Türklüğünden, utanması ve bunun yol açtığı aşağılık kompleksi ele alınır. Öykünün başkışisi, okul arkadaşı olan Ahmet Nihat ile yıllar sonra Mısır’da karşılaşır. Ahmet Nihat, dinini değiştirmiş ve bir Türk olmadığını bir Fransız olduğunu iddia etmektedir. Bu durum, Mısır’ın Fransızların denetimine geçmesinden de çok rahatsız olan başkışiyi çileden çıkartır:

“Fakat azizim, ben Türk değilim” dedi. (...)”

“Hayır, Osmanlı da değilim.” (...)

“Soğukkanlılıkla cevap verdi: “Katoliğim ve Fransızım...”

“Tanıdığım Ahmet Nihat Katolik olabilir...Lâkin İstanbul’da doğan, anası Türk, babası Türk olan, Türkçe konuşan bir aileden çıkan, damarlarında Türk kanı akan bir Ahmet Nihat milliyetini değiştiremez. Fransız olamaz.”¹⁶²

Nihat, henüz okul yıllarında kendini Türk hissetmediğini, Müslüman olmadığını hatta arkadaşlarının ona “Fransız Nihat” dediklerini arkadaşına anlatarak bir nevi kendisini savunur:

“Hatırlayınız. Siz, Türkler, bana ‘Frenk Nihat’ derdiniz..., Türklüğe dair ne varsa tahrik eder, Türkçe konuşmayacak kadar nefretimde taassup gösterirdim. (...)”
(...) “...hukuk öğrenimi için Paris’e gittim. Orada kimse bana Türk diyemezdi. Tamamıyla Fransızlaşmışım.”¹⁶³

Ahmet Nihat, başkışiye annesinin Fransız bir doktor ile olan gayrı meşru ilişkisinden olduğunu, Fransız milliyetine mensup olduğunu mutluluk ve gururla

¹⁶¹ Seyfettin, *a.g.e.*, 143-144.

¹⁶² Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-2*, 45-46.

¹⁶³ Seyfettin, *a.g.e.*, 47-48.

anlatır. Ahmet Nihat'in annesinin ölüm döşeğinde söylediği bu gerçeği, etrafına övünerek anlatması, onun ne derece Türklükten nefret ettiğinin göstergesidir. O Türk olmaktansa gayrı meşru bir ilişkiden doğan bir Fransız olmayı tercih eder:

“Annem zayıf bir sesle,(...)”

“Söyleyeceğim şey biraz uzun Nihat, (...)” ölüyorum;...yetişmeseydin, mukaddes bir sır da benimle beraber mezara gidecekti. (...)”

“İşte söyleyeyim: Baban, senin asıl baban değildir.”

“-Benim babam değil mi? Öyleyse babam kim? diye haykırdım.”

“Hasta oldum. ....Nihayet Dubois baktı. Bu bir Fransızdı... Ben bu Dubois'ı sevdim...doktor olduğu için kimse bir şeyden şüphelenmiyordu. Beyoğlu'ndaki evine de gitmeye başladım. Aşkımız bir seneden ziyade sürdü. Ben sana gebe kalmıştım.”¹⁶⁴

Yıllarca içinde yaşadığı kültürü ve annesinin milliyeti olan Türklüğü hakir gören, Avrupalı olmaya çalışan Ahmet Nihat, Fransa'da Mösyö Dubois'i bularak olanları anlatıp adını Pierre Dubois yapar ve hem dinini hem de milliyetini değiştirir:

“Vakit geçirmeden Mösyö Dubois'yı buldum. Anneme bıraktığı adreste oturuyordu. Küçük ve temiz bir köy evi. (...)”

“Bana ismini vermeyi teklif etti...dinimi de değiştirdim. İsmim bugün Pierre Dubois...”

Nihat, Türk olmadığı ve annesinin gayrı meşru ilişkisinden doğan bir Fransız olduğu ile ilgili hikâyeyi anlattıktan sonra arkadaşından beklemediği bir tepki alır.

“Ey azizim, şimdi katıksız bir Fransız olduğumu anladın mı?”

“Anladım, lâkin zaten Türk değilmışsiniz ki... Piçmişsiniz!...” diyerek ayağa kalktım.”¹⁶⁵

---

¹⁶⁴ Seyfettin, *Bütün Hikayeleri-2*, 49; 50; 51.

¹⁶⁵ Seyfettin, *a.g.e.*, 54; 55.

SONUÇ

Ömer Seyfettin, Türk edebiyatında hikâyenin müstakil bir tür haline gelmesinde öncü bir rol üstlenen yazarların başında gelmektedir. Onun hikâyelerinde tarih temi ve bununla bağlantılı olarak tarihi konuların, mekân ve kişilerin yoğun bir şekilde kullanıldığı görülür. Bu açıdan incelenen Ömer Seyfettin'in hikâyelerine dair şu tespitler yapılabilir:

Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde ele aldığı tarihî konular başta; Osmanlının yükseliş dönemi, Tanzimat ve Meşrutiyet'in ilanı ile Balkan Savaşları dönemini ve sonrasını içine alan süreci içermektedir.

Ömer Seyfettin, askerliğini yaptığı Rumeli'de baskı, zulüm ve yıldırımlara, çekilen acılara ve sosyal hayatın olumsuz yönlerine yakından şahit olmuştur. Hikâyelerinde konu edilen tarihî olaylar, daha çok devlet adamları ve halktan seçilen kişilerin yaptıkları kahramanlıklar, savaşlar, şiddet ve zulüm karşısında yaşanan olaylarla birlikte işlenir. Hikâyelerde yazarın toplumsal, sosyal ve siyasi görüşlerinin altında dil bilinci, vatan-millet sevgisi, milliyetçilik ve bunlarla ilişkili ahlaki değerler yer almaktadır.

Destansı unsurların insanlarda hayret ve merak uyandırma boyutlarını hikâyelerine taşıyan Ömer Seyfettin, millî ve tarihî olayları konu edindiği hikâyelerinde sıklıkla bu yaklaşımı kullanmış, böylelikle milletin milli bilincini okuruna aktarabilmiştir. “Başını Vermeyen Şehit” hikâyesi bu açıdan kaynağı, konusu, motifleri ile gerçek bir destan hüviyetindedir. “Kütük” hikâyesindeki Aslan Bey, “Topuz” hikâyesinde adsız Türk elçisi, “Ferman” hikâyesinde “Tosun Bey” gözü pek bir alperen olarak sunulur. Türk milliyetçisi olma temasını “Primo Türk Çocuğu” hikâyesi ile işleyen yazar, her ne kadar farklı bir kültürde yetişmiş ve Türkçeyi hiç öğrenmemiş olsa bile bir Türk'ün özüne dönüşünü çocuğun dünyasından aktarmıştır.

Mensup olduğu milliyetini ve konuştuğu Türkçeyi seven ve İstanbul Türkçesini ustalıkla kullandığı gibi eserlerine aktaran Ömer Seyfettin, dilini herkese öğretmeye, millet ve dil bilinci aşılama çalışmaktadır. Türkçe'ye ve dil bilincine önem veren yazar, hikâyelerinde basit ve anlaşılır bir dil tercih etmiştir. Bu dil

tercihinin altında Ömer Seyfettin'in bir mesaj verme gayretinin olduğu anlaşılmaktadır. Böylece yazarın okurlarını sıkmadan, yormadan, zihinsel karmaşaya itmeden hedeflediği değerleri aktarmaya çalıştığı söylenebilir. Dolayısıyla hikâyelerde geçen konuların ve verilmek istenen mesajların temel eğitim seviyesinde olan öğrencilerin rahatlıkla anlayacağı düzeyde olduğu görülmektedir. Aynı zamanda mesajların oldukça güçlü kişiliğe sahip kahramanların hayatlarından verilen kesitlerle, onların çarpıcı sözleri ve davranışları ile iletildiği göze çarpmaktadır.

Ömer Seyfettin'in hikâyeleri olayların geçtiği mekânlar açısından değerlendirildiğinde; hikâyelerde olayların birden fazla mekânda geçtiği görülmektedir. Mekânlar tarihi olayların yaşandığı bölgeler, kale, saray, otağ ve şehirler olmak üzere çoklu mekânlarda geçmektedir. Yazarın hikâyelerinde mekân tasvirine de önem verdiği görülmektedir.

Ömer Seyfettin'in hikâyeleri, kahramanları açısından değerlendirildiğinde; hikâyelerde kahramanların seçiminde ele alınması öngörülen temanın belirleyici rol oynadığı anlaşılmaktadır. Ana karakter olarak padişahlar, sadrazam ve vezirler, savaşlarda kahramanlık gösteren komutan ve askerler, zulmeden azınlık askerleri ile yazarın kurmaca dünyası içinde şekillenen idealize ettiği kişiler veya çocuklar olmak üzere geniş bir kitlenin temsil edildiği görülmektedir. Ayrıca hikâyedeki kahramanların fiziki özellikleri kadar karakter analizlerine değer verildiği görülmektedir. Hikâyelerde kahramanların öyküye yön verdiği, olayları yönlendirdiği, değişim gücünü elinde bulundurduğu aşikârdır.

Hikâyelerde yer alan şahıslar, genel olarak değerlendirildiğinde samimi bir Müslüman ve bilinçli birer Türk olmaları göze çarpmaktadır. Kahramanlar, genel olarak kutsal değerleri ya da mensubu oldukları millet ya da devleti için canını seve seve feda edebilecek kişilerdir. Hikâyelerde ayrıca Türklüğünü unutan bir milletin tekrar millet bilincine ulaştırılması gayreti görülür. “Kızıl Elma” adlı hikâyede padişahın reayasına kadar herkesin kutsi bir ideal etrafında örgütlenişi ele alınmaktadır. “Kütük” adlı hikâyede Arslan Bey'in hem devlet adamlığı hem de insani değerlere sahip oluşu vurgulanır. “Ferman” adlı öyküde yaptığı kahramanlıklar ve yiğitliği ile nam salmış Tosun Bey'in kendi ölüm fermanını tereddütsüz Niş'e getirip kendi idamını hazırlamasına dikkat çekilir. “Forsa” adlı

öykünün kahramanı olan Kara Memiş'in, uzun esirlik yıllarından sonra özgürlüğe kavuşsa bile evine gitmek yerine oğlu Turgut ile birlikte cenge katılması, Türklük bilincinin önemli göstergesi olarak sunulur. "Kaç Yerinden" isimli öyküde Ferhat Bey, savaşlarda aldığı tam kırk dokuz yaraya rağmen, vatanına hizmet etmekten geri kalmayan Türk kahramanı olarak sunulur. "Pembe İncili Kaftan" hikâyesinde devlet adamında bulunması gereken özellikler, Muhsin Çelebi'nin şahsında ortaya konulur.

Sonuç olarak diyebiliriz ki Ömer Seyfettin'in hikâyeleri; tarihî konu, mekân ve kişi bakımından kayda değer bir malzeme sunmaktadır. Bu bağlamda Ömer Seyfettin, hikâyelerinde özellikle Türk ve Osmanlı tarihinin kahramanlıklarıyla öne çıkan olay ve mekânları tercih ettiği, idealize edilmiş vatanperver ve gözü pek kahramanları kişileştirmesi yönüyle diğer yazarlardan farklı olarak Türk edebiyatında en hamaset yüklü dili kullanmasıyla ayrıcalıklı bir yere sahiptir.

KAYNAKÇA

- Akyıldız A. (2011). “Tanzimat”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XL, (1-10), İstanbul: TDV Yayınları.
- Alangu, T. (2010). *Ömer Seyfeddin Ülkücü bir Yazarın Romanı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Argunşah, H. (1984). *Ömer Seyfettin'in Bütün Eserleri Makaleler I*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Banarlı, N. S. (1971). *Türk Edebiyatı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Cunbur, M. (1992). “Ömer Seyfettin'in Hayatı ve Eserleri”. *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Çetişli, İ. vd. (2007). *II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı*. İstanbul: Akçağ Yayınları.
- Dizdaroğlu, H. (1946). *Ömer Seyfettin*. Ankara: T.D.K. Yayınları.
- Gençosmanoğlu, N. Y. (1995). “Ömer Seyfeddin'in Hikâyelerinde Destan Unsurları”, *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, 23 (257).
- Gözler, M. F. (1976). *Bütün Yönleriyle Ömer Seyfettin*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Huyugüzel, Ö. F. (1984) “Ömer Seyfettin'in İzmir Yılları ve Bu Devrede Yazdığı Hikâyeler”. *Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfettin*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Kaplan, M. (2004). *Hikaye Tahlilleri*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Koç, M. (2018). “Ömer Seyfettin'in Eserlerinde II. Meşrutiyet ve İttihat ve Terakki”, *Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*. Ankara: Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanlığı. S.47. <http://bilig.yesevi.edu.tr> (Erişim Tarihi:01.10.2019).
- Korkmaz, R. vd. (2006). *Yeni Türk Türk Edebiyatı El Kitabı, 1839-2000*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Köseoğlu, N. (2013). *Milli Kültür ve Kimlik*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kudret, C. (1970). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Osmanlı Döneminde Balkanlar'da Gündelik Hayat*. (2018). (Editörler: Zafer Gölen-Abidin Temizer). Ankara: Gece Kitaplığı.

- Ömer Seyfettin.(2013). *Balkan Harbi Hatıraları*. (Haz.: Tahsin Yıldırım). (2. Baskı). İstanbul: DBY Yayınları.
- Ömer Seyfettin. *Bütün Hikayeleri*. (Ed. Nazım Hikmet Polat). İstanbul: YKY.
- Ömer Seyfettin. (1992). *Bütün Eserleri-11 (Gizli Mabret)*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ömer Seyfettin. (1993). *Bütün Eserleri-4 (Harem)*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ömer Seyfettin. (2009). *Bütün Hikayeleri-1*. İstanbul: Üç Harf Yayınevi.
- Ömer Seyfettin. (2009). *Bütün Hikayeleri-2*. İstanbul: Üç Harf Yayınevi.
- Ömer Seyfettin. (2009). *Bütün Hikayeleri-3*. İstanbul: Üç Harf Yayınevi.
- Ömer Seyfettin. (2009). *Bütün Hikayeleri-4*. İstanbul: Üç Harf Yayınevi.
- Ömer Seyfettin. (2009). *Bütün Hikayeleri-5*. İstanbul: Üç Harf Yayınevi.
- Ömer Seyfettin. (2009). *Bütün Hikayeleri-6*. İstanbul: Üç Harf Yayınevi.
- Ömer Seyfettin. (2009). *Bütün Hikayeleri-7*. İstanbul: Üç Harf Yayınevi.
- Ömer Seyfettin. (2009). *Bütün Hikayeleri-8*. İstanbul: Üç Harf Yayınevi.
- Ömer Seyfettin. (t.y.). *Yeni Lisan ve Bir İstimzaç*. Selanik: Mithatpaşa Sanayi Matbaası.
- Özdemir, S. (2012). *Ömer Seyfettin Hikayelerinde Alt Metinler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Özdenören, R. (1997). *Ruhun Malzemeleri*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Tansel, F. A. (19729). *Ömer Seyfettin'in Şiirleri*. Ankara: T.K.A.E. Yayınları.
- Tosun, N. (2008). "Postmodern Öykü ve Türk Öyküsünde Postmodernizmin Etkileri", *Hece Dergisi Düşüncede, Edebiyatta, Sanatta Modernizmden Postmodernizme*, (Özel Sayısı: 138/139/140).
- Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. (2002). İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi, C.25.
- Ülgen, H. Z. (1966). *Türkiyede Çağdaş Düşünce Tarihi*. İstanbul: Selçuk Yayınları.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yöntem, A. C. (1947). *Ömer Seyfettin Hayatı ve Eserleri*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : MAWAS, Khaled
Uyruğu : Suriye
Doğum Tarihi ve Yeri : 1989 Şam
Telefon : .....

Faks : .....

E-mail : Khaled.mawas@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Lisans	Şam Üniversitesi / Tarih Bölümü	2014

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
.....	.....	.....

Yabancı Dil

.....

Yayımlar

.....

Hobiler

.....

TEZ ORJİNALLİK RAPORU

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
Tez Başlığı / Konusu:	01/10/2019
Ömer Seyfettin'in Hikayelerinde Tarihi Konu, Mekan ve Kişiler	
Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 80 sayfalık kısmına ilişkin, 01/10/2019 tarihinde şahsım/tez danışmamın tarafından Turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 10 (on) dir.	
Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:	
<ul style="list-style-type: none"> - Kabul ve onay sayfası hariç, - Teşekkür hariç, - İçindekiler hariç, - Simge ve kısaltmalar hariç, - Gereç ve yöntemler hariç, - Kaynakça hariç, - Alıntılar hariç, - Tezden çıkan yayınlar hariç, - 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)	
Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi inceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
Gereğini bilgilerinize arz ederim.	 01/10/2019 Khaled MAVAS
Adı Soyadı: Khaled MAVAS	
Öğrenci No: 159201287	
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı	
Programı: Yeni Türk Edebiyatı	
Statüsü	: Y.Lisans ☐ Doktora ☐
DANIŞMAN Prof. Dr. Selma BAŞ 01/10/2019 	ENSTİTÜ BAYI UYGUNDUR 07/10/2019